

„SINT BONAVENTURA”

in de Onderwereld van
1918 tot 1943

door

Dr M. DE HAAS

Druk :

N.V. Drukkerij van Gebr. Juten. Bergen op Zoom

12

72030

**De R.K. Lerarenvereniging „Sint Bonaventura”
in de Onderwijswereld van 1918 tot 1943**

DE R.K. LERARENVERENIGING „SINT BONAVENTURA” IN DE ONDERWIJSWERELD VAN 1918 TOT 1943

„Uw vereniging heeft door St. Bonaventura als patroon te kiezen een hoge en heilige taak op zich genomen.

St. Bonaventura behoorde tot de voornaamste en geleerdste mannen der middeleeuwen en zijn naam zal behouden blijven en zijn werk de verre nageslachten tot voorbeeld strekken”

Min. de Visser ter A. V. 20 - 10 - 1920.

Aan „St. Bonaventura”
opgedragen onder bo-
venstaand motto door
Dr. M. de Haas, sinds
4 Mei 1942 geïnter-
neerd in het kamp
Beekvliet te St. Mi-
chielsgestel.

St. Michielsgestel, 24 Februari 1943.

Onder Voorzitter van den Donk 1918 - '25

„Er bestaat in Nederland een Rooms Katholieke vereniging van besturend en onderwijzend personeel aan Rooms Katholieke Lycea, Gymnasia, Hogere Burgerscholen, Middelbare en Hogere Handelsscholen.”

Aldus de eerste alinea van de Statuten van de vereniging, die zich in haar constituerende vergadering stelt onder de bescherming van den Heiligen Bonaventura.

Sinds 29 Mei 1919 voert zij de naam Katholieke Lerarenvereniging St. Bonaventura.

De boven geciteerde alinea laat ons constateren het feit van het bestaan van een vereniging. Maar als we nauwkeurig lezen, dienen we de vraag te stellen: Waar zijn al die Katholieke scholen, die deze nieuwe vereniging moeten mogelijk maken? Men bedenke, dat in 1919 het aantal nog maar zeer klein was.

De colleges van de Paters Jezuïeten te Katwijk, Amsterdam en Sittard (later te Nijmegen) en de bisschoppelijke colleges te Roermond en Rolduc waren jarenlang de enige scholen geweest waar leidende Katholieke leken werden gevormd. In 1899 kreeg Brabant zijn eerste Katholiek Gymnasium in Tilburg; de Paters Augustijnen volgden weldra in Eindhoven. In de beginjaren van de 20e eeuw verrijst nog wel hier en daar een nieuwe school, maar men stuit op een onoverkomelijk bezwaar: er zijn geen bevoegde leerkrachten onder de Katholieken.

Het is de onvergankelijke verdienste van Dr. Moller zaliger, dat hij het gewaagd heeft deze moeilijkheid onder ogen te zien en wat voor hem hieruit onmiddellijk volgde: deze hindernis te nemen. Er dienden dus opleidingen te komen om katholieke docenten te vormen. In 1911 sticht Moller te Amsterdam de R.K. Leergangen, die hij later naar een vruchtbaarder bodem, naar Brabant, overplant. Ongeuldig waar het gold zijn idealen te bereiken, stichtte Moller in Brabant tevens de Vereniging Ons Handelsonderwijs (later Ons Middelbaar Onderwijs) in Noord Brabant, de organisatie die het waagde in 1916 twee Middelbare Handelsscholen te openen, met name te Bergen op Zoom en te Waalwijk, katholieke scholen met

goedkeuring van het Doorluchtig Episcopaat gesticht, onder leiding van *leken*; tot nu toe was het Lyceum voor Meisjes in Den Haag de enige „leken”-school geweest.

In de jaren op 1916 volgende, verrees in September in bijna alle plaatsen van betekenis in Brabant een soortgelijke school, een lyceum, een H.B.S., een handelsschool.

Uit alle streken van ons vaderland riep Moller gegadigden naar Brabant en intussen leidde hij met groot élan aan zijn Leergangen de nodige docenten op.

Degenen, die in 1919 in de Statuten van St. Bonaventura constateren, dat er een vereniging bestaat van leraren aan katholieke scholen van allerlei typen, kunnen we zonder vrees voor tegenspraak indelen bij de idealisten, die heel veel aan Dr. Moller te danken hebben, n.l. de overtuiging, dat men een heilig ideaal voor ogen moet houden en dit steeds meer moet trachten te benaderen.

Terwijl schoolbesturen confereren en leraren elkaar leren kennen, groeien allerlei plannen. Leraren, die minder of meer lessen moeten geven, maar van wie verscheidene nog moeten studeren om de nodige wettelijke bevoegdheid te verkrijgen, mensen, grotendeels tussen 25 en 30 jaar, met de goede en minder goede eigenschappen aan deze leeftijd eigen.

In dit milieu is de R.K. Lerarenvereniging ontstaan. Vanzelfsprekend is er aan de constituerende vergadering van 29 Mei 1919 heel wat voorafgegaan. Den geschiedschrijver ontbreekt echter omtrent deze voorbereidingstijd vrijwel elk document.

Als mijn geheugen mij niet bedriegt is de R.K. Middelbare School te Eindhoven, die in 1917 zijn poorten opende, de bakermat van onze vereniging. In het schooljaar 1918-'19 heb ik les gegeven én in Eindhoven én in Den Bosch. Ik herinner me, dat toen over „de nieuwe onderneming” herhaaldelijk gesproken werd, als we daar in Eindhoven in de pauze op de binnenplaats van het nieuwe gebouw, enige pasgebouwde herenhuizen, heen en weer wandelden.

De Voorzitter en de Secretaris van de lerarenvergadering van de school te Eindhoven fungeerden ook als zodanig van het voorlopig bestuur van de vereniging.

Onze Statuten noemen als dag van oprichting

23 Juni 1918.

Hiermede klopt een schrijven van den Heer *W. H. C. van Heek* te Waalwijk dato 23 Mei 1919. Het is gericht aan den Heer *Th. van den Donk* en luidt als volgt:

„We hebben ongeveer een jaar geleden onder Uw leiding in Den Bosch vergaderd om te komen tot een vereeniging van

leeraren bij het R. K. Middelbaar en Gymnasiaal Onderwijs. Sedert vernamen we niets meer daaromtrent.

Ik meen, dat het thans meer dan hoog tijd is om de organisatie definitief te grondvesten. Binnen niet al te langen tijd (naar we hopen) komen de M. O. voorstellen van Minister de Visser in behandeling en dan zou ik het zeer gewenscht vinden, dat ook wij als leeraren bij het R.K.M.O. daarover onze stem lieten hooren. Gaarne vernam ik daarom van U, of het nog mogelijk is, uiterlijk in Juni tot stichting van onze vereeniging te geraken."

Een andere brief, ook uit Waalwijk afkomstig en wel van de hand van den Heer G. J. de Vries informeert dato 16 September 1918 bij den Heer van den Donk. Blijkbaar willen de leraren aan de Waalwijkse school trachten te komen tot een salarisregeling ongeveer overeen komend met het ontwerp Stork.

„Ik wil", aldus de Heer de Vries, „echter het initiatief niet nemen en meen, dat het juist op den weg der nieuwe vereeniging ligt, die actie te voeren."

Ook informeert schrijver of de vereniging inderdaad tot stand komt en of het waar is, dat zij *alleen uit leken* zal bestaan.

Enige docenten bij het Katholieke M.O., zoals dit zich door Moller's toedoen sinds 1926 gaat ontwikkelen, achten het blijkbaar gewensst te komen tot een eigen vereniging. Welke de practische kwesties zijn, die hun belangstelling hebben gewekt, blijkt uit de bovenaangehaalde brieven. Het Katholieke M.O. en zij, die het dienen, moet een standpunt gaan innemen; met andere verenigingen gaan samenwerken, indien dit mogelijk is, zonodig zijn eigen bestaan verdedigen.

Een van de eerste vragen, die onze pioniers te beantwoorden kregen, zal zonder twijfel gelegen hebben op het terrein van de inwendige organisatie van de nieuwe vereniging. Hebben deze docenten aan de nieuwe Brabantse scholen — uitsluitend leken-scholen — gedacht aan een vereniging, die de priesters-docenten van het lidmaatschap uitsloot of niet?

Over deze en andere kwesties heeft de Heer van den Donk overleg gepleegd met Mgr. Diepen, destijds coadjutor-Bisschop van Den Bosch. Dato 9 December 1918 zendt de Heer van den Donk een door hem opgesteld ontwerp-statuten aan zijn Bisschop, waarin rekening is gehouden met de aanwijzingen van Mgr. in een schrijven van Augustus. V. d. Donk vraagt het gevoelen van Mgr. over dit concept en informeert wanneer het uiterlijk bij den Aartsbisschop moet worden ingediend.

Dit ontwerp was nog niet aan de vergadering voorgelegd. Al dan

niet gewijzigd heeft dit ontwerp een voorwerp van bespreking uitgemaakt op de vergadering van 29 Mei 1919. Namens het voorlopig bestuur nodigen de here Th. H. M. van den Donk en L. P. M. Steens te Eindhoven belangstellenden uit tot het bijwonen van een vergadering op genoemde datum in Hotel „Central”, Den Bosch. Agenda: Behandeling Statuten. 't Concept der statuten, aldus de convocatie, zal zo enigzins mogelijk tevoren worden toegezonden. Dat er voor deze bijeenkomst in lerarenkringen grote belangstelling bestond meen ik te mogen opmaken uit twee documenten in het voor deze periode zeer magere verenigingsarcief:

- 1) een telegram van protest van de Bergen op Zoomse collega's, die de vergadering niet kunnen bijwonen, daar ze te vroeg begint: „We verlangen invloed op statuten.”
- 2) een brief van de Paters-Leraren van het Gymn. Aug. te Eindhoven, waarin zij berichten, dat zij het overbodig vinden te komen, daar uit de concept-statuten blijkt, dat zij van het gewone lidmaatschap worden uitgesloten.

In de uitgave bij het Tweede Lustrum vertelt de Heer Van den Donk, dat Pater-Rector van de Augustijnen, Bonaventura Vermeulen en Pater van Rijckevorsel S.J., toen leraar te Katwijk, een belangrijk aandeel in de voorbereidende besprekingen hebben gehad.

Van wat in de constituerende vergadering is geschied, geeft de circulaire van 30 Mei een goede indruk. Ik laat deze hier in extenso volgen.

KATHOLIEKE LEERARENVEREENIGING SINT BONAVENTURA.

Eindhoven, 30 Mei 1919.

L.S.

Hierbij hebben ondergeteekenden de eer U toe te zenden een exemplaar van de *Statuten*, zooals die vastgesteld zijn op de vergadering van 29 Mei. Op deze vergadering werden tot bestuursleden gekozen Mejuffrouw Jo Bergé, Den Bosch en de heeren Th. H. H. van den Donk, Eindhoven, W. H. C. van Heek, Waalwijk, Dr. H. H. Knippenberg, Helmond, A. Michels, Amsterdam en L. P. M. Steens, Eindhoven. Krachtens art. 15 al. 2 der Statuten werd tot Voorzitter gekozen de heer Th. H. M. van den Donk. Als Secretaris zal optreden de Heer L. P. M. Steens.

Ten spoedigste zal het bestuur de Statuten verzenden ter bevestiging van de Kerkelijke goedkeuring en de benoeming van een geestelijken adviseur aanvragen. Daarna zal onmiddellijk de

Koninklijke Goedkeuring worden aangevraagd en als deze verkregen is, terstond de algemeene vergadering worden belegd. Op deze vergadering zal U een Ontwerp-Huishoudelijk Reglement worden aangeboden en zal het bestuur zijn mandaat ter beschikking stellen van de leden.

Dit terwille van hen, die de algemeene vergadering van gisteren niet bezochten.

Mogen we nu tevens een krachtige aansporing tot U richten om als gewoon of belangstellend lid toe te treden van Sint Bonaventura? Het Gymnasiaal en Middelbaar Onderwijs staat aan het begin van een geheel nieuwe periode. Ook wij, Katholieke Leeraren, moeten ons laten hooren en meteigen geluid. Nog over de aanhangige wetsvoorstellen moeten we ons uitspreken. Daarom toef niet om U aan te sluiten. 't Aangehecht biljet vulle ieder in, ook die reeds een der voorbereidende vergaderingen bezocht. Dan nog iets zeer huishoudelijks.

Er is geen cent nog in kas. En toch zijn er al heel wat kosten gemaakt. Mogen we daarom een voorschot vragen op de vast te stellen contributie? Van de gewone leden vragen we f 5.—, van de belangstellende f 2.50. Binnenkort zenden we U kwitantie. Door eendrachtige, van alle benepenheid gespeende samenwerking groeie en bloeie dan St. Bonaventura tot heil van leerling, leeraar en school en daardoor tot heil van gansch ons vaderland.

Th. H. M. van den Donk, Voorzitter.

L. P. M. Steens, Secretaris.

Mej. J. Bergé.

W. H. C. van Heek.

Dr. H. H. Knippenberg.

A. Michels.

Onder leiding van praeses van den Donk nemen bovengenoemde collega's de taak op zich aan de dienaren van het katholieke M.O. en Gymnasiaal Onderwijs een plaats te verschaffen in het domein van het onderwijs in ons vaderland. Zij zullen de actie voeren, aldus art. 2 van de Statuten, in overeenstemming met de katholieke beginselen, onder algemene leiding van het Nederlands Episcopaat en in vaste trouw aan de wettige landsregering.

Bij het doorlezen van de Statuten valt op het scherpe onderscheid dat gemaakt wordt tussen gewone en belangstellende leden. Artikel 6 zegt uitdrukkelijk: *Gewone leden* kunnen zijn Katholieke mannelijke en vrouwelijke leeken, die in het bezit van een wettelijke bevoegdheid tot het geven van gymnasiaal en middelbaar onderwijs

verbonden zijn aan scholen van Katholiek middelbaar en gymnasiaal onderwijs.

Belangstellende leden kunnen zijn reguliere af saeculiere geestelijken behorend tot het besturend onderwijzend personeel van bedoelde scholen.

De Statuten hebben dus de strekking het lidmaatschap te beperken tot de docenten van de pas-opgerichte scholen en tot de leken-leeraren aan de andere scholen verbonden. De Heer Michels, werkzaam bij de P. P. Jezuïeten te Amsterdam, vertegenwoordigt deze groep in het bestuur, de andere bestuursleden waren allen verbonden aan de nieuwe scholen in Brabant.

De vereniging wordt dus op smalle basis opgezet. De directe activiteit van de priester-docenten aan de andere scholen zal ze moeten missen. We zullen zien, dat deze toestand niet lang gehandhaafd blijft.

Op 30 October 1919 verkrijgen de Statuten de Koninklijke goedkeuring.

5 Januari 1920 d.a.v. lost het bestuur zijn belofte, in boven geciteerde circulaire gedaan, in. Het belegt die dag in Den Bosch de *Eerste Algemene Vergadering* in „Central”.

De Agenda vermeldt bij de opening, dat de Voorzitter een overzicht zal geven van de wordingsgeschiedenis van „St. Bonaventura” en de tot nu toe verrichte werkzaamheden. Het archief laat den geschied-vorser over deze rede in de steek. Ik durf evenwel vermoeden, dat de Heer van den Donk aan zijn gehoor veel zal hebben medegedeeld van wat ik tot nu toe heb verteld. Niet alleen koninklijk, maar ook kerkelijk was de vereniging intussen goedgekeurd. Haar eerste geestelijke Adviseur Pater M. A. van Everdingen S. J. toen woonachtig te Katwijk aan den Rijn trad officieel in functie. Het bestuur werd blijkbaar herboren en tevens aangevuld met den Heer A. J. M. van Kalmthout te Rotterdam. De Heer Steens nam zijn herbenoeming evenwel niet aan, zodat de Heer W. H. C. van Heek het secretariaat beheerde totdat de Heer Steens zich op de volgende Algemene Vergadering wederom liet overhalen en opnieuw de vereniging als secretaris ging dienen.

Ook het Huishoudelijk Reglement werd vastgesteld. Weldra verdelen de bestuursleden de functies, zoals dit reglement het voorschrijft: Dr. Knippenberg wordt onder-voorzitter, de Heer van Kalmthout tweede secretaris, de Heer Michels penningmeester en Mej. Bergé, die toen in Groningen verbleef, lid.

Bestuursverkiezingen werden gehouden op de eerste verplichte

algemene ledenvergadering van het betreffende jaar; de contributie varieerde in verband met het salaris van f 5.— tot f 12.50.

Op deze algemene vergadering valt nog een besluit van grote betekenis: men besluit tot de uitgave *van een orgaan*. Het hoofdbestuur had de firma Gebroeders van de Burgt te Helmond bereid gevonden deze uitgave administratief te verzorgen; Dr. Knippenberg zal optreden als Redacteur-Secretaris.

Ook al zouden op deze vergadering slechts deze besluiten, die alle van meer interne aard zijn, genomen zijn, dan kon men met voldoening op het bereikte terugzien. De agenda vermeldt naast een inleiding over te voeren actie door den voorzitter ook een uiteenzetting van het nieuwe leerplan der gymnasia door den toenmaligen inspecteur Dr. C. J. Vinkesteyn en de bespreking van de wenselijkheid om een leraren-retraite te houden door Pater J. van Well S. J. uit Venlo.

Ik krijg uit de aanwezige documenten de indruk dat de bespreking van het gymnasiale leerplan niet gehouden is wegens verhindering van den spreker.

Pater van Well was de eerste die in onze kring de grote waarde van de geestelijke afzondering in het bijzonder voor opvoeders in het licht heeft gesteld.

25 Maart 1920 verschijnt voor het eerst in Nederland een „*Tijdschrift voor R.K. Middelbaar en Voorbereidend Hooger Onderwijs*”, onder de titel *R.K. Studiebelangen*. Het is het officieel orgaan van de R.K. Lerarenvereniging „St. Bonaventura”, het verschijnt om de veertien dagen.

De titel van ons orgaan, aldus de redacteur Knippenberg in zijn inleidend artikel, verduidelijkt voldoende, welk terrein wij wensen te bestrijken. Of het blad voorlichten kan zoals wij ons voorstellen, zal afhangen van de bereidwilligheid waarmee gegevens worden verstrekt.

De bedoeling van Dr. Knippenberg is duidelijk: het orgaan moet niet alleen de vereniging als zoodanig dienen, maar het wil tevens een vraagbaak zijn op studiegebied in de ruimste zin van het woord.

Het kost ons moeite deze uitgave als een evenement te beschouwen in de katholieke onderwijswereld. En toch is dit het geval. De docent bij het katholieke V.H.M.O. heeft zoo'n blad broodnodig. „St. Bonaventura” kan hem zo op vele wijzen helpen. Bovendien de vereniging zelf kan een orgaan moeilijk missen: ze staat nu reeds vrij stevig, aldus Knippenberg, maar moet door meerdere bekendheid groeien. De organisatie was toen 69 gewone en 15 belangstellende leden rijk. Dat zij metterdaad door de regering werd erkend blijkt

uit het feit, dat de Minister van Onderwijs — Minister de Visser, Nederlands' eerste Minister van Onderwijs — haar mening vroeg over de schrapping van het Frans als vak voor het toelatings-examen op onze scholen. De uitslag van het referendum was: tegen 111, voor 47, van onwaarde 1 stem.

Onmiddellijk na de eerste Algemene Vergadering zien we den eersten secretaris in actie om de onderhandelingen met de firma van de Burgt voort te zetten; „deze heel goedkope oplossing van een doorgaans dure kwestie” lokt hem wel aan. Intussen informeert hij tevens bij de firma Teulings te 's-Hertogenbosch.

Spoedig na de bijeenkomst te Den Bosch kondigt het hoofdbestuur een Algemene Vergadering aan te Utrecht en wel, op de derde Pinksterdag. Tengevolge van het plotseling overlijden van den broer van den voorzitter wordt ze evenwel uitgesteld. Dit uitstel betekent geen afstel. Op 29 Juni komt men te Utrecht in „Noord Brabant” bijeen. Bezien we de agenda, dan blijkt de organisatie intussen voortgang gevonden te hebben: in April is *in den Bosch de eerste afdeling* geconstitueerd en het is deze afdeling, die zeer belangrijke voorstellen ter tafel brengt. Ook hier was het initiatief van den Heer van Heek niet zonder betekenis voor de vereniging. Op instigatie van de Bosschenaren (J. H. N. Al en H. C. M. Wijffels waren de afgevaardigden) besloot de vergadering tot het benoemen van een drietal commissies: 1) Een salaris-commissie aan wie de bestudering van bezoldigingsbesluiten en het doen van voorstellen inzake salarisactie wordt opgedragen; ze is tevens een inlichtingsbureau voor de leden. 2) Een pensioencommissie met soortgelijke opdracht voor alle pensioenregelingen. 3) Een bibliotheek-commissie, die belast wordt met het samenstellen van een catalogus van geschikte werken voor schoolbibliotheken en die nieuwe werken geregeld in het orgaan beoordelen.

Naast deze plannen de inwendige organisatie rakende, vermeldt het verslag wensen van meer algemene aard, wier formulering ook aan het Bossche initiatief te danken is: 1) Het salaris der directeuren wordt vastgesteld, zodat er een billijke verhouding van bestaan komt tussen de directeuren van H.B.S. met 3 en 5 jaar. 2) Aan waarnemend directeuren worde een behoorlijke vergoeding toegekend. 3) De uitzonderingsbepaling voor leraren boekhouden en tekenen der H.B.S. met 3-jarige cursus komt te vervallen. 4) Gelijke regelingen behoren te worden getroffen voor de rectoren en leraren aan gymnasia en lycea en directeuren der Middelbare en Hogere Handelsscholen.

In dit verband verklaarde de vergadering zich tegen differentiatie van salarissen van academisch gevormden.

Aan het hoofdbestuur werd tevens opgedragen te ijveren voor kindertoeslag aan alle ambtenaren zonder uitzondering, berekend naar een vast percentage van het salaris per in aanmerking komend kind.

Waarom onze vereniging toen ook adhaesie betuigde aan de pogingen om te komen tot de oprichting van een R.K. Universiteit behoeft geen nader betoog.

Secretaris van Heek had wel gelijk toen hij bij het voorbereiden van deze vergadering den Voorzitter adviseerde verder geen pogingen te doen een spreker te krijgen, toen o.a. Pater van Ginneken bedankt had. De agenda was zonder een spreker belangrijk genoeg.

Ongeveer tegelijkertijd ondergaat de titelpagina van ons orgaan in zoverre een uitbreiding, dat de uitgevers het tevens verklaren tot het officieel orgaan van de *vereniging* „Katholieke Studiebelangen”, waarvan Dr. L. Deckers te Den Haag secretaris is.

Een redacteur namens deze vereniging optredend wordt evenwel niet vermeld. Uitsluitend Dr. Knippenberg draagt in deze verantwoordelijkheid.

Intussen zal Dr. Knippenberg tegen deze officiële nieuwe medewerkster geen bezwaar hebben gemaakt. De opzet van het orgaan zoals deze in het eerste nummer door hem werd uiteengezet kon immers nu des te beter tot zijn recht komen. Met genoegen zal hij dan ook in deze tijd twee artikelen van Dr. Deckers hebben opgenomen: een over „Studeeren te Wageningen” en een over „Katholieke Studiebelangen”. In het eerste spoort hij katholieke jongelui aan in Wageningen te gaan studeren: „aan katholieke land- en tuinbouwkundige ingenieurs hebben wij een tekort”. In het tweede artikel vertelt Dr. Deckers over het doel van zijn vereniging: ze is voortgekomen uit de behoefte aan een centrale organisatie, die zich tot taak en doel zou hebben te stellen om min- en onvermogen de katholieke jonge mensen van meer dan gewone aanleg financieel voort te helpen en te steunen bij hun studie.

Sinds Juli 1919 steunt de vereniging een twintigtal jongelui. Een aantal, vier- of vijfmaal groter, moest teleurgesteld. Hij verzoekt aan Rectoren en Directeuren van Katholieke scholen op St. Vincentius aan hun leerlingen een offertje voor dit doel te vragen.

Einde 1920 bericht de firma Van de Burgt, dat zij het orgaan in '21 op dezelfde wijze wil blijven uitgeven, maar ze verzoekt het ook te laten dienen als orgaan van de R.K. Nationale Vereniging van Gymnastiekleraren en van de Bonden van Leiders en Leidsters

in de diverse Bisdommen. Deze uitbreiding — verdubbeling in aantal pagina's — van het orgaan ging gepaard met de aanwijzing van den Heer Adr. de Voogd te Helmond tot redacteur van de afdeling „Lichamelijke Opvoeding”.

Redacteur de Voogd deelt deze nieuwe situatie aan de lezers van het orgaan begin Januari '21 mede. In het eerste nummer van de tweede jaargang — 15 Maart 1921 — wordt ze een feit. Tevoren had de Heer de Voogd naar aanleiding van de combinatie een artikel gepubliceerd, dat begint met deze veelzeggende zin:

„Zooals de ondervinding ons leerde, is het bericht omtrent bovenstaande door een deel der lezers niet erg gunstig ontvangen”

Een verslag over een vergadering van het hoofdbestuur in die dagen vermeldt alleen, dat het nog nadere besprekingen met Gebr. van de Burgt zal voeren over het orgaan. Op grond van het geluid, dat te beluisteren viel op de eerstvolgende Algemene Vergadering vermoed ik, dat het enthousiasme over deze combinatie ook bij onze bestuurderen niet bijzonder groot is geweest.

Intussen getuigt de inhoud van het orgaan welke diensten het aan belangstellenden kon bewijzen. Niet alleen allerlei informaties inzake de veranderingen op het onderwijs-gebied in het algemeen, maar ook allerlei waardevolle gegevens omtrent de ontwikkeling van ons eigen onderwijs treden duidelijk aan het licht. Ik noem slechts een overzicht van het aantal leerlingen van V.H.M.O. omstreeks Januari 1920. Dit statistiekje — een voorloper van de overzichten in het jaarboek van het R.K. Centraal Bureau voor Onderwijs en Opvoeding, dat in de loop van ditzelfde jaar geopend werd — bevat een schat van wetenswaardigheden, waarvan ik hier enkelen vermeld. Op 20 plaatsen in Nederland bestonden toen katholieke scholen voor V.H.M.O. Naast de boven reeds genoemde scholen omvatten slechts de H.B.S. van de Paters Franciscanen te Heerlen, de R.K. H.B.S. voor Meisjes van de Zusters Franciscanessen van Heijthuisen te Amsterdam en de H.B.S. „van Knippenberg” te Helmond een vijftal klassen; Oss, Roosendaal en Rotterdam zijn niet meer dan één leerjaar rijk.

Als in 1920 het Frans bij het toelatingsexamen niet meer meetelt en het eindexamen door eigen leraren gaat afgenomen worden op de school zelf, hebben de meeste katholieke scholen voorlopig dus nog slechts met de eerste hervorming te maken.

Het ligt voor de hand, dat onze vereniging zich voor deze en andere „problemen” van de jaren, onmiddellijk na de vorige wereldoorlog, zeer interesseerde en dat het hoofdbestuur zoveel mogelijk contact zocht met onderwijs autoriteiten.

Van het vinden van dit contact getuigt duidelijk de *Algemene Vergadering op 29 October 1920 te Tilburg* in „Riche” gehouden.

De vergadering was in hoofdzaak belegd ter bespreking van de voorstellen van de Onderwijsraad tot wijziging van de bestaande wetgeving voor het V.H.M.O. en de formulering van de wens van katholieke schoolbesturen en docenten in betrekking tot genoemde wetgeving. Dr. H. W. E. Moller leidde de discussies in, in tegenwoordigheid van den Minister van Onderwijs, Dr. de Visser, en den Chef van de afdeling V.H.M.O., den Heer W. de Boer.

Moller's stellingen luiden als volgt:

1) Het lyceum behoort een twee-jarige gemeenschappelijke onderbouw te hebben met of zonder Latijn. Met Latijn alleen dan, wanneer het Latijn in alle bovenbouwen wordt voortgezet.

2) Met deze onderbouw vormen vier hogere klassen *vier zesjarige scholen*: gymnasium A en B (beide met Latijn en Grieks): een zesjarige H.B.S. en een zesjarige Handelsschool. De derde en vierde klas worden gesplitst in twee afdelingen (klassiek en niet-klassiek) en de twee hoogste klassen (5e en 6e) in vier afdelingen: gymn. A, gymn. B, H.B.S. en H.S.

3) De vijfde en zesde klas van de zesjarige handelsschool worden ingericht ongeveer zoals de tegenwoordige zogenaamde hogere handelsscholen.

4) De vierjarige H.B.S. en de vierjarige handelsschool behoren mede tot het gewone middelbare onderwijs. De eerste en tweede klas zijn gelijk aan de onderbouw van het lyceum. De derde en vierde klas van de H.B.S. zijn gelijk aan de derde en vierde klas van de zesjarige H.B.S. De vierjarige handelsschool kan ook verbonden zijn aan een lyceum.

5) Het onderwijs aan de meisjes behoort geheel gescheiden te zijn van het onderwijs aan de jongens.

6) Het eindexamen van alle zesjarige, middelbare scholen, ingericht als hierboven is aangegeven, geeft toegang tot de examens en graden van alle hogescholen en universiteiten. Zij, die de leeftijd van 25 jaar hebben bereikt zijn bevoegd tot het afleggen van een examen V.H.O., ook van het candidaatsexamen, ook zonder overlegging van een getuigschrift van voorbereidende studie, wanneer de Minister van O. K. en W., de betrokken faculteit (examencommissie) gehoord, hen tot het examen toelaat.

7) Bevoegd tot het geven van onderwijs aan bovengenoemde scholen zijn de bezitters van universitaire diploma's en van middelbare akten. Het diploma, verworven door het candidaats-examen en de middelbare acte A, geeft bevoegdheid voor de vier eerste klassen

van de middelbare scholen; het diploma verworven door het doctoraal examen en de middelbare acte B., geeft bevoegdheid voor alle klassen.

8) Om tot de examens voor middelbare acten te worden toegelaten wordt een algemene ontwikkeling vereist, die moet blijken uit overgelegde getuigschriften en diploma's. Deze diploma's en getuigschriften kunnen geheel andere zijn dan gevorderd worden voor de universitaire examens.

9) De examens van middelbare acten worden afgenomen door de faculteiten van de universiteit of door de docenten van de erkende inrichtingen tot opleiding voor middelbare acten.

Dit Lyceum-ontwerp-Moller stelt feitelijk, aldus de Minister ter vergadering, alle principiële kwesties uit de onderwijswet aan de orde. Inderdaad grijpt de voorsteller op radicale wijze in het bestaande in. Zijn referaat was een krachtig pleidooi voor de nieuwe school, het lyceum, zoals hij dit zag. De Minister beval zich voor een uiteenzetting van een en ander op schrift ten zeerste aan. In 't algemeen sprak hij de wens uit, dat God het werk van de vereniging mocht zegenen. „Uw vereniging heeft door St. Bonaventura als patroon te kiezen,” aldus Zijne Excellentie, „een hoge roeping en heilige taak op zich genomen. St. Bonaventura immers behoorde tot de voornaamste en geleerdste mannen der middeleeuwen en zijn naam zal behouden blijven en zijn werk de verre nageslachten tot voorbeeld strekken.”

Bij de bespreking van de bovengenoemde stellingen verklaarde zich bij No. 2 een sterke minderheid voor het doen vervallen van de woorden: „beide met Latijn en Grieks”. Schier eenstemmig was de vergadering van oordeel, dat aan vijf- en zesjarige H.B.S. *niet* dezelfde eindexamenrechten moesten toegekend worden.

Als ons standpunt zullen afgevaardigden de Lyceumstellingen op een bijeenkomst van vertegenwoordigers van verschillende lerarenverenigingen verdedigen. De Heer de Graaf, voorzitter der Alg. Vereniging van Leraren, had persoonlijk de bedoeling van zijn vereniging kunnen toelichten: men wilde na onderling overleg komen tot een gemeenschappelijke actie inzake der onderwijswet. Waarschuwend liet hij zich uit: geef Uw afgevaardigden geen bindend mandaat. De actie inzake wetswijzigingen dreigde nl. herhaaldelijk vast te lopen waar het gold samenwerking; in een conferentie van vertegenwoordigers van Avmo, Genootschap, Directeurenvereniging en St. Bonaventura, hadden alleen onze vertrouwensmannen zich uitgesproken voor een gemeenschappelijke tweejarige onderbouw.

De Directeurenvereniging wenste tot elke prijs de H.B.S. in zijn tegenwoordige vorm te behouden.

Inzake onze eigen organisatievorm en onze verhouding tot andere katholieke organisaties deden zich nieuwe aspecten voor. Liep de samenwerking met de andere lerarenorganisaties nog niet van een leien dakje, zodat van een gemeenschappelijke pensioenactie evenmin iets komen kon, onze verhouding tot andere katholieke bonden als de R.K. Werkgeversvereniging, de R.K. Artsen en de Alg. R.K. Officierenvereniging diende nader geregeld. Er was in die dagen sprake van een vereniging der Hogere Standen, de voorloopster van „St. Adelbert”. Ons bestuur hoopt later nadere mededelingen te kunnen doen.

Minder vaag is het over een oude interne aangelegenheid. Ter kennis van de Algemene Vergadering kon voorzitter van den Donk brengen, dat het Doorluchtig Episcopaat goedgevonden had, dat aan *Leraren-Clerici het actief en passief stemrecht als leden der vereniging wordt verleend.*

Het nummer van 1 Februari 1921 van ons orgaan bevat het bisschoppelijk schrijven in extenso. Ik laat het vier volgen :

Utrecht, 25 Januari 1921.

Ik heb de eer U in opdracht van Z.D.H. den Aartsbisschop kennis te geven van het navolgende besluit der 15 en 16 December ll. gehouden vergadering van het Doorluchtig Episcopaat.

Lerarenvereniging „St. Bonaventura”.

De Aartsbisschop zal aan den voorzitter berichten :

- 1) Het Doorluchtig Episcopaat heeft geen bezwaar tegen een Statutenwijziging, waardoor ook priesters en religieuzen het *gewone lidmaatschap* kunnen verkrijgen, *mits dezen uitgesloten worden van de behandeling der onderwerpen, die betrekking hebben op art. 3e* (stoffelijke belangen der gewone leden).
- 2) De goedkeuring van het Doorl. Episcopaat zal geweigerd worden aan katholieke docentenverenigingen van H.O. en M.O., wier leden zich niet aansluiten bij „St. Bonaventura”.
- 3) Het Doorluchtig Episcopaat kan ook voor M. en H.O. niet afwijken van de algemene regel, dat katholieken zich niet dan katholiek zullen organiseren.

De leden van „St. Bonaventura”, die bovendien neutraal

georganiseerd zijn, worden uitgenodigd aan het Episcopaat de redenen op te geven, die tot zulke bijkomende neutrale organisering zouden nopen.

Hoogachtend,
w.g. R. Smeets.
Secretaris van het Aartsbisdom.

Weldra, ook als voorbereiding tot de eerstvolgende Algemene Vergadering, die men op 4 April 1921 te Den Bosch in „Lohengrin” zal houden, kan de voorzitter de statutenwijziging inleiden en tevens de vraag stellen of we aan de katholieke docenten bij het openbaar V.H.M.O. een plaats in onze vereniging kunnen bereiden.

Deze vraag stelt de Heer van den Donk in het laatste nummer van de eerste jaargang van ons orgaan, die in totaal 304 bladzijden omvatte. Hij laat zich overigens minder enthousiast uit over de medewerking. Inderdaad het aantal „eigen” bijdragen was zeer gering: men liet het werk veel te veel aan de redacteur-secretaris alleen over, die op deze wijze een te zware taak kreeg.

Tenslotte ontleen ik aan deze jaargang het veelzeggend bericht, dat het bestuur van „Ons Middelbaar Onderwijs in Noord-Brabant” op het personeel zijner scholen van toepassing heeft verklaard wat het Rijk heeft bepaald omtrent restitutie van pensioenstortingen en omtrent kindertoeslag. Onder de personalia vind ik vermeld het toetreden van Ir. W. Jonkergouw te Delft en J. W. F. v. Meegeren te Venlo.

Ter Algemene Vergadering te Den Bosch namen de Heren Steens en Van Heek afscheid van het bestuur. Laatstgenoemde zelfs van de vereniging, omdat hij directeur was geworden van de kweekschool te Echt. Beide heren hebben de moeilijkheden van de eerste bestaansjaren van de vereniging in menig opzicht beleefd; we zijn hun veel dank schuldig. Pater Vlaar en de Heer van Meegeren worden nu lid van het hoofdbestuur.

In een schitterende rede, „In hoger Licht” getiteld, schetste Pater Slijper S.J. de grote waarde van het geestelijk leven en de plicht van den leraar om ook van het bovennatuurlijk leven als middelaar op te treden, opdat zij, die hij te leiden heeft, steeds dichterbij God komen. In aansluiting bij deze rede wakte de voorzitter de leden op tot deelnemen aan de retraite, die in Augustus zal gehouden worden.

Overigens droeg de vergadering geheel en al een huishoudelijk karakter.

„St. Bonaventura” zal zich wel bij de K.S.A., *niet* bij de A.R.K.A. aansluiten. Ten opzichte van de R.K. Centrale van Overheidsper-

soneel zal men een afwachtende houding aannemen. De combinatie van het orgaan met dat der Gymnastiekleraren vond geen instemming; de vergadering wenst, dat het zelfstandig blijft voortbestaan.

Vanzelfsprekend vormde de statutenwijziging de hoofdschotel, in het bijzonder de nieuwe redactie van het artikel 6. Het bestuursvoorstel luidde als volgt:

Gewone leden kunnen zijn:

a) Katholieken, die in het bezit van een wettelijke bevoegdheid tot het geven van gymnasiaal en middelbaar onderwijs, verbonden zijn aan een katholieke school voor V.H.M.O., b) Katholieke leraren aan neutrale scholen, c) de godsdienstleraren aan de in a) bedoelde scholen; d) de bisschoppelijke inspecteurs aan deze scholen. In de toelichting bij art. 6 al. b zegt het bestuur; door deze alinea voor te stellen wensen wij niet geacht te worden voorstanders van deze wijziging te zijn. Wij doen slechts dit voorstel om de kwestie ter algemene vergadering een punt van bespreking te doen vormen. Inderdaad heeft de vergadering lange tijd over deze zaak van gedachten gewisseld. Het voorstel van de heren Spijkerman en De Vries om de collega's van de neutrale scholen ook toe te laten kon geen meerderheid vinden, het werd met 11 tegen 13 stemmen verworpen; ze kunnen wel als belangstellend lid toetreden.

De wijzigingen in het huishoudelijk reglement, die van dit alles een gevolg moesten zijn, heeft men op deze vergadering laten rusten, temeer omdat het hoog tijd werd de positie van de afdelingen in de organisatie nader vast te stellen.

Voor de ontwikkeling van onze vereniging is deze bijeenkomst zonder twijfel van grote waarde geweest. Met genoegen konden de bestuurders groeiende belangstelling constateren, als het ware parallel aan de gestadige uitbreiding van het katholieke V.H.M.O.

Dit bracht intussen vele moeilijkheden met zich mede: vitaliteit was er voldoende aanwezig, evenwel met de onvermijdelijke botsingen en wrijvingen: er zou b.v. nog een jaar voorbijgaan voordat het huishoudelijke reglement een meer stabielen vorm had verkregen. Dit geschiedde n.l. eerst op de Algemene Vergadering van 24 April 1922 te Nijmegen.

Intussen waren de leden in 1921 nog eens geconvoceerd en wel op 3 September 1921 in „Riche” te Tilburg. Als men de correspondentie, in die tijd gevoerd, doorleest, krijgt men sterk de indruk dat de taak van *secretaris* — *de Heer van Meegeren bekleedde* toen deze functie — niet eenvoudig was. Het bleek n.l. heel simpel ter Algemene Vergadering te besluiten commissies te benoemen, maar

hiervoor liefhebbers te vinden en deze tot concrete voorstellen te brengen, bleek soms een onmogelijke onderneming.

Meer dan teleurstellend was het effect van Pater Slijper's redevoering voor de retraite, die aan de Tilburgse vergadering zou voorafgaan. Men stelde blijkbaar een geestelijk afzondering speciaal voor leraren bestemd niet op prijs; er hadden zich voor „Loyala” acht liefhebbers aangemeld, onder wie één lid van de vereniging.

De agenda van de Tilburgse vergadering bevat naast een rede door Pater v. Well S.J. over den H. Bonaventura, een verslag der commissie inzake salarismensen en een voorstel tot wijziging van het huishoudelijk reglement.

Aan het rapport inzake salarismensen ontleen ik: Voor volledig bevoegden salarisschaal f 3600. — 6000.—, voor directeurs f 6000.— — 7500.—; de wet verplichte het toekennen van een *salaris overeenkomstig de rijksregeling*.

Bij de wijziging van het huishoudelijk reglement lees ik in de toelichting, dat het hoofdbestuur zich in hoofdzaak kan verenigen met de voorstellen der commissie. Ik vrees dat het bestuur zich de gang van zaken ter vergadering al te optimistisch heeft voorgesteld. Feit is evenwel, dat, zoals ik reeds meldde, men eerst in April '22 klaar komt. Tekenend is een schrijven van het commissielid Frans Siemer aan het hoofdbestuur (dato 13 Juli '21): de kwestie omtrent de contributie der kloosterlingen en de al of niet herkiesbaarheid van bestuursleden is bij hardnekkige staking van stemmen onbeslist gebleven. Met den Heer Siemer hadden in deze commissie zitting Mej. Bergé, de Heer Schrijver van Eindhoven en de Heer Al van Den Bosch. Deze laatste wijdde aan de kwestie van de onmiddellijke herkiesbaarheid van bestuursleden twee uitvoerige artikelen in het orgaan.

Op de Tilburgse vergadering was iemand tot bestuurslid gekozen, wiens naam niet voorkwam op de ledenlijst! Betrokkene, penningmeester en secretaris hebben heel wat moeten schrijven voordat deze puzzle was opgelost; de gekozene koos de meest wijze oplossing: zijn verkiezing in de plaats van Pater Vlaar, — die zich niet herkiesbaar stelde — verklaarde hijzelf onwettig. Deze merkwaardige situatie was aan het licht gekomen, toen de secretaris den penningmeester er attent op maakte, dat de ledenlijst niet in orde was en meende, dit met het ontbreken van de naam van den nieuwen collega in het hoofdbestuur te kunnen bewijzen.

De ledenlijst! Wat een bron van moeilijkheden! Aan elk lid diende een orgaan gezonden. Dit moest aan den uitgever opgegeven en deze had voor de expeditie te zorgen. Maar deze machine

werkte niet feilloos. Evenmin konden leden erop rekenen, dat het „groene blaadje” op de eerste en zestiende van de maand bij hen thuis in de brievenbus lag. Over een en ander is nogal wat te doen geweest: de correspondentie draagt hiervan duidelijk sporen. Het behoeft ons dan ook niet te verwonderen, dat op allerlei vergaderingen het orgaan een onderwerp van discussie vormde. Veelzeggend is, dat in het voorjaar van 1922 het hoofdbestuur een schrijven richt aan verschillende drukkers, aan wie het prijsopgave verzocht van het eventueel doen verschijnen van een orgaan.

Op de Algemene Vergadering van *24 April 1922 te Nijmegen* in Café National komt een en ander scherp tot uiting. De Heer Jos. de Boer te Venlo stelde daar zonder meer voor het orgaan onmiddellijk door een andere firma te doen verzorgen.

De meerderheid van de aanwezigen (14—8) was evenwel met den voorzitter van mening, dat men het nog eens een jaar met Gebrs. Van der Burgt moest proberen. Men zal voortaan den uitgever f 1.— per lid betalen.

Dr. Knippenberg verklaarde zich bereid de redactie van het orgaan te blijven voeren: twee collega's zullen voortaan hem hierbij officieel terzijde staan. Als bestuurslid treedt Knippenberg af. Ook in de vacature van Heek, wordt nu definitief voorzien. De H.H. Jos. de Boer en J. Gerritzen treden op als lid van het hoofdbestuur. De Heer de Boer had tevoren in het orgaan een lans gebroken voor uitbouw van de vereniging door het oprichten van afdelingen. Hij zelf kon op succes bogen in Noord-Limburg; ook Helmond, 't Gooi en Eindhoven waren nu een afdeling rijk geworden.

De vergadering was zo gelukkig het huishoudelijk reglement, gebaseerd op de intussen door de officiële instanties goedgekeurde statuten, te kunnen vaststellen, waarvoor gezien de vele amendementen op het concept veel belangstelling was.

Aan het einde van de bijeenkomst installeerde de Voorzitter Mr. P. Witteman te Amsterdam als rechtskundig adviseur. De vergadering, die duidelijk een huishoudelijk karakter droeg, sprak op voorstel van den Heer de Boer de mening uit, dat het lidmaatschap van neutrale lerarenverenigingen zonder toestemming van den Aartsbisschop is af te keuren.

Over algemene onderwijsaangelegenheden deed deze vergadering geen uitspraak. Een uiting van ongeduld als op de Tilburgse vergadering onder de uitroep: Waar blijft het nieuwe wetsontwerp? was niet meer op zijn plaats. De Minister was intussen de degens met de Tweede Kamer reeds aan 't kruisen.

Bij de onderlinge verdeling der functies in het hoofdbestuur,

zoals deze op 7 Mei heeft plaats gehad valt het op, dat de Heer Van Meegeren het secretariaat afstaat aan Mej. Bergé. De Heer Gerretzen wordt ondervoorzitter in plaats van Dr. Knippenberg. Tevens stelt men vast, dat de rechtskundige adviseur met enige bestuursleden met de firma Van de Burgt nadere besprekingen zal voeren.

Rondom het orgaan ontstaan dan geleidelijk aan allerlei moeilijkheden, die tot de leden doordringen door grote verschillen van mening in het hoofdbestuur. Het feit, dat de voorzitter in Juli om redenen buiten de vereniging liggend zijn ambt neerlegt, maakt de algemene situatie nog gecompliceerder, temeer daar hoofdredacteur Knippenberg ook duidelijk te kennen geeft, dat hij er de voorkeur aan zou geven dat een ander de leiding van het orgaan op zich nam.

Ook al zal uit het verhaal blijken, dat geen van de pioniers zijn organisatie ontrouw is geworden, ik meen, dat de geschiedvorser toch wel mag spreken van een *crisis* in de vereniging, een periode van depressie, die feitelijk geleden is als de Heer van den Donk tot voorzitter herkozen wordt met 108 van de 193 geldige stemmen. Zo keert de rust in Juni '23 terug, een Algemene Vergadering over grote onderwijskwesties laat evenwel op zich wachten tot 28 April 1924.

Wel was er tijdens de crisis vergaderd. Meer dan genoeg. Twee algemene vergaderingen resp. op 23 December 1922 en op 28 Januari 1923, beide in „Lohengrin” in Den Bosch. Ettelijke vergaderingen van afdelingen. Talloze besprekingen en conferenties. Zovele, dat de penningmeester — de Heer Van Meegeren treedt na de jeugdstorm in St. Bonaventura als zodanig op — wegens de financiële nood geen najaarsvergadering aandurft.

Inzake het orgaan valt te constateren, dat in deze tijd steeds sterker de mening naar voren komt, dat het zonder meer „St. Bonaventura” behoort te heten. In zijn vergadering van 15 October besluit het hoofdbestuur aldus. Dr. Knippenberg, nog altijd de enige redacteur, waarschuwt het bestuur op de volgende markante wijze: Naamsverandering van een periodiek is altijd verkeerd, tenzij hiervoor zeer gewichtige redenen aanwezig zijn. De uitgevers moeten instemmen vanwege de adverteerders. De contracten met adverteerders dienen gewijzigd. In het beheer van het orgaan moet heel wat worden omgezet. Bovendien zijn er praktische bezwaren zonder meer: Het orgaan begint nu pas te renderen, tevoren boekte men steeds tekorten. (31 December 1922 telt de vereniging 195 individuele- en 93 convict leden). Beschouwt nu St. B. het orgaan als haar eigendom dan zal het tekort ter sprake moeten komen. Voor

één jaar sluit geen enkele uitgever een contract over een soortgelijk orgaan. Toen wij zelf niet in staat waren een orgaan te laten verschijnen, heeft Van de Burgt ons royaal in de gelegenheid gesteld dit te doen en een groot risico op zich genomen. Nu het zich zowat bedruipt, zou ze het moeten afstaan en dit om redenen, die niet geheel en al als haar schuld kunnen gelden, want de leden zijn ook zelf schuldig aan het niet tijdig verschijnen en het nalaten van vermelden van adreswijziging.

Het kan niet anders of deze stevige verdediging van de firma v. d. Burgt zal op het hoofdbestuur indruk gemaakt hebben. Althans de naamsverandering komt er voorlopig niet, ook al heeft de vereniging „R.K. Studiebelangen” geen bezwaar.

Op 15 April 1923 eindelijk — bij het begin van de derde jaargang — neemt Dr. Knippenberg definitief afscheid als redacteur. Drie jaren lang heeft hij ons orgaan verzorgd en hiermede onze vereniging op een wijze boven alle lof verheven gediend. Wij kunnen hem voor zijn werk niet dankbaar genoeg zijn.

Waarom hij ging? Opeenstapeling van werkzaamheden, de oorzaak van allerlei moeilijkheden in onze vereniging.

Na allerlei besprekingen o.a. met de firma Malmberg te Den Bosch over de mogelijkheid van de uitgave van een weekblad besluit men de zaak op de oude voet voort te zetten. Het nummer van 1 Mei 1923 vermeldt op de titelpagina voor het eerst de naam van Redacteur-secretaris *H. C. M. Wijffels* te Den Bosch, welke naam ook op de eerste pagina voorkomt onder de nieuw-gekozen leden van het bestuur. De andere nieuwe vertrouwensman luisterde naar de naam van *C. J. M. Colette* (Venlo). Weldra deed ook de Heer *J. C. F. Motké* te Breda zijn intrede. De Heren *Jos. de Boer*, *J. Gerritzen* en *A. J. M. v. Kalmthout* hadden zich niet meer beschikbaar gesteld.

Zoals ik reeds opmerkte heeft de hernieuwde aanwijzing van praeses van den Donk, welke na bovenvermelde aanvulling van het bestuur kon plaats hebben, een einde gemaakt aan een veelbewogen tijdvak in de geschiedenis van de vereniging. Feitelijk was de alles-beheersende kwestie geweest: wie maakt uit wat er gebeuren moet? Het hoofdbestuur of de afdelingen? Dat men aan deze vraag n.b. twee Algemene Vergaderingen heeft gewijd, wijst er duidelijk op, dat in deze het temperament een groter rol heeft gespeeld dan het verstand. En mag men dit aan mensen rond de 30 jaren wel zo heel erg kwalijk nemen? Waren velen van ons niet overprikkeld zonder dat we hetzelfde wisten door overbelasting met alles en nog wat. Hoe dan ook, de vereniging heeft de moeilijkheden doorleefd,

m.a.w. op een enkele uitzondering na is men St. Bonaventura trouw gebleven. Nog meer, verschillende leden die zich in deze crisis „geroerd” hebben, kunnen nu bogen op een uitgebreide staat van dienst in het belang van de katholieke lerarenvereniging.

De Algemene Vergadering van 28 April 1924 te Breda in „De Beurs” getuigt duidelijk, dat de vereniging de beginmoeilijkheden te boven is, al zou het alleen maar zijn door het feit, dat de geschiedvorbser nu voor het eerst een uitgebreid verslag over deze vergadering vindt.

De agenda vraagt onze aandacht voor :

De aansluiting tussen het L.O. en M.O.; voor de rechtspositie van de leraren bij het bijzonder V.H.M.O.; voor bespreking van Regeringsmaatregelen.

Hoe was het toentertijd met deze zaken gesteld ?

In het nummer van 1 Febr. 1923 vind ik een verslag over een landdag te Utrecht gehouden over „De bezuinigingsmaatregelen der regering inzake middelbaar en gymnasiaal onderwijs” (30 lesuren per leraar, 30 leerlingen per klasse). De hoofdbesturen van Avmo, Genootschap, Rectorenvereniging, Directeurenvereniging en „St. Bonaventura” hadden het initiatief genomen. Tot de ongeveer 600 aanwezigen voerden het woord wethouder Van der Heere van Utrecht, Prof. Pf. Kohnstamm van Amsterdam en Dr. H. Moller van Tilburg.

Laatstgenoemde verklaarde o.a. bij de plannen van het Ministerie van Onderwijs gedacht te hebben aan roofofbouw.

Ook de classificatie der gemeenten voor de salariëring stond midden in de belangstelling. Mede door de afschaffing van het Frans op de lagere school is de aansluitingskwestie zeer actueel geworden; van betekenis was ongetwijfeld een poging tot overbrugging gedaan door den rector van het O.L. Vrouwelyceum te Breda, die met de hoofden van scholen van Breda en omgeving contact had gezocht (9 December 1922).

Van de activiteit door ons bestuur, speciaal den voorzitter, al dan niet in samenwerking met afgevaardigden van zusterorganisaties legt het orgaan in menig verslag duidelijk getuigenis af. Ter audiëntie bij den Minister kwamen het 30 × 30 gevaar en het ontwerp-M.O.-wet te berde.

In verband met de dreigende bezuiniging lees ik voor het eerst op 4 April '23 van een bespreking tussen afgevaardigden van de vier lerarenorganisaties.

De Centrale Commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken stelde prijs op het advies van vier deskundigen, twee

uit het openbaar, twee uit het bijzonder onderwijs. (Ver. van Leraren bij het Chr. M.O. en „St. Bonaventura”).

Veelzeggend over het resultaat van de gevoerde actie zijn deze vragen van het Kamerlid Marchant aan den Minister van Onderwijs (orgaan van 1 Mei 1923) :

- 1) Welke zijn de motieven, die de Regering er toe leiden, de onderlinge salarisverhoudingen van het bezoldigingsbesluit te verbreken door een verlaging *alleen* van de salarissen van leraren bij het middelbaar en gymasiaal onderwijs?
- 2) Is de regering van oordeel, dat het onderwijs door deze leraren te geven, niet zal lijden, wanneer zij 30 tot 35 lesuren per week moeten geven?
- 3) Hebben de deskundige adviseurs hiertegen niet gewaarschuwd?

Als Minister de Visser op deze vragen antwoordt dat de Heer Marchant blijkbaar verkeerd is ingelicht, zeggen de besturen van alle 8 Lerarenorganisaties, dat zij van dit antwoord *met de grootste ergernis* hebben kennis genomen. Practisch betekenen de voorgestelde technische wijzigingen salarisverminderingen van 7 tot 40 %; voortaan is de leraar „los werkman”. Er is hier sprake van een *geweldige verlaging van het maatschappelijk peil der leraren*.

Ondanks alle betogen wordt met ingang van 1 September '23 de gewraakte salarisiwijziging van kracht verklaard; *de beruchte betaling per lesuur is een feit* geworden. De regering maakt een kapitale fout, die nog steeds niet hersteld is, ze ontnemt den leraar zijn volledige betrekking, zijn vaste positie.

Terzelfdertijd vervalt ook de grote garantiebepaling, uit het algemene salarisbesluit, artikel 40. Hoe in ambtenarenkringen de stemming was ten opzichte van de Ministers Colijn en de Geer laat zich niet moeilijk raden. Wat in het bijzonder in de onderwijskringen leefde, laat zich wel enigszins typeren door de suggestie, dat zeer zeker van een goede bezuiniging gesproken zou kunnen worden, indien men het Departement van Onderwijs ophief.

Men vergeete intussen niet dat naast de materiële kant van al deze maatregelen de morele een zeer belangrijke is. Ook de vrijheid van onderwijs achtte men niet alleen in de kringen van het bijzonder maar ook in de gemeentebesturen herhaaldelijk aangetast en bedreigd.

Als poging om enige vrijheid van onderwijs te behouden vallen te waarderen de lesurentabellen bedoeld in art. 2 van het K.B. van 15 Maart 1923, gewijzigd en aangevuld bij K.B. van 13 November: de *minimum tabellen* die een gesubsidieerde school in acht te nemen heeft, komen hier voor het eerst ten tonele.

Tegelijkertijd wordt de bifurcatie van het onderwijs vanaf de vierde klasse van de H.B.S. mogelijk gemaakt: *de H.B.S. A is geboren.*

Ook het beruchte *stopwetje*, dat behelst, dat aan scholen, die na 6 October 1921 geopend zijn geen subsidie wordt verleend dateert uit deze bezuinigingsperiode.

Veel gelegenheid om tot rust te komen krijgen de hoofdbesturen niet. Nauwelijks was men bekomen van de schrik door bovengenoemde maatregelen veroorzaakt of er dreigde een nieuw gevaar: Dato 26 April '24 spreken Dr. J. A. Roetert Frederikse, voorzitter van de Avmo, Th. v. d. Donk en A. H. Thesingh, voorzitter van de vereniging van Rijksleraren te Utrecht in Hotel Europa tegen het ontwerp salarisregeling 1925. De Heren Colijn en Westerveld voerden een nieuwe bezuiniging in het schild van meer dan gemiddeld 10 %, bij meer dan de helft van de leraren *meer dan 10 %*. Op verzoek van den Minister doen de verenigingen een tegenvoorstel op basis van de voorstellen van de Commissie-Stork: de volledige betrekking. Het ontwerp-Westerveld betekende immers de consequente doorvoering van de betaling per uur.

Onzen voorzitter werd geen tijd gegund om van de emotie van de grote bijeenkomst in Utrecht bij te komen, twee dagen later leidde hij de Algemene vergadering te Breda, waar het hem niet moeilijk viel de aanwezigen te overtuigen van de grootte der dreigende gevaren en ... ondanks zichzelf van de grote werkkraft, die hijzelf in het belang van de leraren aan de dag had gelegd.

Meer dan een jaar was het geleden sinds de afgevaardigden elkander hadden ontmoet. Wat intussen naar buiten was te doen geweest, heb ik boven geschetst; de inwendige organisatie had ook voor een belangrijk gedeelte haar beslag gekregen. Per referendum was menige moeilijkheid uit de weg geruimd: de progressie in de contributieregeling bleef gehandhaafd, periodiek aftredende hoofdbestuursleden konden onmiddellijk herkozen worden. Ook de zaken van het orgaan werden reglementair vastgelegd. Er komt een *drie-hoofdige redactie*: één lid, door het episcopaat aangewezen, één door de leden en één, de redacteur-secretaris, door het bestuur. Op 2 Maart 1924 komt het eerste driemanschap bijeen: Pater H. Kitseelaar S.J., de Heer J. N. H. Al en de Heer H. C. M. Wijffels.

De Bredase vergadering brengt — althans officieel — de salariskwestie niet naar voren. Deze blijft nog rusten tot een buitengewone Algemene Vergadering in September. In Breda houdt men zich in de eerste plaats bezig met een moeilijkheid, specifiek voor onze leden: de rechtspositie van de leraren bij het *bijzonder V.H.M.O.*

Dit vraagstuk was voorbereid door enige leden van de afdeling Noord-Limburg en wel door de H.H. Jos. de Boer, J. Colette, J. van Meegeren en J. W. Omloo. Het ging om de *Ontwerp-acte van aanstelling van leken leraren bij het katholiek Middelbaar of Gymnaasiaal Onderwijs*, m.a.w. om het daarheen te leiden, dat het Rijk de schoolbesturen in staat zou stellen hun leraren gelijk te stellen met die van zijn eigen scholen. Uit de zeer uitvoerige discussies diep ik op twee desiderata: een bond van R.K. schoolbestuur en een goede wachtgeld-regeling voor alle scholen !!! Aldus in 1924.

De aansluiting L.O. M.O. vormde het tweede hoofdgerecht van het menu. In het voorjaar van 1922 had het hoofdbestuur van de Avmo het initiatief genomen tot het samenstellen van een commissie, die tot taak had te zoeken naar middelen om de „verbroken aansluiting” tussen L.O. en M.O. zo spoedig mogelijk te herstellen. De conclusie van deze commissie had ons H.B. gezonden aan de afdelingen. Nijmegen, Den Bosch, Noord-Limburg en 't Gooi hadden op haar beurt weer rapporten ingediend; beide laatstgenoemde afdelingen behandelden in hoofdzaak de wijze waarop men zich de aansluiting dacht, niet de hiermede samenhangende vraagstukken.

De tekst van de rapporten en de discussies ter Algemene Vergadering beslaan in het orgaan ettelijke bladzijden. Ik meen hier te kunnen volstaan met het vermelden van enkele conclusies.

Het V.H.M.O. moet slechts bestemd zijn voor dat deel der L.S. bevolking, dat wegens zijn maatschappelijke stand daarvoor in aanmerking komt en geschiktheid toont voor overwegend intellectuele arbeid, en voor de bijzonder begaafden uit de andere standen. Bijzondere voorbereiding in de zin van examenafrichting is niet nodig. De normale overgang geschiede, afhankelijk van locale-omstandigheden, na het 6e of 7e leerjaar. Zo mogelijk moeten de vereisten tot toelating in samenwerking tussen L.O. en M.O. worden vastgesteld. Een onderzoek naar alle kandidaten wordt afgewezen, evenzeer toelaten uitsluitend op verklaring of uitsluitend na examen.

Het ligt voor de hand, dat de Bredase vergadering begon en eindigde met mededelingen over en bespreking van de dreigende salarisregeling.

In dit dreigende gevaar zag de afdeling West-Brabant — voorzitter de Heer C. v. d. Broek te Bergen op Zoom — aanleiding tot het aanvragen van een *buitengewone Algemene Vergadering*. Deze werd op 7 September 1924 te Den Bosch in „Lohengrin” gehouden. Deze bijeenkomst droeg een huishoudelijk karakter. Men wilde het hoofdbestuur in de gelegenheid stellen zich te verantwoorden over de gevoerde actie.

Het nummer van het orgaan, dat de leden ter vergadering bijeenroept bevat o.a. een officiële mededeling van de samenwerkende besturen waaruit blijkt, dat de hoofdlijn van het herziene regeringsontwerp zo wordt getrokken, dat het zwaartepunt ligt in de eerste 20 lesuren die met f 125.— tot f 250.— zullen gehonoreerd worden; voor de uren boven de 20 zijn deze getallen f 50.— tot f 100.—. Het groepenstelsel kan de Minister niet handhaven, omdat hij niet over een machtsmiddel beschikte de gemeente en bijzondere scholen te dwingen het aantal uren tot een maximum op te voeren.

„Dankbaar, doch niet voldaan”, constateert redacteur Wijffels, „over de regeling van het maximum salaris bij 20—30 lesuren, maar de beginsalarissen heeft het regeringsontwerp sterk gedrukt.

Het is begrijpelijk, dat de meningen over het bereikte sterk uiteenliepen, dat sommigen meenden, dat het hoofdbestuur in casu voorzitter en secretaris, meer overleg hadden moeten plegen. Al deze en dergelijke kwesties kwamen ter vergadering in discussie. Tekenend en verblijdend is het feit, gezien vooral wat men een paar jaar geleden in een huishoudelijkevergadering had meegemaakt, dat een motie van afkeuring van het beleid van het H.B. in deze kwestie slechts de stem van den indiener van de motie verkreeg.

Dat men met de conclusies van het rapport inzake aansluiting M.O. L.O. nog niet tevreden was, blijkt uit de opdracht aan het bestuur om uit katholieke kringen een nieuwe commissie samen te stellen. Ook de wettelijke regeling van het V.H.M.O. blijft de aandacht van „St. Bonaventura” vragen.

Terloops zij hier er op gewezen dat vele onderwijskwesties bij het grote publiek niet die belangstelling hebben, die ze verdienen. Erger nog — dat de pers het hierover onjuist inlicht. Als frapperend voorbeeld noem ik U een artikel uit „de Tijd” van 26 April '24, waar men vaststelt dat 30 lesuren feitelijk *slechts 25 gewone uren* zijn. Ons H.B. kon naar aanleiding hiervan een *brochure publiceren* over „*De weektaak van de Leeraar*”, een verzameling van *antwoorden* van de hand van een 15tal onderwijsautoriteiten.

De vragen waren. 1) Acht U het *gewenst*, dat aan Leraren M.O. 30 lesuren per week worden opgedragen? 2) Acht U het *mogelijk* dat dit geschiedt?

Op een enkele uitzondering na was men het over het *ongewenste* eens. *Dat het onmogelijk was*, kon men gezien de praktijk moeilijk beweren.

Aan het einde van de vergadering te Den Bosch deelde de secretaris mede, dat er weldra van de leden gevraagd zou worden te voorzien in de vacatures in het hoofdbestuur. Mej. Bergé en de

voorzitter traden periodiek af en de Heren Colette en Motké hadden bedankt: de eerste wegens verschil van mening inzake het beleid van voorzitter en secretaris bij de salarisactie, de tweede wegens het verlaten van het onderwijs. Van de 11 personen, die candidaat gesteld werden, ambieerden slechts J. v. d. Bouwhuyzen te Hilversum, C. v. d. Broek te Bergen op Zoom en Dr. J. Vriens te Eindhoven een plaats. Daar volgens het toen vigerende reglement niemand zonder meer gekozen verklaard kon worden, moest het hoofdbestuur nog 5 gegadigden zoeken. Nadat het bestuur hierin geslaagd is, bedankt ook de Heer Michels. Resultaat van de verkiezing is tenslotte dat het bestuur voor meer dan de helft vernieuwd wordt. De nieuwe leden zijn *Mej. Th. de Poorter* te Eindhoven, *Drs. J. v. d. Bouwhuyzen*, *Ir. W. Jongergouw* te Den Haag *C. v. d. Broek* en *Dr. Vriens*.

Ook in de redactie van het orgaan komt verandering door het bedanken van den Heer J. H. W. Al en door het aftreden van den reacteur-secretaris. Einde 1924 krijgt Pater Kitselaar naast zich den Heer Th. v. d. Donk en den Heer Jos. de Boer als redacteur-secretaris.

Tegelijkertijd ongeveer krijgt de vereniging haar tweeden voorzitter in de persoon van den Heer H. C. M. Wijffels, die met de algemene leiding belast, de dubbele taak van secretaris en redacteur-secretaris aan anderen overgeeft.

Praeses van den Donk heeft de voorzittersstoel verwisseld met een plaats in de redactie. Vanaf 1 Januari 1925 is de leiding van de vereniging niet meer in zijn handen.

Zes zeer moeilijke jaren heeft de Heer v. d. Donk zijn beste krachten aan „St. Bonaventura” gegeven. Wie zich enigszins realiseert wat in deze bladzijden beschreven wordt, wie zich m.a.w. indenkt wat een berg van moeilijkheden doorworsteld moest worden en wie dan niet vergeet, dat dezelfde persoon de leiding had van een complex scholen, dat steeds meer van hem ging vragen, moet respect hebben voor de prestaties en voor de offerzin van onzen eersten voorzitter. Dit geldt evenzeer — zij het in mindere mate — voor *Mej. Bergé* en den Heer *Dr. A. Michels*, die ook vanaf het begin zitting in het bestuur hadden gehad.

De Heer van Meegeren blijft de schatbewaarder van „St. Bonaventura”. *V. d. Bouwhuyzen* wordt eerste, *C. v. d. Broek* tweede secretaris, *Dr. Vriens* ondervoorzitter.

Redacteur *v. d. Donk* neemt met de Paters *Dr. J. Beuns S.J.* en *S. Schmeding S.J.* zitting in de commissie voor wettelijke regeling *V.H.M.O.* en red.-secretaris *Jos de Boer* in de aansluitingscommissie met Pater *G. Lamers S.J.* en Pater *H. Zeinstra O.F.M.*; aan

de betrokken onderwijsorganisaties zal verzocht worden twee vertegenwoordigers aan te wijzen (benoemd zijn de H.H. W. Wildschut te Arnhem en J. F. Stadhouders te Roosendaal).

Onder Voorzitter Wijffels (1925 - 1929)

Naar aanleiding van de hoofdbestuursvergadering, waarin de functies verdeeld worden, luidt praeses Wijffels zijn ambtsperiode in met een pittig artikeltje onder de titel: Hou zee. Hij wijst hierin op de nog hangende kwesties als daar waren de wettelijke regeling van het onderwijs, de organisatie onzer scholen, de onderwijsmethode, de salarisactie. De geestelijke belangen der leden mogen niet verwaarloosd: m.a.w. de retraite — zoals in 1924 een welgeslaagd was voor en door „O.M.O.” leraren — heeft zeer speciaal zijn aandacht. Voor dit alles is medewerking nodig en uitbreiding van het aantal afdelingen, opdat de vereniging kwalitatief en kwantitatief moge groeien.

Hoe gecompliceerd de financiële positie van den leraar toen was leert een artikeltje van twee bladzijden, die krioelen van getallen. Het was een salaris berekening zoals deze alleen in 1925 van kracht was.

Ook de nieuwe redacteur-secretaris ontvouwt zijn program en wel in 3 punten: a) onze opvoedkundige taak, b) het bestaan onzer school in het raam der wetgeving, c) de rechtspositie van de leraren.

Over gebrek aan stof voor actie valt dus niet te klagen.

De regering stelt in deze tijd onder leiding van *Mr. V. H. Rutgers* een commissie in met de veelzeggende opdracht te overwegen in hoever de regering met inachtneming der grenzen, die de openbare kas stelt a) een *normale ontwikkeling van het openbaar zowel als van het bijzonder V.H.M.O.* ook in de toekomst kan mogelijk maken en b) een redelijk verband kan bevorderen *tussen de salarissen* van het personeel van het M.O. aan gemeentescholen en het personeel van het V.H.M.O. aan bijzondere scholen. Van de leden noem ik: Rector R. Casimir, rector J. H. Keysers S.J. en directeur Dr. W. J. Kolkert.

Organisatorisch van waarde is de oprichting van de *Bond van besturen* van R.K. Scholen van V.H.M.O. onder leiding van *Prof. Titus Brandsma* z.g.

Urgent waren in deze dagen in het bijzonder de moeilijkheden van de leraren aan bijzondere scholen in gemeenten, die zich voor haar eigen scholen niet richtten naar de rijksscholen en niet minder die

van de gymnastiekleraren, die er bij de laatste salarisregeling wel heel slecht waren afgekomen: *het hoofdbestuur adviseert laatstgenoemden heren een aparte sectie in „Sint Bonaventura” te vormen.*

Intussen werkte onze wetgevende vergadering aan een nieuw wetsontwerp.

Alles bijeen genomen kunnen we ons levendig indenken, dat de nieuwe voorzitter zich meer dan gewoon moest beperken toen hij ter Algemene Vergadering mededelingen deed omtrent de actie in 1924 gevoerd.

Deze Algemene Vergadering werd op 20 April 1925 gehouden te Nijmegen in Hotel Victoria. In het doolhof der salariskwestie vroeg en verkreeg het H.B. ter vergadering de volgende directieven: a) herstel van de volledige betrekking, zo mogelijk van 19-24 uur; b) gelijkstelling in salaris van alle leraren d.w.z. allen moeten kunnen komen op een gelijk salarispeil, niet van allen behoeft de weektaak dezelfde te zijn, c) een landelijke salarisregeling met het behoud van vrijheid voor gemeenten en schoolbesturen om van de regeling naar boven af te wijken als plaatselijke omstandigheden dit wenselijk maken.

De afdeling 't Gooi had een voorstel ingediend met deze strekking.

De A.V. spreke haar verlangen uit betreffende de rechten van de H.B.S. A. voor de universitaire studiën, ook in verband met de gevolgen voor de klassieke opleiding. Pater Dr. J. Beuns S.J. hield naar aanleiding van deze wens van de Gooise afdeling een inleiding en kwam tot de volgende conclusies:

a) Omdat de rechtsstudie tot de wetenschappen behoort, die de maatschappij tot object hebben, geeft alleen het gymnasium een voor die studie geschikt voorbereidend onderwijs; b) de Litt. economische afdeling moet tot doel hebben eindonderwijs te geven, om historische redenen kan zij als voorbereidingsschool voor de handelsfaculteit dienen; c) slechts in uitzonderingsgevallen en na het vervullen van bepaalde voorwaarden, kan de litt.-econ. afdeling tot de studie in de faculteit der rechtsgeleerdheid voorbereiden, maar zij mag geen aanspraak maken op meerdere faciliteiten dan andere scholen van gelijke cursusduur genieten.

In de discussies dezer kwestie, samenhangend met het „nieuwe” wetsontwerp, dat weer voor jaren was uitgesteld, bleef de vergadering steken.

De aansluiting L.O.-M.O. kwam ook weer ter tafel, met name het rapport van de commissie ad hoc. Het rapport was in extenso enige weken voor de vergadering gepubliceerd. Jos. de Boer, lid van

de commissie leidt als red.-secretaris de studie der afdelingen nadien met een belangrijk artikel in.

Hij onderscheidt 3 factoren, die waarschijnlijk meegewerkt hebben aan de verwarring op het gebied der aansluiting: 1) de eenheidsschool, voor velen een vooruitgang, voor anderen een achteruitgang, zonder dat overgangsmaatregelen werden genomen, 2) L.O. hervormingen wegens bezuinigingen slechts gedeeltelijk uitgevoerd (7e leerjaar blijft uit).

De katholieke contact-commissie heeft met waardering van de verschillende theoretische mogelijkheden praktisch werk willen leveren en beveelt om deze reden aan het oprichten van *cursussen aan de L.S. buiten de schooluren*.

Boekdelen spreekt overigens, dat in deze tijd de Tweede Kamer op voorstel van haar lid Mej. Westerman met 35 tegen 33 stemmen een wetsontwerp aanneemt met de strekking om op de L.S. in de vijfde en zesde klas het onderwijs in een vreemde taal mogelijk te maken.

De aansluitingskwestie heeft klaarblijkelijk voor den wetgever veel overeenkomst met een stekelvarken. Men blijft er liever af. Als Minister de Visser aftreedt en er een nieuw wetsontwerp komt, wordt de aansluiting doodgezwegen.

De trage werking der wetgevende machine had in elk geval dit goede gevolg, dat onze vereniging haar wensen inzake deze materie kon formuleren, waarvan een rapport van 16 October 1925 twaalf pagina's groot duidelijk getuigenis aflegt. De rapporteurs maken de leden van „St. Bonaventura” attent op verschillende moeilijkheden als daar zijn in de positie van het niet gesubsidiëerde H.O. (de seminaria) die volkomen vrij moeten blijven zonder enige mogelijkheid van staatsbemoeiing. Moet de H.B.S. in de wet ondergebracht bij het V.H.M.O.? Is het gewenst, dat de 3-jarige, de M.M.S. en dergelijke in afzonderlijke groep van Algemeen vormend M.O. bijeengebracht worden? Moet het lyceum 2-jarige onderbouw hebben? H.B.S. B 5 of 6 jarig? Welke rechten de H.B.S. A? Vragen die momenteel nog grotendeels op een antwoord wachten.

De H.B.S. A, het handels — of als U wil — economische gericht onderwijs had bij de rectoraatsoverdracht van Prof. Dr. N. J. Polak te Rotterdam geen genade kunnen vinden. De aftredende rector was n.l. van mening, dat de einddiploma's van H.B.S. A en de H.H.S. geen voldoende waarborg bieden voor academische studie. Gymnasium en H.B.S. B doen dit wel. Geen wonder dat deze uitlatingen in de kringen van het economisch onderwijs veel stof opjoegen. In ons orgaan spoort redacteur van den Donk den Minister aan de koe

bij de horens te vatten. Ook de Schoolraad van R.K. Gymnasiaal en M.O. adviseert en wel tegen de opvatting van Prof. Polak in, zich hierbij beroepende o.a. op de mening van inspecteur Bolkestein.

Inspecteur Bolkestein had ook in een andere kwestie de aandacht in onze vereniging getrokken door op een vergadering van de Avmo de vraag te stellen of het wel juist is, dat het openbaar onderwijs vrijwel uitsluitend door Rijk en Gemeente gestimuleerd wordt? Hij vraagt aandacht voor de mogelijkheid dat dit zou geschieden vanwege groepen uit de maatschappij en uit de ouders. Het gaat feitelijk om de *staatsrechtelijke positie van het onderwijs M.O.*

Wijzend op het merkwaardige, dat een hoogstaand man op de vergadering van de Avmo, dit ter sprake brengt, blijft ons ook van gewicht de vraag hoe de tegenwoordige praktijk naar genoemde regel kan worden hervormd, aldus Pater Kitselaar in ons orgaan, *Pater Kitselaar*, die juist *als redacteur* was vervangen door Pater W. S. Jurgens O.E.S.A. te Eindhoven.

Er waren en bleven dus kwesties te over om met Minister de Visser en nadien met Minister Rutgers in overleg te treden, toch werd ook in 1925 de activiteit van het hoofbestuur vooral opgeëist voor *salarisaangelegenheden*. Een activiteit waarvan het resultaat omgekeerd evenredig was met de bestede moeite.

Terecht stelde secr. v. d. Bouwhuyzen wat deze materie betreft zijn jaarverslag in mineur op. Met grote inspanning hebben de samenwerkende verenigingen een nieuwe achteruitgang helpen verhinderen. Alleen voor de gymnastiekleraren had men een kleine verbetering kunnen verkrijgen.

Ook over het verenigingsleven laat de secretaris zich minder optimistisch uit. Het aantal leden is nog niet groter geworden dan 285, in weinig afdelingen gaf men tekenen van leven. Een poging van den Heer Jos. de Boer om te komen tot oprichting van een sectie van leraren in de Moderne Talen faalde.

Meer succes oogstte de Heer de Boer als redacteur-secretaris: Uit de rijke inhoud noem ik een reeks artikelen „Over spelling” van de hand van W. Jacobs S.J.: de regering handhaafde toen De Vries en Te Winkel op hun zetel — een speciaal Canisius-nummer en een reeks artikelen aan den heilige in het jaar van zijn heiligverklaring gewijd als bevorderaar van het Katholiek Onderwijs, geschreven door onzen voorzitter. Hoezeer de red.-secr. vele vraagstukken beheerst getuigen tal van bijdragen van zijn hand. De tweede secretaris C. v. d. Broek, brengt veler pen in beweging door een tweetal beschouwingen over jeugdlektuur. De reactie op deze beschouwingen vinden we in een nieuwe jaargang. De zesde telt n.l.

slechts 9 maanden. De zevende begint op 1 Januari 1926 en vaart onder de vlag van „St. Bonaventura”; de titel „R.K. Studiebelangen” heeft afgedaan.

Ik besluit het verslag over 1925 met de verheugende mededeling, dat er „Loyola” een groep leraren in geestelijke „afzondering” ging, zodat deze in de uitzonderlijke gelegenheid kwamen in dit Canisiusjaar met en bij de Paters Jezuïeten de feestdag van den H. Ignatius te vieren.

Periodiek komt er in ons orgaan een artikel voor onder de titel: „Hoe bereken ik mijn salaris?” Dit feit spreekt boekdelen. Het heeft er alle schijn van dat in 1926 de Minister zelf zoiets van redactie-wege heeft willen overwegen. Inzake de jaarwedden vinden we n.l. in het orgaan van 15 Februari afgedrukt *de wijziging van het bezoldigingsbesluit 1925*. In een missive van zes pagina's deelt Minister Rutgers aan de Directeuren van de Rijks H.B.S. mee, dat met ingang van 1 Januari de diensttijd van de leraren wordt berekend volgens de formule $x = d/a \times b$ plus c . Krachtens de nieuwe salarisregeling was er n.l. een *lange periode nodig om het maximum te bereiken*. Ter compensatie van deze achteruitgang had het Departement deze wijze van berekening van den diensttijd uitgedacht, hierbij alle hulde brengend aan de betekenis van de algebra, ook voor het practische leven. In deze formule betekent d de *totale diensttijd in maanden* (dus de werkelijke diensttijd), a het aantal maanden dat volgens de salarisregeling 1920 nodig was om het minimum tot het maximum te komen, b het aantal maanden volgens de salarisregeling 1925 hiervoor nodig, $c = 12$ maanden. M.i. zou de formulering beter kunnen zijn: $x = c$ plus $d \times b/a$. Men berekende dus als diensttijd de periode die men verkreeg door de werkelijk doorgebrachte tijd te vermenigvuldigen met een breuk, waarvan de teller de nieuwe en de noemer de oude schaal vertegenwoordigen. Deze toelage draagt geen tijdelijk karakter. Wat zullen onze administraties gerekend hebben!

Tot voldoening van den voorzitter, die over de resultaten der actie inzake de salarissen niet zeer content kon zijn, werd bij deze regeling 1920 als uitgangspunt genomen, zodat de diensttijdberekening inderdaad als een compensatie voor de achteruitgang sinds dien kon gelden.

Overigens is blijkbaar in 1926 de salarisactie stopgezet. De nieuwe Minister Waszink, kon evenmin als zijn voorganger in het materiële veel voor ons tot stand brengen. De inhoud van ons orgaan is van een en ander een duidelijke reflex. Misschien is het ondeugend op te merken, dat het hierdoor niet minder leesbaar wordt.

De Heer H. Th. Pröpper, die red.-secr. de Boer in dezen tijd vervangt — de Boer zat voor zijn doctoraal — had zo ruimte te over voor andere kwesties, die reeds in het vorige jaar aangesneden waren, met name o.a. voor „Jeugdlectuur” en „Wettelijke regeling van het M.O.”, zoals inspecteur Bolkestein die voorstond.

Zoals hierboven reeds opgemerkt had v. d. Broek de moeilijkheden die zich voordoen bij Jeugdlectuur geëntameerd. Deze artikelen waren geschreven naar aanleiding van een inleiding door Pater A. Gielen S.J. z.g. gehouden op de Derde Paedagogische Week te Tilburg.

De inleider c.s. verwerpen het neutrale boek niet, mits het aan zekere voorwaarden voldoet. Hiertegenover wil fr. Rombouts aan het katholieke kind uitsluitend katholieke boeken in handen geven, boeken die zonder bezwaar het stempel van de Keurraad hebben verkregen. V. d. Broek schaart zich aan de zijde van Pater Gielen; het ontspanningsboek behoeft geen specifiek katholieke inslag te hebben.

Overigens wijst schrijver op de te overwinnen moeilijkheden a) bij de bloemlezingen door de school voorgeschreven; b) bij de schoolbibliotheek; c) bij de lectuur der leerlingen buiten de school.

Frater Rombouts betoogt, dat v. d. Broek onjuist doet, als hij zijn mening tegenover die van Pater Gielen stelt. Beiden stellen immers als ideaal: aan het Roomse kind het Roomse boek. Wij allen samen moeten het *neutrale jeugdboek* overbodig maken, schrijft frater R. Inzake het M.O. publiceert de frater vooral: *wees positief*.

Redacteur-secr. de Boer plaatst bij het artikel van Fr. Rombouts een gedegen bijschrift, waarin hij zich tegenover den schrijver stelt en hem voorhoudt, dat men bij een goede opvoeding van twee kanten moet afwerken: uitgaan van het religieus gevoel en van het zuiver menselijk gevoel, „en aan beide kanten moet je beginnen”. Bij litteratuur-onderwijs is het lezen van neutrale boeken zelfs gewenst. Later mengt redacteur Pater Jurgens zich ook in de discussie en formuleert de kwesties zeer duidelijk; P. Jurgens acht Rombouts' beginselen te streng; *de roomse aesthetica scheidt de begrippen schoonheid, waarheid en goedheid niet*, onjuist is de formulering van de Keurraad, dat het godsdienstig-zedelijke bij een jeugdboek steeds het voornaamste is en dat het kunstzinnige eerst op de tweede plaats komt.

Terloops drukt red. de Boer in deze discussie zijn spijt erover uit dat de vereniging geen taalleraren-sectie kent. Dit schrijft hij in het begin van 1926. Aan 't eind van de jaargang zou hij deze klacht hebben kunnen handhaven in engere zin, maar overigens had hij

dan kunnen opmerken, dat St. Bonaventura eindelijk zich in deze richting was gaan ontwikkelen. Het waren de wiskundeleraren, die er de stoot toe hebben gegeven.

Op 12 Juni had het H.B. een vergadering te 's-Hertogenbosch belegd om het ontwerp-programma voor de Wiskunde, Mechanica en Cosmografie aan de H.B.S. V samengesteld door de inspecteurs-commissie Beil-Dijksterhuis te bespreken. Secretaris v. d. Bouwhuyzen had de leiding en de Z.E. Heer Patrice Cramer van Rolduc besprak het rapport. Voortdurend overleg ook tussen de Wiskundeleraren, leden van onze vereniging — bleek noodzakelijk. De activiteit van den Heer v. d. Bouwhuyzen, die uit enige artikeltjes in de loop van het jaar blijkt, vindt haar beloning op 8 December, op welke dag te 's-Hertogenbosch de *Sectie van Leraren in de exacte vakken* wordt opgericht. Daar tegelijkertijd leraren voor letterkundige vakken samenkwamen, kon de Heer Al terecht 8 December 1926 een belangrijke dag voor de vereniging noemen. Voorzitter Wijffels verenigde 's middags alle aanwezigen waarbij hij een inleiding hield over het Grieksloos gymnasium. De litteratoren spraken 's morgens over de opleiding van de toekomstige taalleraren, terwijl de physici en mathematici hun opleiding onder de loupe namen: Wat voorzitter Wijffels zijn gehoor voorzette was feitelijk *een plan van een lyceum met 6-jarigen cursus met Latijn in onder- en bovenbouw van alle afdelingen*. Een en ander kan men beschouwen als een soort reactie op uitlatingen van Dr. Spoelder, de oud-voorzitter van het Genootschap, die in onze zustervereniging o.a. gepleit had voor een Grieksloos B-gymnasium en een speciale „Latijnse” afdeling als vooropleiding van moderne-taalleraren. Wijffels wil een duidelijke scheiding van V.H. en „Maatschappij”-onderwijs.

Inspecteur Bolkestein wilde krachtens zijn artikelen in „Opbouw” de klassieke opleiding voor mathematici en economen geheel en al loslaten. In onze kringen trokken diens denkbeelden omtrent de Financiële gelijkstelling bij het M.O. meer speciaal de aandacht. Met red. de Boer heeft de inspecteur over deze stof in ons orgaan van gedachte willen wisselen. Insp. Bolkestein zet voorop, dat in het huidige systeem practisch de vrijheid van alle niet-Rijksscholen door de financiële steun van het Rijk beperkt wordt; om dit te voorkomen hebben sommige gemeenten zich *vrijgemaakt*, waardoor ze van de subsidie afzagen.

Merkwaardig is, dat aan de Rijksscholen, waar het Rijk alles te zeggen heeft, 4 % slechts van de kosten door het Rijk gedragen worden, de grote last drukt op de gemeente. Bij gemeentescholen

subsidieert het Rijk ongeveer 10 % in de uitgaven; bij bijzondere scholen plm. 80 %. Buitengemeenten zijn verplicht voor leerlingen van Rijksschool te betalen, voor bijzondere scholen bestaat deze verplichting niet.

„Bijzondere Scholen” komen in vrije gemeenten in het gedrang, omdat het Rijk aan de bijzondere scholen ter plaatsen de Rijksnormen wilde voorstellen. Bolkestein formuleert: Alle soorten onderwijs worden nu uit publieke kassen bekostigd; dit moet *eerste eis en regel worden*. Consequentie is: a) *Gelijke financiële behandeling van alle scholen*, b) *vrijheid van beweging van gemeente- en schoolbesturen*, c) *gebruik maken van de groeiende belangstelling voor onderwijs in verschillende kringen en bij de ouders*.

Het is zeer zeker geen toeval, dat juist in de grote steden in dezen tijd afdelingen worden opgericht. Mede dank zij het initiatief van het bestuurslid Jonkergouw hebben Den Haag en Rotterdam hun plaats onder de afdelingen ingenomen. De secretaris verheugt zich hierover terecht in zijn jaarverslag, al kan hij tegelijkertijd een reeks plaatsen opnoemen, waar van actie niets blijkt.

1926 lijkt me als verenigingsjaar niet slecht, ook al omdat het ledental gegroeid is van bijna 300 tot 331.

Zoals de lezer reeds heeft kunnen opmerken, valt in het orgaan veel oprechte belangstelling in de kwesties van dien tijd te constateren. Het orgaan ging er ook uiterlijk op vooruit, doordat op de titelpagina een bandtekening, ontworpen door collega Evers, was aangebracht. Redacteur v. d. Donk werd op het eind van het jaar vervangen door den Heer J. H. N. Al.

Ook in het H.B. kwam wijziging. Met Mej. de Poorter trad het laatste vrouwelijke bestuurslid uit. De Heer H. J. A. Otten te Rotterdam werd in de vacature gekozen.

In Venlo werd op 12 April de *Algemene Vergadering* gehouden in „Nationaal”. Terecht kon de voorzitter de vele kwesties, die in de onderwijswereld aan de orde waren, zeer belangrijk noemen. In dit overzicht heb ik ze reeds besproken.

De vergadering besloot, dat St. Bonaventura lid zou worden van de Vereniging tot *Vereenvoudiging van de spelling*, met dien verstande, dat indien een nadere regeling der spelling is vastgesteld St. Bonaventura zal beslissen of ze zich al dan niet met deze regeling kan verenigen. Bovendien sluiten we ons aan bij de *R.K. Vredesbond*.

Er bestaat een onderlinge ziektevereniging van hogere Rijksambtenaren (O.H.R.A.). Ter vergadering gaf de Heer Thesingh, leraar aan de Rijks H.B.S. te Steenwijk, een uiteenzetting van de

werkwijze van deze onderneming. Ze bedoelt te verzekeren tegen zeer grote ziekte-onkosten, niet tegen de gewone doktersrekening; de maatschappij „Labor” is administratrice.

Dat de voorzitter aan de A.V. haar mening vroeg over enige brandende kwesties, die in het wetsontwerp van het V.H.M.O. geregeld dienden te worden, ligt voor de hand. Evenzeer dat er *niet een bepaalde uitspraak kon vastgesteld worden* over: a) het karakter van de H.B.S. A., b) de duur van de H.B.S. B., c) over Grieks op het gymnasium B, d) over Natuurwetenschappen op het Gymnasium A.

Er zou nog heel wat water door de Maas stromen, voordat hiervan iets te constateren zou zijn, wat op eenstemmigheid lijkt. Het water van de Maas, dat in het begin van 1926 de verenigingszaken in de war stuurde, doordat het het studievertrek van onzen redacteur-secretaris met onweerstaanbare kracht binnendrong. Evenwel heeft onze staf zich temidden van de gevolgen rustig gehandhaafd.

Ik eindig de bespreking van 1926 met te wijzen op twee oude kwesties, die soms nieuw schijnen. Een algemene aangelegenheid: met C.M.O. requesteren we bij den Minister om te komen tot een regeling van het *wachtgeld* bij opheffing van een bijzondere school; een interne kwestie: het H.B. legt vast, dat stemming van het hoofdbestuur per *vacature* zal geschieden.

Overzien we 1927 dan treft ons het optimisme, dat uit sommige notulen opklinkt. De penningmeester constateert voor het eerst een batig saldo, trekt geld uit voor een algemene vergadering verdeeld over twee dagen, wil komen tot het vormen van een reservekas om in 1928 het tweede lustrum waardig te vieren, men spreekt weer over een weekblad enz. enz.

Toch is dit optimisme wat betreft het ledental niet gerechtvaardigd geweest. Einde '27 blijkt het met 14 teruggelopen. Het bedraagt dan 317.

Aan gebrek aan activiteit van de zijde van het H.B. kan dit moeilijk geweten. Het aantal collega's, dat anderen voor zich liet werken, was blijkbaar nog steeds veel te groot. Ook in eigen kring vond het bestuur te weinig steun op een zeer belangrijk terrein: een speciale leraren-retraite kan niet doorgaan wegens gebrek aan belangstelling.

Dat er nog heel wat te doen bleef, behoeft geen nader betoog. Daar een regeling van het onderwijs nog steeds op zich liet wachten, was er weinig nieuws onder de zon, vrijwel dezelfde kwesties blijven aan de orde.

De commissie-Rutgers — 16 Januari 1923 in het leven geroepen bracht haar rapport uit. Ze had tweeërlei opdracht: 1) Hoe kan de regering een normale ontwikkeling van het openbaar en bijzonder onderwijs mogelijk maken. b) Hoe kan ze een redelijk verband bevorderen tussen de salarissen van leraren aan gemeentescholen en bijzondere scholen?

Onze red.-secr., die in Mei weer in functie was getreden, betoogde in het orgaan dat zelden een rapport minder bevrediging heeft geschonken. Hij schrijft dit hier aan toe, dat de commissie moest rekening houden met de beroorde financiële positie van het Rijk in 1925, zodat de *normale* ontwikkeling van het onderwijs buiten bespreking moest blijven; wel bekijkt men de ontwikkeling van het V.H.M.O. met welwillendheid, wat trouwens de cijfers rechtvaardigen: In 1900 *negen* bijzondere naast 93 openbare, in 1926 81 bijzondere naast 158 openbare. De Boer verklaart zich tegen plaatselijke regelingen. Ook het H.B. ziet in het rapport een pogen om de grote steden te bevoordelen. Dat de red.-secretaris over deze zaak met de afd. Den Haag van mening verschilt, behoeft ons niet te verbazen. Het H.B. heeft de zaak belangrijk genoeg geacht om in overleg met *Pater Beuns* een *eigen rapport* uit te brengen, naar aanleiding van het „rapport-Rutgers”, waarin erop gewezen wordt, dat relatief genomen de ontwikkeling van het bijzonder, sterker is dan van het openbare. Ons H.B. pleit sterk voor *gelijke* behandeling van openbaar en bijzonder: het stopwetje treft trouwens het bijzondere veel sterker dan het openbare, omdat het bijzondere nog in opkomst is. De grootst mogelijke meerderheid van het H.B. verklaart zich tegen de plaatselijk verschillende regelingen.

Geen wonder, dat *insp. Bolkestein* in een brochure zijn opvatting weer naar voren brengt, temeer daar de commissie-Rutgers geen aandacht aan zijn voorstel bleek geschonken te hebben. Opvallend is dat Bolkestein pleit voor een sterke bevoordeling van het bijzonder onderwijs met name betreffende facultatieve vakken, als b.v. godsdienst, dat de inspecteur wil subsidiëren en dat de Boer volkomen wil vrijlaten.

Deze waardering van het bijzonder onderwijs van de zijde van *insp. Bolkestein* vormt wel een scherpe tegenstelling met de klacht over de geringe belangstelling voor onze taak als opvoeders. Deze klacht werd geuit naar aanleiding van het beschamende feit, dat de sectie van V.H.M.O. van de *4e Paedagogische week te Tilburg*, zegge en schrijve door 14 leden van onze vereniging werd bezocht.

Het algemene onderwerp was: „*Wat kan een christelijke maatschappij van de school verwachten en hoe beantwoordt de school*

aan die maatschappelijke eisen?" In onze sectie voerden het woord Directeur Al en Pater Beuns S.J. De penningmeester had de leden een lunch aangeboden. Ondanks dit alles was de belangstelling onzerzijds beneden peil. Ook al kon de verslaggever als een soort excuus aanvoeren, dat het voortdurend bijeenkomen in Tilburg zijn bezwaren met zich brengt, *„het weinig bekoorlijke Tilburg, waarvan de aesthetische aantrekkelijkheid niet boven die van een uitstalkast van Albert Heyn uitgaat”*, niettemin geeft het verschijnsel van de geringe belangstelling te denken, want er is hier sprake van een periodiek terugkerend feit. Op de R.K. Middelbare school heerst bij de leraren maar al te vaak de mening, dat ze hun plicht gedaan hebben als ze hun leerlingen de voorgeschreven kennisvermeerdering hebben bijgebracht. En dientengevolge zijn ze slechts „vakleraren” in de slechte zin.

De Boer bespreekt de tekorten vrijmoedig in ons orgaan. We weten dat *onze opleiding de grote oorzaak van deze misstand is*. Iets wat men niet alleen in katholieke kringen constateert en wat weldra aanleiding zou zijn tot commissies van onderzoek. Weldra zullen de commissie-Symons en later de commissie-Al de lerarenopleiding nader bekijken.

Wij zijn niet opgevoed, aldus de Boer, om onze rol van katholieke burgers te begrijpen in een gemenebest als het onze, in een democratische staat, nog veel minder om spontaan, bijna instinctief te voelen, waar een wenselijkheid, ja een plicht ons gebiedt te *handelen, op te treden, te spreken, te schrijven, te steunen, te offeren*, buiten het kleine kringetje mensen en plichten, waarin we de meest eigen, de meest directe verantwoordelijkheid hebben te dragen. Men veroorlove mij deze cri de coeur van den red.-secre. tot de mijne te maken.

Onze tijd kent sterk de macht van de groepsformatie. *Geen gedachte kan zich in deze wereld laten gelden, indien ze niet gedragen wordt door een min of meer militante groep*. De school heeft in deze een grootse taak, en in de schoolgemeenschap de leraar, die daar en buiten de school door zijn sociaal gedrag reusachtig veel kan bereiken.

Redacteur Al laat in het orgaan meermalen zijn licht schijnen o.a. over eindexamens en einddiploma's in het bijzonder over de bevoegdheden van de deskundigen. Hij pleit voor het instellen van het ambt van adjunct-insp., speciaal in verband met het toezicht op de eindexamens.

De Algemene Vergadering, die dit jaar (1927) op 19 en 20 April te Rotterdam werd gehouden in het Zuid-Hollands Hotel, schenkt

aan de onderwijswetgeving weinig aandacht, al kwam men in de vergadering van de letterkundige sectie onwillekeurig op dit terrein. Hier behandelde n.l. *Prof. Aurelius Pompe O.F.M.* de vooropleiding der studenten in verband met de eisen voor hogere studiën en van de middelbare opleidingen. De voorzitter hield met moeite het Grieksloze gymnasium buiten discussie. Tegelijkertijd kwamen de wiskundigen bijeen om te luisteren naar Pater Dr. J. Stein S.J., die sprak over „*Moderne Cosmogonie*”. In de loop van het jaar bracht de sectie een rapport uit omtrent de aansluiting van het Wiskunde-onderwijs op de M.S. aan dat op de Universiteit; het geeft een overzicht van de meningen van collega's aan katholieke scholen over het rapport van de Commissie Beil-Dijksterhuis.

Met goedvinden van den penningmeester duurt de bijeenkomst te Rotterdam meer dan één dag. Op de ene dag bespreekt men huishoudelijke zaken, op de andere dag hebben sectie-vergaderingen plaats en organiseert de afdeling een boottocht door de havens.

Van de behandelde interne aangelegenheden memoreer ik, dat op de begroting voor het eerst een bedrag is uitgetrokken voor de leden van het Dagelijks Bestuur (f 150.— samen).

Onze secretaris, de Heer J. v. d. *Bouwhuyzen*, zat niet meer achter de bestuurstafel; hij had het onderwijs verlaten. De tweede secretaris nam aanvankelijk waar, terwijl hij op het einde van het jaar definitief het ambt van secretaris op zich nam, zodat de naam van C. v. d. *Broek* voor langen tijd aan onze vereniging gebonden werd. De Heer H. Th. *Pröpper* te Venlo, die als waarnemend red.-secr. reeds vele diensten had bewezen, werd eerst in strijd met het reglement n.l. zonder tegencandidaat, daarna op wettige wijze bestuurslid en *tweede secretaris*.

De eerste officiële mededeling van Van den Broek in het orgaan is er een over hernieuwde salarisactie. In hetzelfde nummer klaagt red. de Boer over kortzichtigheid bij vele collega's, die uit de vereniging treden zonder goed te weten wat ze doen. Hoe is dit mogelijk in een jaar, waarin het H.B. groot succes behaald heeft inzake rechtspositie aan meer dan een school?

Deze „malcontenten” begrijpen weinig van hun sociale verplichtingen.

1927 wil ik niet uitluiden met dit sombere geluid. Liever wijs ik U er nog op, dat in Februari van ons orgaan verscheen een *Franciscusnummer* ter gelegenheid van het eeuwfeest van den heilige. Drie zonen van St. Franciscus zetten in dit nummer de betekenis van hun H. Vader uiteen en wel voor den *leraar*, voor de *jeugd* en voor de *beschaving*.

Hierin poneert een der schrijvers de stellingen: *Wie den leraar heeft, heeft de toekomst, en: Een katholieke leraar is meer, is inniger, is degelijker katholiek dan een gewone gelovige, juist omdat hij weet, dat hij een stuk apostelambt heeft.*

Inderdaad „*De Katholieke Leraar in de Tegenwoordige Maatschappij*”.

Redacteur de Boer wenst deze nogmaals extra te belichten. *Het lustrumjaar 1928* acht hij daarvoor bij uitstek geschikt. Het jaarverslag van den secr. bevestigt ten overvloede hoe noodzakelijk het is belangstellend van de betekenis hiervan te doordringen. Bespreking van het onderwerp kan men moeilijk overbodig achten als men weet, dat van de 741 die in 1928 aan het Katholieke V.H.M.O. verbonden waren 328 lid waren van onze vereniging, *nog niet de helft*. De waardering voor het werk van het H.B. laat blijkbaar nog steeds veel te wensen over. 't Was weer een jaar van *salarisactie*. Met de Ministers van Financiën en van Onderwijs stonden de besturen van de samenwerkende verenigingen als het ware blijvend in contact. Resultaat is geweest: 1) dat de salarissen van de directeurs iets omhoog zijn gegaan, 2) dat de tekenleraren hetzelfde salaris zullen ontvangen als de andere, 3) dat de gymnastiekleraren een deel terugkrijgen van het vele dat ze verloren hebben. De beloning voor de eerste 10 uur is verbeterd.

Conclusie: de meeste collega's ontvangen *niets* meer, de ongetrouwden kunnen zelfs achteruitgaan. De lerarengroep is in verhouding tot ambtenaren waarmee ze vroeger werd gelijkgesteld gediskwalificeerd. Zelfs bestaat er gevaar, dat de garantiebepaling slechter zal worden. Opnieuw was de poging om de in '23 verloren gegane volledige betrekking terug te krijgen *mislukt*.

Ondervindt de geschiedvorser bij allerlei kwesties, dat er toch zo weinig nieuws onder de zon is en vindt hij dit vanzelfsprekend, als een obsessie vervolgt hem het *wetsontwerp V.H.M.O.*, dat nu als *Wetsontwerp-Waszink* te voorschijn treedt, maar dat evenals zijn voorgangers gedoemd is *ontwerp* te blijven. Dit had evenwel niet tengevolge, dat eindexamenregeling en lerarenopleiding, nu ze niet op een nieuwe wet gebaseerd konden worden, onbestudeerd bleven.

De Avmo had een speciale eindexamen-commissie ingesteld, waarin Dr. Vriens ons vertegenwoordigde. Op verzoek van de afd. 't Gooi is daarna in eigen kring het vraagstuk nogmaals onderzocht. Ook de opleiding van den leraar maakt men weer eens tot het object van studie van een commissie.

Maar laat ik eerst stilstaan bij de ideële viering van het tweede lustrum, de mooie uitgave van een boek van een kleine 100 pagina's

onder de titel: *De Katholieke Leraar in de Tegenwoordige Maatschappij*", uitgegeven bij Gebr. van de Burgt, met een frisse titelpagina, ontworpen door Joan Collette. Hierin heeft de redactie een aantal artikelen gebundeld, die alle de moeite van het lezen ten zeerste belonen, artikelen over paedagogische kwesties, over zelfwerkzaamheid der jeugd, de Leraar en de Jeugdorganisatie, de Leraar en de E.K., Gezag en Vrijheid, de Leraar in de Bulletin's, de Leraar en het Leger, de Leraar en de Missiën. Het geheel beslaat 96 bladzijden.

Red.-secre. de Boer verantwoordt de opzet van de bundel, waarin zeer weinig over het verleden van de vereniging wordt verteld, aldus: *We lijden niet aan gebrek aan waardering voor de geschiedenis, maar worden meer gevangen in het reuzenwerk van de toekomst.*

Hij wil niet in de eerste plaats jubileren — deze tijd jubileert te veel; hij wil zich bezinnen op de toekomst en de plichten van de leden van St. Bonaventura nog eens goed onder ogen zien.

Moge de belangstelling voor het essentiële van onze taak als leraar toenemen!

Pater Lamers geeft een duidelijk overzicht van de paedagogische stromingen en Hervormingsidealen van onze dagen. Pater Beuns schrijft in „De Leraar en de Jeugdorganisaties”: „Les geven is een zware taak. Wordt echter buiten de lesuren geen belangstelling voor de school getoond, dan krijgt die taak het drukkende van een louter-ambtenaar-zijn. De leraarstaak is een levenspositie, niet af te meten naar het aantal lesuren, het is een taak, die de hele mens vordert, overdag en 's avonds moeten we voor onze patiënten beschikbaar zijn”.

De Boer in een zeer lezenswaardig artikel over „De Straffe Hand”, waarin hij de tuchteloosheid van de jeugd bespreekt, haalt deze zin aan: „*Der echte Lehrer ist Geist der Liebe: denn fehlt es an Liebe, so musz er es an Geduld fehlen und an Mut und am geraden festen Sinn.*” (Joh. Mich. Sailer).

Mij frappeert nu vooral deze zin: *Als een warme vlam slaat de genegenheid van z'n jongens de opvoeder soms tegen en verschaft hem soms dieper troost, dan alle grote-mensen-waardering.*

Vragen wij bij onze taak met St. Paulus: *Caritatem — quod est vinculum perfectiones*. De Liefde die alle volmaaktheid verenigt.

Een gebrek van onze opvoedkunde is dat zij *de betekenis van de vreugde niet genoeg waardeert*, zegt Mgr. von Kettler zeer terecht.

Arthur Guitermann aan zijn opvoeder Marh. Hopkins (G. Langeveld 126)

„No printed word, nor spoken plea,
Can teach young hearts what men should be,
Not all the books on all the shelves,
But what the teachers are themselves.”

Het kost me moeite me tot het voorgaande te beperken. De bundel nu ter lezing aanbevelen heeft slechts zin voor hen die zich nog in het bezit hiervan verheugen. Ik volsta nu met hulde te brengen aan redactie en medewerkers. Beter had men dit lustrum niet kunnen vieren.

Dit wil niet zeggen, dat men het 1928 hierbij heeft gelaten. Integendeel, de *Algemene Vergadering op 15 en 16 April te Eindhoven* droeg een zeer bijzonder karakter. Met een gezellig souper zette men de feestelijkheden in en zette ze voort in de chambrettes van de leerlingen van het Gymnasium Augustinianum. Deze herbeleving van de kostschooltijd betekende voor vele aanwezigen een zeer weldoende verjonging, al ging deze gepaard met een uitbundigheid die in de echte kostschooltijd door geen enkele surveillant geduld zou zijn.

De wiskundige sectie was 's middags reeds begonnen met een voordracht van Dr. W. Jacobs uit Rolduc over de nieuwe denkbeelden over den ouderdom en de vorming van de aardkorst. Dit gaf Voorzitter Wijffels de volgende dag een ongezochte aanleiding de talenleraren aan te sporen eindelijk een sectie te vormen, daar wel op geen enkel gebied gebrek aan overleg zo duidelijk aan den dag kwam als bij het talenonderwijs. Wijffels constateert nogmaals de stiefmoederlijke bedeling van de paedagogie in onze kringen, ook vraagt hij belangstelling voor het orgaan, tevens voor het jubileumnummer, dat de uitgeefster geheel op eigen risico heeft uitgegeven.

De ochtendvergadering werd verder gevuld met een causerie door den Heer Th. v. d. Donk over zijn studiereis naar Indië.

In de namiddagvergadering sprak men naar aanleiding van een voorstel van de afd. Rotterdam wederom over het al dan niet toelaten van katholieke collega's bij het Openbaar Onderwijs als lid van onze vereniging. Het voorstel werd *verworpen* met 24 stemmen voor, 30 tegen en 6 blanco. Andere voorstellen van deze afdeling inzake verandering in de zittingstijd van *leden* van het H.B. vonden evenmin genade bij de meerderheid. Tenslotte heeft Dr. van Gils een aantal bezwaren tegen het wetsontwerp-Waszink ontwikkeld!

De Bisschop van 's-Hertogenbosch toonde zijn bijzondere belangstelling voor onze vereniging door bij het verschijnen van onze Tweede-Lustrum-uitgave zijn zegen aan de redactie te zenden.

De Red.-secre. had inderdaad eer met dit en ander redactiewerk ingelegd. Des te meer viel het te betreuren, dat hij einde 1928 het bijltje erbij neerlegde, welk voorbeeld door den Heer Al werd gevolgd. Niet betekent dit, dat genoemde heren zich aan de verenigingsactie gaan onttrekken. Integendeel. Jos. de Boer neemt met Prof. Goossens, Prof. Brandsma z.g., Dr. Rutten, Drs. Jan Op de Coul, E. Baron van Voorst tot Voorst en de Heer G. D. Zeegers zitting in de commissie, die het H. B. zal voorlichten inzake beroepskeuze.

De Heer de Boer heeft in enige uitstekende artikelen deze kwestie in ons orgaan besproken. De commissie is in overleg met het H.B. van de oorspronkelijke opdracht afgeweken. Nader heeft ze zich n.l. ten doel gesteld: De bevordering der studie van de *paedagogiek* in de kringen van het Kath. V.H.M.O.; waarbij vooral aan de *didactiek* aandacht zal geschonken worden.

De Heer Al gaat met Pater H. v. Dinter S.J. en Dr. Vriens het eindexamenvraagstuk nog eens nader bekijken.

Het aftreden van de Heren Al en de Boer bracht leden en bestuur tot de noodzakelijkheid van het aanwijzen van nieuwe redactieleden. Dat het H.B. den Heer H. Th. Pröpper bereid vond den Heer de Boer blijvend te vervangen, gaf zeker alle reden de toekomst van het orgaan inzake de leiding met een gerust hart tegemoet te gaan; tijdens het ad interim had de Heer Pröpper zijn sporen reeds verdiend.

De Heer Al kreeg een opvolger in den Heer ... H. C. M. Wijffels. Deze keuze hebben de leden ongetwijfeld met zeer gemengde gevoelens gedaan. Ze betekende immers, dat de Heer Wijffels de voorzitterszetel had verlaten en het was maar een zeer schrale troost, dat men hem als redacteur wat nader aan de vereniging kon gebonden houden.

Wat red. de Boer in het laatste nummer van 1928 in het orgaan schrijft over den bescheiden werker, ik mag wel schrijven, zwoeger Wijffels, lijdt zeker niet aan overdrijving. Integendeel, ik weet, dat Wijffels vaak teveel van zijn krachten heeft gevegd en dat hij soms bijna-bovenmenselijk werk voor ons heeft verricht. Het erelidmaatschap, dat onze vereniging Wijffels een jaar later, toen hij het onderwijs verliet en zich geheel aan de journalistiek ging wijden, heeft aangeboden is dan ook in alle opzichten verdiend.

Jos. de Boer heeft als red.-secre. Wijffels krachtig terzijde gestaan. Hem komt eveneens onzerzijds grote dankbaarheid toe. Zijn afscheid als red.-secre. betekende evenwel geen afscheid van de vereniging en

nog minder van het onderwijs. Nog tot op de dag van heden vecht hij voor idealen in ons orgaan met elan verdedigd.

Van dankbaarheid gesproken. Ik sluit 1928 met er aan te herinneren, dat toen Dr. Moller Ridder in de Orde van de H. Gregorius de grote is geworden.

„Ons Middelbaar Onderwijs in Noord-Brabant", de bakermat van onze vereniging, had juist haar koperen jubileum herdacht bij gelegenheid van het ingebruiknemen van het nieuwe schoolgebouw te Bergen op Zoom.

Onder Voorzitter Vriens (1929 en 1930)

Onder-voorzitter *Dr. J. Vriens* kiezen de leden tot opvolger van Wijffels.

In de afscheidsvergadering van het H.B. stelt Wijffels als het ware zijn testament vast, waaraan ik hier ontleen :

Minder leerlingen per klas, een ontwerp acte van aanstelling, een Commissie van Overleg voor de zaken van het M.O.. Behalve de laatste kunnen deze wensen moeilijk aanspraak maken de indruk te geven van een nieuw geluid. Niettemin bleven ze de volle aandacht van de vereniging waard. De ontwerpacte-van-aanstelling was en bleef een speciaal zorgenkind van onze vereniging. Het feit dat de Paters Jezuiten de R.K. H.B.S. te Rotterdam hadden overgenomen had de vraag geurged of er op den duur een gevaar dreigde aan onze scholen n.l. voor het lekenpersoneel, dat door het toenemend aantal religieuzen zou kunnen verdrongen worden. Op de A.V. te Eindhoven had Dr. van Gils deze zaak zeer scherp gesteld, toen hij bij de bespreking van het wetsontwerp-Waszink erop wees, dat inzake benoemingen clerici iemand aan het lijntje kunnen houden tot ze zelf een bevoegde hebben.

Het H.B. meende deze kwestie op het geschikte moment onder de aandacht van het Episcopaat te moeten brengen.

Op deze vergadering werd Ir. Jonkergouw vice-voorzitter en *Drs. Jan Op de Coul* werd als bestuurslid geïnstalleerd.

Het verenigingsjaar 1929 kenmerkt zich door uitbreiding van het aantal afdelingen en wel met niet minder dan 5: Haarlem, Arnhem, Utrecht, Heerlen-Rolduc en Oldenzaal. De afdeling Breda gaf geen enkel teken van leven. Er bestaan dus 17 afdelingen; St. Bonaventura is 380 leden sterk.

Aan het einde van het jaar werd het Rotterdamse lid van het H.B., de Heer H. Otten vervangen door Dr. W. Burgers te Kerkrade. De Red.-secr. kreeg twee nieuwe medewerkers: Pater

Jurgens werd opgevolgd door R. D. J. Pajmans te Den Bosch en toen de Heer H. C. M. Wijffels verbonden raakte aan „Het Huisgezin”, nam Dr. W. Beuken te Helmond diens taak bij ons over.

De sectie der exacte wetenschappen bleef in actie. Bij gelegenheid van de *Algemene Vergadering* die dit jaar op 3 en 4 April te Den Haag werd gehouden in Huize Voorhout, hield onze oud-secretaris Drs. J. v. d. Bouwhuyzen, een voordracht over „De seismograaf in dienst van het onderzoek der bovenste aardlagen”, tevens bespraken het rapport inzake het onderwijs in de Natuurkunde op onze scholen.

In de Algemene Vergadering zelf heeft Dr. Th. Rutten, toen assistent van het psychologisch Laboratorium der R.K. Universiteit het zeer belangrijke onderwerp: *Leerlingentypen en Onderwijsmethoden* ingeleid. Behartigenswaard is vooral de stelling, dat de leraar zich zelf moet onderzoeken om te weten tot welk type hij behoort. Hij dient de hem eigen methode te corrigeren en aan te vullen, al naargelang hij valt onder 't visuele, 't acoustische of motorische type. Ook van zijn leerlingen moet hij trachten dit te weten te komen.

Dat spreker bij de gedachtenwisseling na zijn redevoering gelegenheid kreeg op grond van zijn laboratoriumarbeid allerlei problemen nader te belichten, ligt voor de hand. Men kwam over dit onderwerp natuurlijk niet uitgepraat.

Dit was trouwens evenmin het geval met de twee andere agenda-punten, te weten het voorstel van de afd. Den Bosch: De Kath. Lerarenvereniging spreekt zich uit voor een *aansluiting van L.O. en M.O. door middel van een brugklasse* en evenmin met de bespreking van het *rapport der eindexamen-commissie*. Over beide zaken werd in de loop van het jaar een referendum gehouden.

De aansluitingskwestie L.O. M.O. scheen enigszins doodgepraat; meer belangstelling blijkt in het orgaan voor de eindexamen-regeling van de H.B.S..

In de eerste plaats valt op het rapport van de Heren Al, Pater v. Dinter en Dr. Vriens, dat vooropstelt, dat h.i. het dalen van het peil van het M.O. *niet in hoofdzaak* toegeschreven mag worden aan de in 1921 veranderde inrichting van het eindexamen. Het venijn zit hier niet in de staart, maar de fout zit in het begin; de toegang tot de H.B.S. is te makkelijk. Afschaffing van het school-eindexamen acht de commissie dan ook in het geheel niet urgent: het school-examen is een vrucht van de ontwikkeling van het bijzonder onderwijs, het eigen karakter van dit onderwijs kan zo goed tot zijn recht

komen. Om dit zo goed mogelijk te doen uitkomen vraagt de commissie de invoering van *eigen schriftelijk werk zonder vrijstellingen en met het recht van de deskundigen om vragen te stellen in overleg met den leraar* (volgens het toenmalige Gymnasium-systeem dus). Deze 3 factoren van het voorstel zijn niet te scheiden. De commissie wenst bovendien 5 deskundigen, resp. van Wiskunde, Natuur- en Scheikunde, Frans, Duits en Engels.

Een van hen moet het Nederlandse opstel nazien en overigens zitten ze in overleg met den voorzitter van de examencommissie bij het examen in de andere vakken. Het cijfer 5 houde de *oude* waarde.

Aan de in Juni gehouden referenda namen slechts 137 leden deel; van de 128 geldige stemmen waren er 106 voor *schoolexamen*; voor *eigen schriftelijk werk*, enz. 67; voor *de oude betekenis van de 5 stemden* 111. Een speciale voorbereiding van het M.O. vragen 107 leden, van wie 67 die voorbereiding bij het M.O. wensen.

Over de vraag hoe dit moet geschieden bestaat veel verschil van mening. Er waren 3 voorstellen (zie beneden).

De Heer Al entameert de zaak nog enige malen in het orgaan, ook Dr. J. Beuns S.J. en Dr. J. Vriens laten zich niet onbetuigd. Hiertoe gaven de wijzigingen van het eindexamen-reglement dato 8 Juni meer dan ooit aanleiding. Minister Wazink, ofschoon demissionair, is er voor verantwoordelijk. De naam „schoolexamen” kan wel afgeschaft, schrijft Al, deze is misleidend, 't is een parodie; de *deskundigen* hebben nu immers *het recht gekregen om vragen te stellen*, zij het dan ook *na overleg met den leraar*.

Het H.B.S.A. eindexamen-reglement geraakt helemaal in de verdrukking. In tegenstelling met de gewoonte van vóór 8 Juni wordt het vrijwel op dezelfde leest geschoeid als dat van de H. B. S. B.: geen deskundigen meer uit eigen kring, centraal schriftelijk werk, zelfs voor Aardrijkskunde en Geschiedenis.

In tegenstelling met voorz. Vriens achten de Heer Al en Pater Beuns de vrijheid van onderwijs door deze K.B.'s ten zeerste bedreigd: *nog* minder dan vroeger zullen de examinatoren zuiver katholieke onderwerpen aansnijden.

Intussen schort *Minister Terpstra* de invoering der nieuwe K.B.'s onafhankelijk van de daarin eventueel aan te brengen wijzigingen op tot 1931.

De aansluiting L.O. M.O., o.i. niet van de eindexamen-kwestie te scheiden, stond wederom vanzelfsprekend midden in de belangstelling. Zoals ik boven reeds meldde kwamen ter A.V. drie voorstellen aan de orde. Nog minder dan over de eindexamenregeling bestond ter A.V. een *communis opinio*. Uit de discussies kwamen

tenslotte drie meningen naar boven, verdedigd resp. door de afgevaardigden van Den Bosch, Eindhoven en Noord-Limburg. Bij het referendum in Juni d.a.v. verkreeg geen van de drie een volstreekte meerderheid. Den Bosch (brugklas aan M.S.) had 38 volgelingen, Eindhoven (leerl. na de 6e klasse op M.S. bij twijfel toelatingsexamen en leerl. eventueel in voorb.klas, verbonden aan de M.S.) 21, Noord-Limburg (burgkl. bij L.S.) 45. 24 stemmen werden blanco uitgebracht.

De rechtspositie van den leraar, speciaal van den leraar bij het katholieke V.H.M.O., kwam bij de rondvraag nogmaals aan de orde in het bijzonder werd aan het H.B. opgedragen te bevoegder plaatse te onderzoeken of de promotiekansen van de leken groter konden worden.

Na afloop van de belangrijke besprekingen genoten vele aanwezigen van de gastvrijheid van de afd. Den Haag op een autotocht door de mooie omgeving van de residentie en een slot-bijeenkomst in Oud-Wassenaar.

Naast de boven besproken moeilijkheden stelt het orgaan herhaaldelijk de salarisactie aan de orde en bovendien allerlei wat hiermede samenhangt. Het zijn de besturen van de Sam. Ver., die in de geest van de woorden van den scheidenden voorzitter Wijffels herhaaldelijk bij het Departement van Onderwijs aan kloppen. Helaas werd meestal *aan dovemans-deur geklopt*.

Aan Secr. Van den Broek heeft het niet gelegen, als de leden het hun toekomende salaris niet konden berekenen. Het bezoldigingsbesluit 1928 laat hij in extenso in het orgaan afdrukken niet alleen, hij geeft bovendien vele toelichtingen. Hij zal er zijn reden voor gehad hebben met vette letters te vereeuwigen art. 11: Voor iederen leraar, die definitief aan een school wordt benoemd, wordt bij de benoeming een getal lessen vastgesteld, hetwelk voor de berekening van zijn jaarwedde aan die school als minimum zal gelden behoudens latere vermindering van dat getal lessen op zijn eigen verzoek. Dit is met name de officiële definitie van de *primaire garantie*.

Het einde van 1929 bracht aan de ambtenaren de regeling van hun positie *bij wet*; dit gold tevens voor onze collega's bij Rijk en Gemeente. Het H.B. kreeg nu een leidraad om zoiets ook voor de leraren van het bijzonder onderwijs te verkrijgen.

Ook de wankelende positie van de M.M.S. trok in onze kringen bijzonder aandacht; de bond van schoolbesturen op dit terrein „Sancta Theresia” kwam tot stand en trachtte vergeefs langs wettelijke weg iets te bereiken in dit opzicht; dat in het jaar van de regeling van

het H.B.S. A.-eindexamen rondom het handelsonderwijs deining ontstond zal niemand verwonderen.

Behalve de reeds genoemde stonden de Heren A. J. Schneiders te Haarlem en Adr. de Voogd vele artikelen aan het orgaan af resp. over „Orde” en over problemen op het gebied van de lichamelijke oefening.

Op mysterieuze wijze behandelde een speciale redacteur vele aan- gelegenheid in een uitzonderlijke rubriek *Het Puntig Mollusk* ge- naamd. De vele boekbesprekingen zullen zonder twijfel menigen lezer van nut zijn geweest.

In welk teken 1930 zal staan laat zich bevroeden, als de eerste officiële mededelingen van het jaar ons melden, dat het H.B. twee rapporten heeft ontvangen. Beide rapporten bieden stof te over voor leden en bestuur. Ter *Algemene Vergadering*, dit jaar te houden op 23 en 24 April te Hilversum in „Het Hof van Holland”, kunnen de leden zich erover uitspreken. Het eerste rapport is er een „uit eigen kring”, van de Commissie tot Bevordering van de Studie in de Paedagogiek; het tweede is van de Commissie-Symons, deze heeft de kwestie van de opleiding van den leraar beschouwd.

Alle leden van de Paedagogiek-commissie (Prof. Brandsma z.g., Prof. Goossens, Dr. Rutten, Ir. Baron van Voorst tot Voorst, Drs. Jos. de Boer en Drs. Op de Coul) waren het eens over de beslist onvoldoende belangstelling voor de opvoedkunde in de kringen van het R.K. V.H.M.O. Ze baseren deze mening op het slechte bezoek aan de paedagogische weken, op afwezigheid van publicaties op didactisch en paedagogisch gebied, wat het M.O. betreft, op geringe belangstelling zelfs voor actuele kwesties als eindexamen, aansluiting e.d. Men pleit voor de wenselijkheid van het organiseren van een leergang in paedagogiek, speciaal voor R.K. Leraren. Daar dit plan wel op financiële bezwaren zal stuiten, doet de commissie het H.B. als beginmaatregel het volgende aan de hand: Enkele centraal gelegen afdelingen organiseren een cursus over een of ander onderwerp uit de uitgebreide materie, op de Algemene Vergadering trede een spreker over een paedagogisch onderwerp op. Aan laatstgenoemde wenk heeft het H.B. gehoor gegeven door Prof. Brandsma z.g. te Hilversum te laten spreken over: De betekenis van de Paedagogiek voor de docenten bij het V.H.M.O..

Het jaarverslag van de A.V. vermeldt, dat deze rede in het orgaan opgenomen zal worden. Dit is niet geschied, wel lezen we in de notulen dat het commissielid Jos. de Boer het rapport met zijn vele beschuldigingen aan het adres van den R.K. Leraar nader toelicht. Over de practische uitvoering ontstond ter vergadering een geani-

meerde discussie en men betuigde tenslotte zijn instemming met de strekking van het rapport.

In de loop van het jaar slaagde geen enkele afdeling erin een paedagogische cursus te doen houden. Slechts Roosendaal riep een cursus in het leven voor Bijbelexagese.

De litteratoren hadden een openbaar „peccarimus” kunnen voorkomen door hun sectie weer leven in te blazen. Dr. A. Geerts van Roosendaal heeft voor hen gesproken: *Van Rhetorische School tot Real Schule*, een overzicht van de geestelijke stromingen, die de ontwikkeling van het schoolwezen in onze Westelijke landen bepaalde.

De sectie der exacte wetenschappen had P. Mag. A. Doodkorte bereid gevonden te spreken over „Wijsbegeerte en Exacte Wetenschap”.

Met bijzonder veel genoegen heeft voorz. Vriens zeer zeker het woord gegeven aan zijn voorganger, ons juist gecreëerd erelid Wijffels. Deze bracht enige voorname punten van het rapport-Symons naar voren.

Hij stelde in het licht, dat bij de regeling van de lerarenopleiding de grote moeilijkheid hiervoor bestaat, dat zoveel verschillende wegen naar het leraarschap voeren. De commissie is erin geslaagd om een basis te leggen, waarin de verlangens tot een minimum zijn teruggebracht. Niemand in de commissie was over het voorgestelde enthousiast: men heeft allerlei door een compromis moeten omzeilen.

Ik laat nu hier een en ander uit dit bekende rapport dato December 1929 volgen. (Van deze commissie had Prof. B. Symons de leiding. Avmo-afgevaardigden: Prof. Kohnstamm, Dr. Dijksterhuis, K. Gallas, Dr. Habbema en Hildebrand (later Dr. Houdijk); Genootschapafgev.: Dr. Alma, Dr. Schuringa en Dr. W. Schouten; Bonaventura-afgev.: Mgr. Goossens en H. Wijffels; C.M.O.-afgev.: Prof. Waterink, J. van Andel en Dr. Eringa).

't Eerste ontwerp-K.B. deze zaak te regelen dateert van 1902, in 1910 vrijwel ongewijzigd door Ineenschakelingscomm. overgenomen en vervolgens in alle wetsontwerpen vanaf de Lyceumontwerpen van Heemskerk, al wilde de Visser de verplichting *niet* aan de bijzonder schoolbesturen opleggen, Min. Waszink schrapt in zijn ontwerp de regeling, omdat deze materie z.i. niet bij K.B. te regelen is. De comm. is het met De Visser eens, dat de overlegging van een „paedagogisch” diploma moet gevorderd worden; voor het openbaar onderwijs dient een en ander bij maatregel van bestuur vastgesteld. Theoretische en praktische opleiding acht de comm. onmisbaar (dus psychologisch-historische en didactische).

Aan Universiteit is dit het makkelijkst te regelen. De bijzondere

schoolbesturen mogen niet verplicht worden de Rijksregeling in deze over te nemen. De theoretische opleiding denkt de comm. zich hoogstens éénjarig en wel twee uur per week algemene inl. in opvoedkunde en paed.-psychologisch of historisch. De commissie wenst geen examen en zelfs geen tentamen, alleen een verklaring dat de adspirant-leraar de cursus geregeld heeft bijgewoond.

Bij de regeling van de practische opleiding is *het* grote bezwaar, dat de universiteit opleidt tot het *wetenschappelijke* beroepsideaal. Niettemin kan b.v. bij de interpretatie van een tragedie van Sophocles niet uitsluitend philologisch-kritisch te werk gegaan, maar ook zo, dat de hoogleraar van algemene gezichtspunten uitgaat. Noodzakelijk blijft echter, dat de a.s. leraar 1) didactisch voorgelicht, 2) in de gelegenheid gesteld wordt ervaring op te doen van de school onder bevoegde leiding. De didactiek dient aan assistenten of lectoren opgedragen (deze moeten zijn wetenschappelijk gevormde leraren). De proeftijd zij 3 á 6 maanden. Bij het doctoraal examen diene paedagogiek en didactiek als bijvak gekozen (een en ander door een tentamen vast te leggen).

De discussie ter Hilversumse vergadering leidde ertoe, dat het rapport ter nadere bestudering naar de afdelingen werd verwezen met het verzoek het resultaat aan het H.B. mede te delen. In Juli d.a.v. deelt de secr. in het orgaan mede, dat alleen de afd. Haarlem zich tegen het rapport heeft verklaard.

Meer concreet was een voorstel van den *Heer Al*, die het H.B. uitnodigde tot het samenstellen van een *Wetscommissie*. Afgevaardigden van „Sancta Theresia”, R.K. Schoolraad, Bond van Schoolbesturen en van onze vereniging zullen zich dus te zijner tijd beraden over een *wetsontwerp voor V.H.M.O.*, zoals men in katholieke kringen dit zou wensen.

Dat op deze Alg. Verg. het eindexamenvraagstuk opnieuw aan de orde kwam, was toe te schrijven aan het initiatief van de jongste afdeling: Heerlen-Rolduc. De Zuidelijke Limburgers dienden een voorstel in van deze inhoud: „De Alg. Verg. spreekt zich uit voor schoolexamen H.B.S. (B) met behoud van het centraal schriftelijk werk in wiskunde en moderne talen, terwijl de deskundige zullen zijn de leraren van een andere school”. Dr. Zwager heeft het voorstel, dat de moeite van het overwegen zeer zeker waard was, uitvoerig toegelicht. Na discussie verwees de Alg. Verg. het naar de commissie-Al.

Wat betreft de H.B.S. A sprak de vergadering zich op voorstel van de afd. Arnhem met 65 tegen 6 stemmen uit voor afschaffing van het onlangs ingevoerde centrale schriftelijke werk.

Het vaste ingrediënt van het A.V.-menu, de aansluiting L.O. M.O., bleek ook dit jaar onverteerbaar. De leiding maakte aan de discussie een einde, door te verklaren, dat men zou wachten op een compromis-voorstel van afd. Eindhoven en Den Bosch.

Als men bedenkt, dat de aanwezigen naast bovenvermelde aanlegenheden van algemenen aard, ook nog contributie- en andere reglementskwesties te verwerken kregen, verwondert men zich niet, dat het nodig bleek met medewerking van de politie het sluitingsuur van de bijeenkomst te verschuiven naar half een (0.30).

Deze keer was het N.-Limburg, dat de contributie-regeling op het tapijt bracht. N.L. trok haar voorstel, dat uniformiteit nastreefde, in, maar bleef aandringen op een betere regeling der contributie-categorieën.

Inzake het reglement wensten het H.B. en de afd. Rotterdam en Eindhoven enige wijzigingen. De discussies werden vooral beheerst door twee meningen; die van de practijk (het H.B.) en die van „formalistisch” aangelegden. De laatsten wilden vereniging van functies en onmiddellijke opeenvolging in functie moeilijker maken, de leden van het H.B. gingen de meer soepele richting uit en vonden hierbij in het algemeen steun bij de meerderheid van de vergadering.

Wel accepteerde men het voorstel-Eindhoven, dat aftredende bestuursleden *slechts eenmaal* terstond herkiesbaar zijn. De practijk werd nu ook formeel bevestigd, dat de red.-secre. *niet mag* behoren tot het H.B. Een poging van de afd. Rotterdam om de „bureau-kosten” van de leden van het Dagelijks Bestuur te schrappen, kon bij de meerderheid der vergadering geen genade vinden. De wijzigingen werden op 1 Januari 1931 van kracht.

Inderdaad hebben bezoekers — en met name de officiële afgevaardigden — de autotocht door het schone Gooi op de tweede vergadermiddag wel verdiend!

In het Jaarverslag over 1930 overschrijdt het ledental het eerst de 400, dato 31 Dec. tellen wij 413 (het totaal werkzaam bij het Kath. V.H.M.O. is 773). Practisch waren er 15 Afdelingen, daar Oldenzaal moest afgeschreven worden en Breda dood bleef.

De secr. kan in 1930 weer eens het slagen van een *retraite* vermelden. In „Loyola” te Vught zal jaarlijks van Zaterdag voor Beloken Pasen tot Dinsdag d.a.v. voor den Kath. leraar gelegenheid zijn zich te bezinnen over allerlei levenskwesties „sub specie aeternitatis”.

Door bemiddeling van inspecteur Elzinga werd een *Nationaal Bureau* gesticht, waarin werden opgenomen verenigingen van

docenten, werkzaam aan inrichtingen van economisch onderwijs. Dat voor „St. Bonaventura” en de andere „samenwerkende verenigingen” het economisch onderwijs nu taboe was, was niet de mening van het H.B. De H.B.S. A eindexamen-kwestie heeft het althans onder de aandacht van den Minister gebracht.

De samenwerking strekte zich dit jaar voor het eerst over de Rijksgrenzen uit: wij nemen deel aan het *Internationale Kath. Congres voor M.O.* te Brussel. Onze secretaris vertegenwoordigt ons in het Comité Central, dat zich voorstelt om de 3 jaar een congres bijeen te roepen en een jaarboek uit te geven met een overzicht van het onderwijs over de gehele wereld.

De collega's Jos. de Boer en C. v. d. Broek hebben te Brussel het woord gevoerd. De Boer over La formation intellectuelle (but, obstacle, methode). V. d. Broek over het Nederlandse subsidiestelsel. Het congres droeg in vele opzichten het karakter van zoeken naar een vorm van organisatie volgens de directieven van den Paus over het onderwijs.

Dit jaar werd vastgesteld, dat de nationale samenwerking niet steeds — zoals tot nu toe gebruikelijk — onder leiding van de Avmo zou plaats vinden, maar dat één van de vier om beurten de scepter zou zwaaien.

Wederom pleitten onze vertrouwensmannen *tevergeefs* om herstel van de vroegere verhouding: bij 26 lesuren een max. salaris van f 6000.—. Alleen de regeling der klasse-splitsing onderging enige verbetering.

Een ander besluit van Minister Terpstra heet in ons orgaan *betreurenswaardig*: Z.Exc. heeft de *buigings-n* weer van stal gehaald: „de schoolspelling” is geboren. Neef vraagt in de Nieuwe Eeuw aan ons: „Als ik het nu eens over een leeuw wil hebben, niet over een mannetjesleeuw en niet over een wijfjesleeuw, maar zo gewoonweg over een leeuw, wat moet ik dan ?” Neen, verstandiger dan dit spellingsbesluit, lijkt me de uitlating van den Minister in zijn Memorie van Antwoord, dat hij het *schooleindexamen* der H.B.S. *voorhands zal handhaven*.

Met de „grote” wetgeving heeft Minister Terpstra evenmin succes als zijn voorgangers. Van betekenis is m.i. een opmerking van inspecteur Bolkestein over deze lijdensgeschiedenis, als hij ter vergadering van de Avmo spreekt naar aanleiding van het subsidierapport van deze vereniging. Bolkestein pleit n.l. voor *absolute financiële gelijkstelling* o.a. op deze grond, dat daarmee tegemoet gekomen wordt aan grote groepen, die in het gemis aan financiële

gelijkstelling een motief vinden, zich te verzetten tegen elke onderwijsregeling die deze gelijkstelling niet bevat.

„Eén van de oorzaken, waardoor *elke ontworpen wet op het M.O. blijft liggen*, is hierin gelegen, *dat een invloedrijke groep in ons land er niets voor voelt*, omdat de financiële gelijkstelling, die zij als een kwestie van recht beschouwt, daarin niet is opgenomen.”

Ook de Middelbare Meisjesschool wordt door de verenigingen in de aandacht van den Minister aanbevolen, al waarschuwt insp. Bolkestein tegelijkertijd, dat eventuele Rijkssteun een bedreiging vormt voor dit schooltype, dat nog van zijn vrijheid kan genieten.

Aan het eind van mijn beschouwingen over 1930 sluit ik me van harte aan bij de opmerking van onzen secretaris, dat ons orgaan respect afdwingt. Nu ik min of meer ex officio het geheel kan overzien, beseft men des te beter wat redactie en medewerkers voor ons tot stand hebben gebracht.

In de redactie kwam geen wijziging. Wel liet de Heer Pröpper krachtens het nieuwe reglement zijn zetel in het H.B. open; op zijn plaats kozen de leden *Dr. M. de Haas* te Den Bosch.

Ook de voorzitter keert in '31 niet meer terug. *Ir. H. Hopster* te Rotterdam doet zijn intrede in het bestuur. Uit het nieuwe H.B. wordt *Ir. W. Jonkergouw* tot voorzitter verkozen.

Dr. J. Vriens heeft gedurende zes jaren zitting gehad in het H.B.; de leiding van de vereniging berustte twee jaren bij hem. Als voorzitter en niet het minst als onze vertegenwoordiger in de vergaderingen van de samenwerkende verenigingen heeft Dr. Vriens vooral de onderlinge waardering ten zeerste weten te bevorderen. In dit opzicht heeft hij veel verdiensten voor ons en voor het gehele onderwijs gehad.

Onder Voorzitter Jonkergouw (1931-1936)

1931 is een zeer druk jaar geweest in het leven van „St. Bonaventura”. Het is het jaar, waarin de vereniging haar vleugelen krachtig uitslaat: ze gaat *een eigen weekblad* uitgeven.

Op de eerste bestuursvergadering, die onder leiding van Jonkergouw plaats had, kon de penningmeester tot zijn grote vreugde mededelen, dat de firma Malmberg te Den Bosch bereid was een weekblad voor ons uit te geven, een weekblad dat dus het eigendom van „St. Bonaventura” zou zijn: het huurhuis zouden we verlaten en een eigen woning betrekken, die tweemaal zo groot was als de oorspronkelijke en waarop een hypotheek rustte, die niet hoger was dan de huur van het huis, dat we gingen verlaten.

Geen wonder, dat voorzitter Jonkergouw op 6 Mei het *Weekblad van het R.K. Middelbaar en Voorbereidend Hooger Onderwijs* met groot genoegen en grote dankbaarheid bij ons lezers inleidde. Een langgekoesterde wens was in vervulling gegaan.

Het is wel zeer te betreuren, dat dit allerbelangrijkste feit in de geschiedenis van onze vereniging, aanleiding is geweest tot langdurige en ingewikkelde discussies voor en op en na de *Algemene Vergadering*, die dit jaar op 8 en 9 April onder de auspiciën van de afd. *Heerlen-Rolduc* werd gehouden, de avondbijeenkomst in Rolduc, de dagvergadering bij de Paters Franciscanen te Heerlen.

Het ligt voor de hand, dat de moeilijkheden niet gerezen waren wegens het feit, dat „St. Bonaventura” nu een eigen blad — het *grijze* — rijk was geworden. Neen, het was de oude huisbaas, de uitgever van het „*groene blaadje*”, die door enige circulaires de leden voorlichtte op een wijze, die onjuist was en minder vleierend voor het hoofdbestuur, met name voor den penningmeester. Inderdaad lag hier een moeilijkheid: de firma v. d. Burgt had nooit een contract met ons gesloten, niet willen sluiten; ze had haar orgaan kunnen uitbreiden en in stand houden dank zij onze vereniging.

De firma Malmberg — uitgeefster van schoolboeken — doet nu een voor ons voordelig aanbod. Na informatie bij deskundigen meent het H.B. niet onbillijk te zijn, als het vanaf 1 Mei 1931 niet meer van de gastvrijheid van de firma v. d. B. gebruik maakt, temeer daar Malmberg de advertenties van zijn uitgaven geplaatst wil zien, liever vandaag dan morgen; temeer omdat v. d. Burgt ettelijke malen had te kennen gegeven, dat het orgaan meer nadeel berokkende dan voordeel opleverde.

Vele leden kwamen te Rolduc ter vergadering met de mening, dat het hoofdbestuur in deze zaak te hard van stapel was gelopen. Na lange besprekingen bleek evenwel het tegendeel: het bestuursbeleid werd althans met 69 tegen 12 stemmen goedgekeurd.

Volledigheidshalve zij hier opgemerkt — vooruitlopend op latere gebeurtenissen — dat het „ontrouw” worden aan v. d. Burgt midden in de lopende jaargang blijkbaar juridisch aanvechtbaar is geweest. De Helmondsche firma liet haar *groene* „St. Bonaventura” onder leiding van den Heer A. Schneiders te Overveen voort bestaan en eiste niet minder f 5000.— schadevergoeding wegens onze tussentijdse verhuizing. Het civiele geding over deze aangelegenheid komt in de notulen van de hoofdbestuurs-vergaderingen einde 1938 het laatst ter sprake, als de toenmalige secretaris Dr. de Jong, terecht meent, dat er eindelijk eens een punt achter deze affaire dient gezet te worden. In volkomen strijd met allerlei informaties werd het per

1 Mei verbreken der relaties met de fa. v. d. Burgt, ondanks het ontbreken van een contract, door de rechtbank te Utrecht in deze zin onjuist geacht, dat onze vereniging de kosten van het proces kreeg te dragen en dat v. d. Burgt het recht kreeg aan te tonen, dat hij schade had geleden, welke schade dan onzerzijds moest vergoed worden.

Zo heeft het tot stand komen van ons weekblad ons extra geld gekost. Het is echter niet te duur betaald. We hadden het weekblad nodig: de vereniging kon dit middel van actie niet langer ontberen.

De bijeenkomst in het uiterste Zuiden heeft behalve vanwege het weekblad betekenis doordat de vergadering enige zaken, die reeds lang „hingen”, heeft afgedaan.

De eerste kwestie, die geheel op eigen terrein ligt, is metterdaad afgedaan.

Op voorstel van Heerlen-Rolduc kunnen voortaan katholieke collega's bij het openbaar onderwijs werkzaam gewoon lid van onze organisatie worden. Er gingen stemmen op om ook de collega's van de M.T.S. van deze statutenwijziging te laten profiteren. Later is gebleken, dat deze vallen onder de Nijverheidsschool-wetgeving, zodat er formeel een groot bezwaar tegen deze uitbreiding bestaat; dit is niet het geval met docenten aan Middelbare Meisjesscholen.

Met de andere, niet-interne, aangelegenheid bedoel ik de aansluiting L.O.-M.O. Hierover heeft de A.V. zich aldus uitgesproken: *Aan iedere inrichting van V.H.M.O. kan verbonden worden een voorbereidende klasse met gewijzigd leerplan L.O., waaraan bij voorkeur onderwijzers L.O. verbonden zijn (met enigszins gematigd vakleraren-systeem).* In deze vorm heeft de Algemene Vergadering de wens van onze vereniging gegoten, nu de kwestie ten derde male op de agenda prijkte.

Het initiatief was ditmaal geweest bij de afd. Heerlen-Rolduc, wier lid André Smits de zaak in een drietal artikelen nogmaals uitvoerig had besproken. De afd. Eindhoven en Den Bosch hadden het Heerlense voorstel geamendeerd.

De andere voorstellen inzake de eindexamens verwees de A.V. naar de Wetscommissie. Deze comm. was op 21 Maart geïnstalleerd. Voorzitter is J. H. N. Al, Secretaresse Zr. Elisia, leden Prof. Dr. T. Brandsma, Dr. H. W. E. Moller, Drs. N. Vlaar, O.E.S.A., Zr. Marie du Sacré Coeur, Mr. Dr. J. Beuns S.J., Dr. J. Op de Coul en Drs. J. Smits.

In het openbare gedeelte van deze zeer gewichtige vergadering sprak Dr. J. Schröteler S.J., Referent an der Zentralstelle der Kath. Schulorganisation, Düsseldorf, over: Wesen und Aufgaben der

Katholischen Pädagogik in unserer Zeit, naar aanleiding van welke rede redacteur Beuken een reeks artikelen wijdde aan School en Kultuur in Duitsland. Het boek van Walter Schönbrunn: „Weihung der Jugend” onderwerpt Dr. Beuken aan een uitvoerige beschouwing. Schröteler was het blijkbaar bang te moede, als hij het rusteloze experimenteren op onderwijsgebied in zijn land constateert, Beuken waarschuwt ernstig voor het streven om de kinderziel te maken tot een object van idealistische probeersels, die zeker de toets der practijk niet kunnen doorstaan.

De Zuid-Limburgers hebben ons tenslotte vergast op een auto-tocht door hun heerlijk land. Als we de bezichtiging van de gebouwen van Rolduc onder leiding van Mgr. van Gils hier ook nog even memoreren, dan zal het duidelijk zijn, dat deze jaarlijkse bijeenkomst voor „St. Bonaventura” én materieel én cultureel veel betekenis heeft gehad.

Ook materieel. Het ledental is n.l. niet gedaald, zoals sommigen vreesden. Integendeel, het eindcijfer op 31 December bedraagt 469 (83 nieuwe leden; 27 namen ontslag). Het aantal afdelingen steeg tot 18; drie worden gesticht n.l. te Bergen op Zoom, Maastricht en Alkmaar.

Op het terrein van de materiele positie van den leraar trok het nieuwe ambtenarenreglement de bijzondere aandacht van het H.B., vooral nu het Rijk een ziekte-, verlof- en wachtgeldregeling had getroffen. Hierover was in 1931 het laatste woord nog niet gesproken.

Minister Terpstra wil komen tot een officiële Commissie van Overleg. Deze wettelijke regeling — het stichten van een instantie, die de Regering van advies dient, *voordat* maatregelen worden genomen, kan uit den aard der zaak van groot belang zijn. Geen wonder, dat ons H.B. deze zaak van vele kanten heeft moeten bekijken.

Onze secretaris licht, zoals zo vaak, onze leden over de kwestie in in een duidelijk artikel. Daar geen enkele groepering van verenigingen in een centrale ons voldeed, deed ons H.B. een poging om te komen tot een Katholieke Onderwijzerscentrale, waarin wij met de beide Onderwijzersfederaties, de M.T.S.-leraren en „St. Bernardus” (het N.O.) zouden samenwerken. Deze *officiële* samenwerking is evenwel niet tot stand gekomen, omdat de Minister bijzondere C.v.O. voor de verschillende soorten van onderwijs wenste, die elk op haar terrein overleg zouden moeten plegen met een Centrale. Desalniettemin hadden de Kath. organisaties elkaar gevonden.

Behalve de C.v.O. bood de salarisverlaging voldoende stof der bespreking op de bijeenkomst onder samenwerkende verenigingen, welke bedreiging de andere Kath. organisaties op eigen terrein en ook in samenwerking met onze vereniging trachtten af te weren.

Ter audiëntie bij den Minister verkregen we naar aanleiding van een moeilijkheid te Utrecht gerezen van Zijne Excellentie de verzekering dat op de keuze van lectuur voor de bijzondere scholen voor V.H.M.O. *geen censuur* zou worden uitgeoefend.

Voor al op instigatie van en in overleg met de afd. Helmond kwam een reglement van het orgaan tot stand; het orgaan, nu weekblad, dat in zijn jaargang 752 bladzijden groot is.

Het is voor den geschiedschrijver zeer moeilijk een keuze te doen uit de rijke inhoud. Hij moet zich grote beperkingen opleggen. Dit vooropstellend wijs ik op vele artikelen van de redacteuren Beuken en Pröpper, terwijl de secr. allerlei technische kwesties behandelt. Secr. en red.secr. vullen elkaar vaak aan op het gebied van onderwijs-wetgeving, terwijl red. Beuken vaak zijn aandacht meer schenkt aan onderwerpen van meer algemene aard. Red. Pröpper bespreekt o.a. het rapport van de commissie voor doelmatige Onderwijsorganisatie en het rapport van de commissie inzake het Leerplan der Gymnasia. Collega J. E. Mulder behandelt enige rapporten het Econ. onderwijs betreffende, terwijl red. Pröpper de zo bekend geworden artikelen van de hand van insp. Elzinga „De grondslagen der Maatschappij-school” bij onze lezers inleidt.

Joost de Wandelaar laat zich evenmin onbetuigd, terwijl het Puntig Mollusk vele moeilijke kwesties oplost op zijn manier.

Kortom 1931 is een zeer bewogen jaar voor „St. Bonaventura” geweest.

Het jaar 1932 staat in het teken van het werk van onze *wetscommissie*. Dato 28 Dec. 1931 was zij met haar taak klaar gekomen. Sinds het bedanken van den Heer Al had ze gewerkt onder leiding van ons H.B.-lid Dr. Jan Op de Coul. Het rapport is mede-ondertekend door Zr. Elisia Timmermans, secretaresse, Mère Marie du S. C. Bekkers en de Heren Dr. J. Beuns S.J., Prof. Dr. Titus Brandsma O.Carm., Dr. H. W. E. Moller, J. E. Mulder en Pater N. Th. Vlaar O.E.S.A.

De commissie wil zich niet alleen richten tot de onderwijs-autoriteiten, maar ook tot de ouders van de schoolgaande jeugd en tot allen, die belangstellen in het onderwijs in Nederland. Om deze reden heeft ze een bredere behandeling van verschillende onderdelen nuttig geacht.

Het rapport, dat 62 bladzijden beslaat, telt zeven hoofdstukken,

die achtereenvolgens behandelen: soorten van scholen; leerplannen van deze verschillende schooltypen, eindexamens, aansluiting L.O. en V.H.M.O., aansluiting V.H.M.O. en Universiteit, bevoegdheden en rechtspositie van leraren. Rijks- en gemeente-subsidie. Het is verschenen als no. 38 van het weekblad dato 18 Februari 1932.

Dat het rapport-Op-de-Coul niet als de weergave van de mening van onze vereniging kan gelden, bleek duidelijk op de *Algemene Vergadering*, die dit jaar op 30 en 31 Maart te Haarlem gehouden werd. De voorzitter van de commissie gaf hier een overzicht van het rapport, waarna aan de leden van „St. Bonaventura” gelegenheid tot discussie werd gegeven. Toen dit geschied was kon voorzitter Jonkergouw moeilijk anders doen dan aan de vergadering voorstellen aan het H.B. op te dragen een vragenlijst samen te stellen, welke vragen aan de afdelingen en leden zullen toegezonden worden en als leidraad te dienen bij de bestudering van de vele moeilijke kwesties. „Als het wetsontwerp dan komt kan dit op de Algemene Vergadering besproken worden aan de hand van de verschillende meningen, die tot uiting zijn gekomen”.

Ter A.V. hadden sommigen er zelfs bezwaar tegen, dat het rapport aan den Minister werd aangeboden. Terecht verschilde de voorzitter met deze leden van mening. Het rapport is immers uitgebracht door een commissie ingesteld door de *Katholieke Organisaties van het V.H.M.O.* en niet uitsluitend namens „St. Bonaventura”. Ter A.V. bleek dit trouwens duidelijker dan ooit, toen Dr. Moller zijn zienswijze liet blijken, een mening, die in allerlei opzichten van die zijner mede-commissieleden verschilde.

In het algemeen kwamen ter A.V. drie soorten van bezwaren tegen de commissie en haar werk tot uiting: 1) vonden velen haar te gymnasiaal met te weinig waardering voor de exacte wetenschappen, 2) achtte menigeen het lyceum te stiefmoederlijk behandeld, 3) waren weer anderen van mening, dat de commissie de H.B.S. A geheel en al en bagatelle had besproken.

Dr. Op de Coul heeft zich zowel in eerste als in tweede instantie uitstekend van zijn taak gekweten.

Hier volge nu een kort overzicht van het rapport. Zich aanpassend aan de opbouwartikelen van Insp. Bolkestein wil de commissie vooral de mogelijkheid van een *nieuwe* organisatie van het onderwijs onder 't oog zien.

Soorten van scholen:

V.H.O.:	1) Gymnasium (A en B)	6-jarig
	2) H.B.S. (B)	6 „
	3) Schakelschool	2 „

- M.O.: 1) Algem. Middelbare school H.B.S. (A) 5-jarig
 2) Middelb. Handelsdagschool 4 of 3-jarig
 3) „ Meisjesschool 5-jarig
- Ad V.H.O. 1) De commissie pleit sterk voor het behoud van *Grieks en Latijn beide* op het A- en B-Gymnasium.
- Ad V.H.O. 2) H.B.S. B moet zesjarig worden o.a. omdat het 5-jarig programma te overladen is, en omdat het billijk is tegenover het Gymnasium.
- Ad V.H.O. 3) De comm. wenst een Schakelschool van twee jaar voor hen, die einddiploma van een Middelb. school bezitten en naar een Universiteit willen.
- Ad M.O. 1) Inplaats van H.B.S. A wil de comm. een *maatschappij-school, Algemene Middelbare School* genaamd.
- Ad M.O. 2) Middelb. Handelsschool geeft handelsonderwijs en alg. vormend.
- Ad M.O. 3) *Middelbare Meisjesschool*. Deze bestaat ook reeds in 1863; in '85 de ramp, omdat van Rijkswegen sindsdien geen subsidie meer verleend. Een *speciale* meisjesschool meer dan noodzakelijk.

Het *Lyceum* kan om financiële redenen gehandhaafd.

Van de *Latijnse School* (seminarium enz.) blijve de vrijheid gewaarborgd, zoals art. 149-152 H.O. dit nu doet.

Bij de vaststelling der *leerplannen* drie richtpunten: 1) maximaal 33 lessen; 2) concentratie; 3) verplichte vakken en keuzevakken.

In een *wetsartikel* (niet per K.B.) dient vastgelegd een *algemeen leerplan* met het aantal uren voor de verplichte vakken groeps-gewijze voor alle leerjaren samen, per week. Elke groep omvat 5 kleinere groepen b.v. *Gymnasium*: 1) Oude Talen, 2) Wis- en Natuurkunde, 3) Moderne Talen, 4) Geschiedenis, Aardrijkskunde, 5) Tekenen, Gymnastiek. *H.B.S.*: 1) Wis- en Natuurkunde, 2) Geschiedenis, Aardrijkskunde, 3) Moderne Talen, 4. Handelswetenschappen, 5) Tekenen, Gymnastiek, etc.

Op *Lyceum* slechts Latijn in onderbouw als in bovenbouw dit vak ook gedoceerd wordt.

Eindexamen dient *schoolexamen* te zijn. Vrijheid van onderwijs eist *eigen scholen*, maar ook *eigen examens*. C.S.W. op Gymn. voor *moderne talen*. *Gymn. B.*: wiskunde en moderne talen, *H.B.S.* wisk., moderne talen. Op andere scholen eigen werk. Comm. unaniem voor *afschaffing* van het tegenwoordige systeem van *deskundigen*. Comm. wil voor toezicht op examens het College van vaste inspecteurs uitbreiden met *adjunct-inspecteurs*.

Eén gedelegeerde van het Rijk, bij voorkeur *inspecteur* of adj. *inspecteur* *houde toezicht*, geassisteerd door een drietal „honorair leden”, op voorstel van Directeur.

Inzake de aansluiting L.O. M.O. meent de comm. dat in vele gevallen een *brugklasse na het zesde leerjaar* nuttig is en wel verbonden aan een school van V.H.M.O.

In de regeling van de *studierechten van de abiturienten* van Gymn. en H.B.S. B. wenst de comm. geen wijziging te brengen; van de andere scholen is de Universiteit te bereiken via de 2-jarige *schakelschool*, te stichten in verbinding met een bestaande school.

Inzake bevoegdheden en rechtspositie der leraren meent de comm., dat het vaklerarensysteem een te exclusieve plaats inneemt. 't Is een zeer goede bepaling van het Academisch Statuut dat van meerdere *vakken bevoegdheid* te verkrijgen is. Zo kan de leraar makkelijker tot *volledige* betrekking komen. Jammer, dat te hoge eisen der Universiteit het behalen van meerdere bevoegdheden bemoeilijken. 't Beste is naast het hoofdvak een ander vak op hetzelfde terrein te laten doceren door den leraar, ook af heeft deze dit laatste niet in finesses bestudeerd.

Betreffende Rijks- en Gemeentesubsidie stelt de comm. deze wijziging voor, dat de *gemeente verplicht* wordt de bijzondere scholen te helpen financieren.

De comm. zegt, dat ze over verscheidene kwesties slechts enkele gedachten heeft gegeven. De besprekingen over het ontwerp-Terpstra zijn mede oorzaak, dat zij met publicatie van het rapport niet langer gewacht heeft.

Zoals boven reeds is opgemerkt kan dit rapport niet gelden als vertolker van de mening van de leden van „St. Bonaventura”, in zoverre er sprake zou kunnen zijn van een communis opinio bij zo'n veelzijdig probleem.

Het ligt dan ook voor de hand, dat behalve ter A.V. in Haarlem het rapport in ons weekblad herhaaldelijk ter sprake is gekomen en nog vaker op vergaderingen van de afdelingen.

Nauwelijks is het rapport openbaar geworden of het vroegere commissielid de Heer Drs. J. Smits te Bergen op Zoom komt in het geweer voor de Economische School, die door de comm. Op de Coul feitelijk gedegradeerd wordt. Later nemen de H.H. van Staay en Vorstman de Staatswetenschappen in bescherming, de Heer Adr. de Voogd de Gymnastiek.

Na de Haarlemse vergadering geven nog verschillende andere leden uiting aan hun mening. Ondanks de grote verscheidenheid in inzicht verdedigt voorzitter Jonkergouw de opvatting, dat de ver-

eniging als zodanig tot een uitspraak moet komen over de *richtlijnen* van het rapport. Hij lanceert in het nummer van 9 Juni 1932 een *compromis-voorstel* :

- 1) *Het onderwijs in Nederland bestaat uit L.O., M.O. en H.O.* (dus geen splitsing in M.O. en V.H.O.)
- 2) *De schooltypen van het M.O. zijn: Gymnasium, H.B.S. en Handelsschool.* (Gymn. = tegenw. Gymn. A, H.B.S. = tegenw. H.B.S. B)
- 3) St.B. spreke zich uit voor *concentratie* in de geest van het rapport met verplichte en keuzevakken.

Jonkergouw neemt dus de concentratie-gedachte over, maar niet die der differentiatie.

Vóór de Algemene Vergadering te Haarlem had het Dagelijks Bestuur een lange lijst van punten opgesteld, die men bij de bespreking van het rapport onder ogen zou zien. Zover is het toen niet gekomen. De leden kregen nog een jaar, zelfs meer dan een jaar de tijd om een en ander te overwegen. Eerst op de A.V. te Den Haag in 1933 komt het H.B. opnieuw met een vragenlijst. Tot dan kan de geschiedschrijver het rapport laten rusten; een wetsontwerp kwam immers niet in behandeling.

Op het huishoudelijk gedeelte van de A.V. vormde het contributievraagstuk het pièce de resistance, ook de bureaunkosten, het weekblad en de rechtspositie vroegen de aandacht.

Een tweetal afdelingen had voorstellen gedaan met het doel om te komen tot wijziging der vigerende contributieregeling; enerzijds wilde men een uniforme contributie, anderzijds achtte men geen termen aanwezig de speciale regeling voor de religieuzen te handhaven. De afd. Bergen op Zoom wenste, dat het H.B. de contributieregeling in studie zou nemen, aan welke wens het H.B. gehoor wilde geven; mitsdien verzocht het aan de andere afdelingen haar voorstellen voorlopig in te trekken. De A.V. was evenwel van mening, dat hiertoe een speciale commissie gecreëerd zou worden.

In November heeft deze commissie verslag uitgebracht van haar bevindingen. Ze stond onder leiding van onzen secretaris C. v. d. Broek, als secretaris fungeerde de Heer J. Hoek te Haarlem. Behalve de penningmeester hadden nog zitting Zr. Xaveriana en Pater Wessels van Amsterdam en de Heer R. Verberne te Haarlem. Haar voorstellen grijpen in het bestaande niet sterk in; ze handhaven de progressie, maar maken de schaal kleiner (van 6—10). Over de positie van de religieuzen wordt men het niet eens. Gaat men over tot uniforme contributie dan zou deze f 9.— moeten bedragen. Per referendum heeft de vereniging de bestaande regeling alleen in

zoverre gewijzigd, dat de contributieschaal f 5.— tot f 11.— is geworden.

De afd. Haarlem zag ter A.V. een resolutie aangenomen waarin het vraagstuk van bijlessen aan eigen leerlingen gesteld wordt en in de bijzondere aandacht van de directie van de school aanbevolen.

Mede omdat „Brinkman” aan het verbouwen was, bleef er noch tijd noch plaats over voor sectievergaderingen. Deze factoren waren gelukkig wel aanwezig toen de autotocht in de omstreken van Haarlem ondernomen moest worden. Een gezellige thee op Schiphol besloot deze jaarvergadering, waarvan vele deelnemers vereeuwigd zijn voor Haarlems monumentaal stadhuis.

Het jaarverslag 1932 — het laatste van de hand van secr. v. d. Broek — moet een achteruitgang in aantal leden constateren; het bedraagt op 1 Jan. '33 441: een verlies van 26 leden.

Het aantal afdelingen was onveranderd gebleven. Met de afd. Bergen op Zoom had het H.B. nogal van mening verschild.

Met onze retraite blijft het sukkelen, ze is een echt zorgenkind.

Inzake de rechtspositie had het H.B. een groot succes te boeken dank zij Dr. Moller z.g. In overleg met hem n.l. is de positie van de leraren aan de scholen van O.M.O. geregeld als bij het Rijk; alleen bij opheffing van scholen ontbreekt nog een goede wachtgeld-regeling.

Wat in 1933 te doen zou zijn, bleek reeds in '32 zeer duidelijk. Het rapport Op de Coul vroeg om de concreta, die '32 niet had kunnen brengen; bovendien zou het Internationale Congres van Katholieke Opvoedkunde in '33 in ons land gehouden worden. Het H.B. achtte dit een schone gelegenheid om ons derde lustrum op bijzondere wijze te vieren. Vandaar dat Den Bosch zijn plaats afstond aan Den Haag, waar men eind Juli zou samenkomen.

Ons orgaan krijgt op het einde van het jaar '32 een nieuwe kapitein, evenwel geenszins een onbekende aan boord. Onze secretaris wenste n.l. niet als H.B.-lid herkozen te worden en daar red. Pröpper de leiding van het orgaan niet langer in eigen hand wenste, kwam het H.B. op het idee het orgaan aan de goede zorgen van den Heer v. d. Broek toe te vertrouwen.

Voorzitter Jonkergouw uitte in het laatste nummer van ons orgaan in '32 zijn vreugde over deze oplossing onder hartelijke dank aan den Heer Pröpper voor alles wat hij voor ons gedurende vele jaren had gepresteerd.

Bij het doorbladeren van de betrekkelijk kleine jaargang (van Mei tot en met December 1932) vallen mij enige artikelen op van

de hand van wijlen rector Paymans over onzen beschermheilige St. Bonaventura, onzen patroon, den leraar, geestelijk schrijver.

Van St. Thomas wordt verhaald, dat de hemelse geesten de meest verheven vraagstukken met hem bespraken. St. Bonaventura, onder-vraagd over de bron, waaruit hij zijn diepzinnige wijsheid putte, wees met zijn vinger op het *kruisbeeld* en antwoordde: Ziedaar het *boek*, dat mij onderricht.

Inderdaad, St. Bonaventura is de theoloog van de liefde. Mogen wij het voorbeeld van onzen patroon altijd indachtig zijn. Noblesse oblige!

Het eerste nummer van de derde jaargang van ons weekblad verschijnt op 5 Januari 1933: Secr. v. d. Broek doet nog een enkele officiële mededeling inzake de nieuwe contributieregeling (schaal 5 tot 11, religieuzen wonende in een convict betalen f 5.—) en ontvouwt verder zijn program als red.-secretaris o.a. met het voor-nemen om te komen tot enige nieuwe rubrieken: Uit eigen Kring, Van en over de Jeugd, Snippers.

Het tweede nummer maakt de nieuwe samenstelling van het H.B. bekend: C. v. d. Broek en Dr. W. Burgers hadden het verlaten. Dr. A. C. de Jong en Ir. A. Hugén deden hun intrede. Dr. A. C. de Jong werd met het *secretariaat* belast.

Reeds op de eerste vergadering in het nieuwe jaar stelt het H.B. vast hoe z.i. het rapport Op de Coul het best tot zijn recht zal komen. Uitgaande van het compromis-voorstel van den voorzitter stelt het de volgende 7 punten vast.:

- 1) Het onderwijs in Nederland bestaat uit Lager, Middelbaar en Hoger onderwijs. Een splitsing in V.H. en M.O. vervalle.
- 2) De schooltypen van het M.O. zijn: het gymnasium, de H.B.S., de handelsschool en de middelbare meisjesschool. Het lyceum is een combinatie van twee of meer dezer schooltypen, met gewijzigde urentabel. De H.B.S. blijft 5-jarig zonder Latijn en wordt 6-jarig met Latijn.
- 3) St. Bonaventura spreke zich uit vóór de denkbeelden in het rapport neergelegd betreffende concentratie van leervakken en verdeling in verplichte en keuze-vakken. Ook dat deze denk-beelden in de wet worden neergelegd.
- 4) Rechtspositie. In de wet kome een artikel, dat bepaalt: Gemeenten en besturen van bijzondere scholen zijn verplicht ten aanzien der dagscholen van het personeel bepalingen op te nemen overeen-komstig het ambtenarenreglement 1929 voor het onderwijzend personeel der Rijks H.B.S..

- 5) Men spreke zich uit over de ideeën in het Rapport neergelegd omtrent uitbreiding der bevoegdheden.
- 6) Men spreke zich uit voor de denkbeelden over subsidie in het Rapport neergelegd; aan te vullen met deze wens aan het Avmo subsidie-rapport ontleend: indien een Gemeente van de Rijksnorm afwijkt, is zij verplicht aan de bijzondere scholen een subsidie te verlenen, die ze in staat stelt eenzelfde afwijking te maken.
- 7) Over brugklasse en school-eindexamen is reeds een principiële uitspraak gevallen. St. Bonaventura spreke zich nu uit over de wijze, waarop het school-eindexamen door het rapport is uitgewerkt.

Ter A.V. in Den Haag op 31 Juli spreekt men zich over deze punten uit. Punt 1 werd met op één na algemene stemmen aangenomen. Over punt 2 liepen de meningen sterk uiteen. De redactie werd in tweeën gesplitst: de eerste die zich uitsluitend uitsprak voor de 5-jarige H.B.S. zonder Latijn werd verworpen met 39—29; die zich verklaarde voor de 6-jarige H.B.S. met Latijn aangenomen met 37—30. Punt 3 werd met algemene stemmen goedgekeurd; op voorstel van de afd. Den Bosch werd hierbij met 32—17 en 2 blanco als belangrijk detail vastgelegd, dat de schoolweek beperkt diende te worden tot *maximaal 33 lesuren met inbegrip van het godsdienst-onderwijs*. Zonder stemming verenigde men zich met punt 4. Punt 5 wordt zonder hoofdelijke stemming aldus geredigeerd: St. Bonaventura is voor het vergemakkelijken van de wijze waarop een volledig bevoegd leraar meervoudige bevoegdheden kan verkrijgen *voor de lagere klassen*. Punt 6 wordt niet besproken omdat een comm. uit de samenwerkende verenigingen deze zaak bestudeert. Bij punt 7 vroeg het H.B. de mening der vergadering over het centraal, schriftelijk werk en over de gecommitteerden. Het H.B. stelde de volgende redactie voor: St. Bonaventura is voor het behoud van centraal S.W. en voor deskundige gecommitteerden. Na uitvoerige discussie kon het C.S.W. bij de vergadering *geen genade* vinden: 26 vóór en 36 tegen en 2 blanco; vóór *deskundige gecommitteerden* verklaarden zich alle aanwezigen.

Voorzitter Jonkergouw stond bij het begin van het openbaar gedeelte van de vergadering stil bij het wel en wee van de vereniging in de afgelopen drie *lustra*. Hij wees op de verdiensten van de pioniers van ons onderwijs in Nederland en wees erop, dat de toenmalige rector van Katwijk, dat reeds in 1831 gesticht is, sinds 1920 moderator van onze vereniging is, zodat het H.B. zich permanent in historische sfeer bevindt. Voorzitter wees erop, dat de

leraar lid van St. Bonaventura behoort te zijn uit *overweging van plicht*: „Gelukkig de mens, die met zijn plicht begint: juist hij zal de meeste vruchten plukken al zijn deze meestal niet in ponderabele waarden om te zetten.”

De omstandigheden noopten de voorzitter ondanks de feestelijke sfeer een overzicht te geven van de misère onzer salarisregeling. In 1920 hadden we een behoorlijke regeling gekregen. In 1923 worden we meer dan de andere ambtenaren gekort: we verliezen bovendien de volledige betrekking, door welke ramp de positie van menig leraar meer dan labiel wordt. Als in 1928 een technische hernieuwing der ambtenaren-salarissen tot stand komt, wordt de leraar overgeslagen. Tevens maakte men ons in het salarisbesluit los van de groep ambtenaren, waarmede we steeds krachtens opleiding en werkkring, gelijkgesteld zijn geweest. Hun maximum-salaris ging toen omhoog, het onze bleef bij 26 lesuren hetzelfde. Wel zouden we het kunnen bereiken bij 30 uren. En daar dit aantal voor menig een niet bestaat, is tevens de vraag over de waarde van deze regeling beantwoord.

Den intussen afgetreden Minister Terpstra huldigde de voorzitter terecht omdat deze aan een lang gekoesterde wens van de leraren had gevolg gegeven: Zijn Excellentie heeft een *eigen Commissie van Overleg van de Leraren* in het leven geroepen. De beschikking dateert van 25 Februari; elk van de 4 samenwerkende verenigingen is bevoegd twee leden en twee plaatsvervangende leden aan te wijzen. De Minister wijst enkele ambtenaren aan als voorzitter, vice-voorzitter en secretaris. Op 7 Sept. heeft Prof. van Poelje als Directeur-Generaal van het onderwijs de commissie geïnstalleerd.

Op nog een zeer belangrijk feit kan de voorzitter wijzen, n.l. dat voor de leraren aan *bijzondere scholen dezelfde rechtspositie* kan gelden als voor hun collega's aan de Rijksscholen, behalve in één opzicht n.l. wachtgeld bij opheffing van de school. Dr. Moller's doorzettingsvermogen had wederom iets groots tot stand gebracht. Hier zij opgemerkt, dat de vereniging Ons Middelbaar Onderwijs in N.Brabant bij eventuele opheffing van een harer scholen wel wachtgeld zal uitbetalen ook al verstrekt het Rijk geen subsidie, zodat bij O.M.O. de rechtspositie volkomen in orde is.

Den vorigen dag waren in het huishoudelijk gedeelte der A.V. enige besluiten genomen, die niet zonder belang waren. Behalve met een wijziging van het reglement op initiatief van Rotterdam, zodat voortaan per 5 leden en niet meer per 10 een afgevaardigde ter A.V. gezonden kon worden, verenigde de vergadering zich met

een denkbeeld van de Leidse collega's, dat hierop neerkomt, dat het H.B. maatregelen treffe om te bevorderen, dat door geregelde besprekingen in het orgaan leiding worde gegeven bij de keuze van *lectuur voor onze leerlingen*.

De afd. Leiden en haar woordvoerder Dr. A. C. de Jong, leggen hier duidelijk getuigenis af van hun liefde voor de jeugd, een verschijnsel dat in het orgaan dit jaar herhaaldelijk blijkt in de nieuwe rubriek *Van en over de Jeugd*. Pater Dr. J. Beuns en Drs. Wim Theunissen zijn hierin meermalen aan het woord. Als hoofdverkenner-geestelijke was Pater Beuns zonder twijfel de aangewezen een drietal artikelen te publiceren over „Het Verkennen”, waaraan hij op verzoek van red. Beuken een speciale bespreking toevoegde over de vraag hoe de verhouding dient te zijn tussen verkennen en schoolopvoeding. Deze artikelen zijn een duidelijke uiteenzetting van *het verkennen*, de geniale vinding van Baden-Powell. „Wat hij wil is, in zoverre het louter natuurlijk is, volkomen gezond, en in zoverre het tot hoger streven opwekt, geïnspireerd in de katholieke bodem van de Middeleeuwse ridderidealen. Het te doordesemen met katholieke gedachte is niet moeilijk, integendeel, het verkennen vraagt als vanzelf naar die hogere wijding.” De verkennerwet is een echo van de ridderwet der middeleeuwen: *trouw en naastenliefde* zijn er de hoofdmotieven van. Het verkennen geeft een harmonischer karaktervorming dan de school; door de talloze variaties, die het heeft, dringt het binnen in elke schuilhoek van de wil. Daarom is het verkennen een uitstekende aanvulling van het schoolleven.

Verkennen kan uitstekend zijn voor leraren. „Wie zich geheel aan het verkennen gaven, getuigen, dat hun eigen godsdienstig leven, omdat het leiden van verkenner in den grond der zaak een apostolisch werk is, vromer is geworden. Word leider van een schoolgroep als het kan.”

„Harmonie tussen school en troep is mogelijk. De school kan van de troep buitengewoon veel voordeel hebben, maar daarvoor is nodig, dat de hopman geschikt is (hiertoe kan de directeur veel bijdragen), maar ook dat school het beleid hebbe om verkenner te behandelen zoals hun toekomt. Dat is ze te vertrouwen. Het typische van de verkenneropvoeding is het *schenken van vertrouwen*.”

De speciale rubriek „Jeugdlectuur”, die de aanleiding vormde tot mijn uitwijding over het verkennen, werd in November ingeleid door den redacteur-secretaris.

Valt omtrent de Haagse A.V. in 1933 veel te vermelden, practisch

is ze enigzins op de achtergrond geraakt door het feit, dat ze min of meer een onderdeel vormde van het Internationale Congres; de opkomst der afgevaardigden en leden was — jammer genoeg — minder groot dan in andere jaren. Vermoedelijk hebben de ongewone data hieraan schuld gehad.

Ons orgaan heeft vanaf begin Mei de aandacht van onze leden trachten te wekken voor het Congres: *het Tweede Internationale Congres voor Katholieke V.H. en M.O.*

De red.-secre. had zitting in het algemeen bestuur, terwijl enige leden van onze Haagse afdeling zich met de voorbereiding hadden belast. Namens zijn bestuur trad Rector Jos. de Boer als gastheer op in zijn Lyceum, van Congres en „Bonaventura” beiden.

Hier past een enkel woord over het Congres. De belangstelling van Nederlandse zijde was zeer gering: 30 van de 250. Collega Hartwijk, Den Haag, was de spil van het uitvoerend comité, l'Abbé Hiers van Brussel dirigeerde het congres vanachter de schermen, al was het alleen maar op het gebied van de correspondentie o. a. met Syrië, Yoego-Slavië, Verenigde Staten, kortom met nog 20 andere landen. De officiële leiding berustte bij Pater Prof. Corcoran S.J. van Dublin.

't Program mocht overladen heten en de ijver der congressisten groot: alle bijeenkomsten waren door ongeveer 150 personen bezocht. Aan de conclusies ontleen ik, dat het Congres zich baserend op de encycliek „Divini illius magistri” pour la vie morale et pour la discipline formatrice de l'école reconnaît dans *la maison de Nazareth le vrai modèle de l'éducation chrétienne, non seulement pour les chefs de famille, et pour les enfants, mais aussi tout spécialement pour les maîtres catholiques*. Sans écarter à priori tout autre système d'instruction et d'éducation secondaire, le Congres déclare garder sa préférence aux Humanités greco-latines, comme étant même actuellement, les plus aptes à former cette élite intellectuelle et sociale dont l'église a autant besoin que la Société politique. Il formule cependant le vœu que, dans la mesure où le permettent les programmes officiels, les Humanités gréco-latines, s'efforcent, de donner une formation en profondeur plutôt qu'en étendre, et s'adaptent aux exigences raisonnables de la Société moderne.

Behalve onze voorzitter, die het congres heeft verwelkomd hebben de volgende landgenoten het woord gevoerd: Mej. Dr. Kuijer van Roosendaal over „Liberté et Autorité dans l'éducation”. Pater Kleyntjes S.J. uit Den Haag over „Echange d'étudiants”, Dr. Jos. de Boer uit Den Haag: „l'Enseignement secondaire et l'Apostolat laïc.” De tekst van laatstgenoemde redevoering is in ons orgaan

gepubliceerd, ze is een belangrijke bespreking van de *Katholieke Actie in het M.O. en wel in het Katholieke M.O.* Omdat de leek, die leraar is, in directe dienst van de kerk is, moet hij om de woorden van Paus Pius XI te gebruiken, beschikken over de volgende eigenschappen: *Une piété solude, une ample connaissance de la sainte doctrine, des mœurs parfaitement integres, l'estime de l'Action Catholique comme de la chose la plus haute qui soit, le mépris de ces propres intérêts.* Aan de hand van het werk „L'Action Catholique” van Pater Dabin S.J. komt spr. tot de conclusie: „La première condition requise pour la fonction du professeur est donc la conscience profonde de sa mission *semi-sacerdotale*. Que celui qui recule devant ces hautes responsabilités morales, ne brigue pas un poste dans l'enseignement catholique uniquement pour avoir le pain ! Il n'y sera pas à sa place.

Naast de priester-leraar heeft het optreden van den leek-leraar in het Nederlandse Kath. M.O. enige voordelen én ten bate van de jeugd én ten bate van het onderwijs én ten bate van de herderlijke plicht van de Kerk. De leek is een *natuurlijke* helper van de Kerk in de christelijke opvoeding. „Plus il se pénétrera de sa haute mission, plus il mettra sa propre vie au rythme des impulsions du corps mystique du Christ”.

Het M.O. moet tevens een voorbereiding zijn van het leken-apostolaat. Dit heeft men in het verleden nogal over het hoofd gezien, getuige de geschiedenis van sommige landen, waar het onderwijs door geestelijken gegeven bijna het monopolie had op het terrein van de opvoeding van de leidende klassen.

De jeugd van heden vraagt om vorming; hij bezit in hoge mate critische zin, maar voelt tevens zijn verantwoordelijkheid voor de toekomst. Het ideaal van de Christelijke opvoeding kan de jeugd begeistere, mits dit ideaal *het gehele organisme van de opvoeding doordringt*.

Welke middelen bestaan er om onze leerlingen meer positief voor te bereiden op de practijk van de K.A.: 1) het voorbeeld van den leraar als werker op sociaal gebied, 2) het voorbeeld van Katholieken van betekenis in het verleden als Montalembert, Vernillot, Windthorst, Alberdingk Thym, 3) de leerlingen opwekken om sociaal te werken waar mogelijk, 4) hen aansporen lid te worden van de hun passende jeugdorganisaties. Bij het toetreden tot de jeugdorganisaties houden de ouders en de school een oogje in 't zeil. Op de school van Rector de Boer — een meisjeslyceum — zijn alle clubs afhankelijk van de *Mariacongregatie*; de directeur van deze congregatie overlegt inzake de clubs met den Rector. Dat deze rede die nu in

1943 niets van haar waarde heeft ingeboet, met enthousiasme is uitgesproken moge de slotzin getuigen: „De tous nos efforts humains rien ne restera éternellement, à nous et aux âmes confiées à notre zèle, rien ne dépassera l'horizon des âges que les fruits spirituels de notre dévouement au plus magnifique métier du monde.”

In de loop van het jaar kreeg de vereniging haar aftakking in Zeeuws-Vlaanderen: de afd. Hulst werd opgericht, tevens stichtten de historici in Alkmaar, Haarlem en Leiden een *regionale vaksectie voor Geschiedenis*.

Gelukkig kan de geschiedschrijver in dit jaar een geslaagde *retraite* vermelden; ze werd nu in de Goede Week gegeven in St. Louis te Oudenbosch. Het aantal deelnemers was 34. Niet veel, zult ge zeggen. In elk geval meer dan er verscheen in Augustus te Tilburg. Toen daar de sectie M.O. op de *Paedagogisch Week* bijeenkwam bleken inclusief de spreker, 8 aanwezigen werkzaam bij het M.O. Dr. J. Moormann sprak er over: „*Het Onderwijs in de Moedertaal op de Middelbare School*”. Hoe actueel dit onderwerp was en is leert ons een reeks artikelen van redacteur Beuken inzake het onderwijs in talen, om maar te zwijgen over de spellingskwestie, die in deze jaargang van ons orgaan veel ruimte vraagt.

't Is een eerbied afdwingende reeks van artikelen, de inhoudsopgave van ons orgaan in 1933. Redacteur en medewerkers hebben eer van hun werk. Met moeite onthoud ik me van vermelding van allerlei dat onze belangstelling ook waard is. Hierbij heb ik niet zozeer op het oog de klasse-splitsingsnormen en schoolgeldregeling, die steeds duidelijker het kenmerk van de bezuiniging droegen; ik zwijg verder over het eeuwfeest van Willem van Oranje. Ik eindig mijn relaas over '33 met te herinneren aan een tweetal artikelen van collega R. Lagas over „De Muziek en de M.S.” en een van collega Joh. Werz over „Ontwikkeling van het schoonheidsgevoel bij onze leerlingen”. Inderdaad zou het een zegen voor onze scholen zijn indien de interpretatie van de term „keuzevak” zo zou luiden, dat onze leerlingen een beter begrip van het schone kon bijgebracht worden dan nu het geval is. *Muziek, schoonheid in 't algemeen, is immers een kracht van hoger orde in het leven van ieder mens.*

Begin 1934 verschijnt ons weekblad in een nieuw kleed, „licht van tint om alle pessimisme te vermijden”. De red.-secre. dankt al zijn medewerkers van harte en leidt tevens een *Paedagogische Kroniek* in, die verzorgd zal worden door Pater P. van Luyck S.J., een resercent, die reeds zoveel voor ons orgaan gedaan heeft. Naast behandeling van stoffelijke belangen, behandelt de Heer v. d. Broek publicaties over de hogere belangen van onderwijs en docent. De

grootste zorg van de redactie is een aangename: gebrek aan plaatsruimte.

Het is oud-directeur *Al* geweest, die in een zestal artikelen onder de naam „*Cirkelgang*” de aandacht vraagt voor het tijdverschijnsel, dat men zou kunnen noemen de angstwekkende belangstelling van de ouders voor ons onderwijs, met name omdat dit toe te schrijven is aan de *slechte studieresultaten van vele leerlingen*, die we zouden kunnen rangschikken onder de tekenen des tijds, nu immers de scholen van V.H.M.O. vele leerlingen herbergen „bewaren”, omdat de maatschappij ze niet kan opnemen, terwijl tegelijkertijd de Regering om bezuinigingsmotieven te grote klassen toelaat en beveelt. Zal de nieuw opgetreden Minister *Marchant* het fameuse 30×30 kunnen reduceeren tot 24×24 ?, vraagt schr. Zal deze Excellentie het onderwijs en zijn leerlingen en zijn dienaren uit deze cirkelgang kunnen voeren? Voordat het zover is zal het idealisme van den leraar op zware proef gesteld worden. De Heer *Al* ziet practisch een uitweg in het losmaken van de laagste twee klassen van onze scholen en deze met Ulo- en Middelbare handelsscholen omvormen tot een Middelb. school met 3-jarige cursus. De beste leerlingen van deze scholen zouden dan terecht kunnen op een 4-jarige school van V.H.M.O., waarop latijn verplicht is als culturele taal. Ook het onderwijzersambt zal op deze school gebouwd moeten worden.

Terwijl de Heer *Al* zijn betoog schreef verscheen het befaamde K.B. van 8 *Februari*, waarbij Minister *Marchant* de splitsingsnormen aanzienlijk verhoogt of liever zeer verzwaart, omdat voortaan behalve met de getallen 32 en 30 ook rekening moet gehouden worden met de *gemiddelden* resp. van 25 en 20 leerlingen. Bovendien wordt de klas van 36 getolereerd.

'n Klas mag dus hoogstens 36 leerlingen tellen, maar tot twee klassen kan men eerst komen bij 50. Wat moet er nu gebeuren als er b.v. 44 zijn? Ons H.B. heeft én op het Departement én bij de Kath. Kamerfractie de zaak met grote voortvarendheid aanhangig gemaakt, temeer daar de subsidiëering van de te splitsen klas en zelfs van de gehele school in gevaar kon komen. Onze secretaris heeft in deze kwestie in vele artikelen doorspekt met reeksen van cijfers een zeer grote activiteit ontwikkeld, om nog te zwijgen van zijn stelling nemen in talrijke conferenties. Tot ons aller vreugde heeft minister *Marchant* dato 17 Mei het K.B. zo gewijzigd, dat Zijne Excellentie het vereiste gemiddelde *kan* verlagen om te voorkomen, dat geschikte leerlingen op de voor hen bestemde school geen plaats zouden kunnen krijgen. De *mogelijkheid* was dus verkregen,

't was iets, maar ... om met Dr. A. C. de Jong in zijn jaarverslag te spreken: *Dispensatie schept geen zekerheid*, praktisch is het splitsingsgetal 36 geworden.

Toen in *April de Algemene Vergadering te Den Bosch* bijeenkwam, was de mogelijkheid van de dispensatie dus nog niet bekend. Wel kon Voorzitter Jonkergouw een overzicht geven van de gevoerde actie. De A.V. zelf nam zonder stemming een motie aan ingediend door de afd. Maastricht, waarin ze, zonder een oordeel uit te spreken over de laatst genomen besluiten betreffende klassesplitsing en eindexamen, betreurt, dat die maatregelen zijn genomen *zonder voorkennis van de organisaties*.

Inderdaad, de *nieuwe eindexamenreglementen*! Februari bracht nog een andere verrassing. Het *gymnasium* krijgt *centraal schriftelijk werk*, dat hoogstens twee dagen duurt, in moderne talen en wiskunde. Puntenstelsel en cijfergemiddelde bij de beoordeling worden overgenomen van de H.B.S. Het H.B.S. eindexamen kent voortaan eindexamenvakken en andere. Handelswetenschappen en cosmografie worden „achter de streep” gezet. In letterkunde zal men niet meer examineren. Wie gemiddeld in het laatste schooljaar 6 of meer heeft gehaald, is vrijgesteld van mondeling examen in Aardrijkskunde, Geschiedenis en Staathuishoudkunde. Deze 3 vakken tellen als eindexamenvakken evenwel mee bij het vaststellen van het totaal gemiddelde, dat of 6 of meer moet bedragen, geen enkel eindcijfer lager dan 5 en niet meer dan twee vijven mag bevatten.

Drie deskundigen houden toezicht en worden bijgestaan door een „bijzitter”. Terecht mocht onze red. schrijven, dat de Minister hier een grote inconsequentie begaat: bij het gymnasium verlaat hij het vrije schoolexamen, bij de H.B.S. gaat hij een stap in de richting van dit soort examen. De zaak is evenwel doodeenvoudig en verre van gecompliceerd als men slechts denkt aan het toverwoord *bezuiniging*. Dit systeem spaart immers geld uit omdat men minder gecommitteerden of deskundigen heeft, althans een korte tijd op deze heren beslag hoeft te leggen.

Ter Bossche A.V. kon de voorzitter volstaan met enige algemene mededelingen over het bekende standpunt der samenwerkende verenigingen met name het herstel van de volledige betrekking, financiële gelijkstelling met de referendarissen en als een novum: hoe ouder men wordt hoe minder lessen voor hetzelfde salaris.

Met de bespreking van een van de rapporten, die aan de vergadering ter goedkeuring werden aangeboden, verliep het evenwel minder vlot. Het betrof het *subsidierapport*, een zaak rakende die

immers met onze rechtspositie ten nauwste samenhangt. Het rapport was uitgebracht door een commissie ingesteld door de samenwerkende verenigingen; St. Bonaventura was erin vertegenwoordigd door onzen voorzitter en onzen red-secr.

Ter vergadering kwamen vooral twee meningen naar voren: 1) sommigen achtten het voorstel de subsidie vast te stellen op 95 % onaanvaardbaar, omdat de schoolbesturen de ontbrekende 5 % niet kunnen dekken; 2) anderen waren van mening dat het uitgangspunt: Rijk en Gemeente op gelijke wijze bij de zaak interesseren, geheel en al verkeerd is. Daar het grote verschil tussen beide standpunten het gevaar met zich bracht, dat de vergadering niet tot een resultaat zou komen, stelde het H. B. voor het rapport voorlopig terug te nemen n.l. tot een buitengewone vergadering in het najaar te houden.

Het rapport der studiecommissie voor het *Economisch Onderwijs* was een beter lot beschoren. In deze commissie vertegenwoordigden ons bestuurslid Ir. Hopster en de Heer Drs. J. Smits van Bergen op Zoom onze vereniging. Na enige discussie accepteerde de vergadering het rapport in zijn geheel. Van de conclusies vermeld ik: *Aan de H.B.S. A behoort een plaats te worden ingeruimd volkomen gelijkwaardig aan die van de H.B.S. B. De studierechten verbonden aan het einddiploma van de H.B.S. A zijn: Het recht tot het afleggen van examens a) aan Handelshogescholen en Handelsfaculteiten, b) in de juridische faculteiten van elke universiteit hier te lande behoudens aanvullingsexamen in het Grieks en Latijn B, c) in de verenigde faculteiten der Rechtsgeleerdheid en der Letteren en Wijsbegeerte (voor candidaat -O.I. ambtenaar); d) in de Verenigde faculteiten der Wis- en Natuurkunde en der Letteren enz. (Sociale Aardrijkskunde), e) in de faculteit der Letteren enz. behoudens aanvullingsexamen in Grieks en Latijn A.*

Nadien werden de vergaderden op geestelijke en lichamelijke wijze door burgemeester Van Lanschot onthaald, daar waar het hart van Den Bosch klopt: eerst ten stadhuize, daarna in de St. Jan. Op de hem eigen wijze liet de burgemeester dit grootse „gebed in steen” tot ons spreken.

Na deze karakteristieke én in alle opzichten weldoende onderbreking keerde St. Bonaventura naar het Oranjehotel terug om daar te luisteren naar twee inleidingen over het *jeugdvragestuk*. De Heer C. v. d. Broek bracht verslag uit over het door hem ingesteld onderzoek naar de organisatie van onze schooljeugd op het ogenblik. De kunst van vragen en antwoorden bleek bij dit onderzoek zeer moeilijk: slechts 20 van de 45 scholen zonden een antwoord. De

jongensscholen kennen meestal een algemene organisatie, meisjes- scholen vaak clubs. Hier en daar kent de schooljeugd een eigen blad. Club- en kernvorming vindt meer verdedigers dan algemene organisatie. Kernvorming geschiedt gewoonlijk via den moderator.

Drs. J. J. M. *Feldbrugge* had op zich genomen te spreken over de mogelijkheden, die de toekomst biedt. Het H.B. had de bedoeling het een en ander te laten zien als voorbereiding van onze leerlingen voor het Katholiek Maatschappelijk leven. Spr. constateert bij de jeugd een sterke tegenzin tegen bepaalde eigenschappen van de school. Vermoedelijk geldt deze tegenzin in het bijzonder ons onderwijssysteem, waarbij de houding van den leerling te passief blijft. De organisatie buiten de school is dan ook behalve uit het normale verlangen naar ontspanning te verklaren als reactie op het theoretisch geworden schoolleven. Zo is uit de jeugd voortgekomen de Verkennerbeweging, die vóór alles actie is. Spr. ziet in een onderwijssysteem, dat het goede van de verkennerbeweging op- neemt, het ideaal. Samenwerking tussen school en jeugdorganisatie is hiertoe noodzakelijk.

Deze beschouwingen over het ideaal van de opvoeding doen weldoend aan tussen de overige „kwesties” in 1934. Men zie een ogenblik de inhoud van het orgaan in en alle twijfel is weggenomen. De argeloze lezer staat onmiddellijk onder de koude douche van allerlei „bezuinigings”-K.B.’s. Ook het rapport Bolkestein inzake de aansluiting L.O. M.O. past in dit raam; immers zijn officiële titel is: Rapport der Commissie tot formulering van een voorstel tot wette- lijke regeling der toelating tot de eerste klasse eener H.B.S. met 5-jarige cursus, en regeling is in deze tijd synoniem met bezuiniging.

Ook al heeft de wetgever de conclusie van het rapport later niet in haar geheel aangedurfd, de bespreking van het rapport in een achttal artikelen in het orgaan en op de A.V. in 1935 te Arnhem waren in alle opzichten in verhouding met de belangrijkheid van het onderwerp; overigens is de opmerking, waarmede de red.-secre. zijn artikelenreeks begint niet zeer bemoedigend; ze luidt: Er zijn enkele onderwerpen, waarover de onderwijswereld nooit uitgepraat raakt, omdat de juiste oplossing toch niet te vinden is. Na een overzicht gegeven te hebben van de pogingen buiten en in onze vereniging op dit gebied aangewend en op, de uitspraak van St. Bonaventura, met name, dat een *brugklas* aan de M.S. verbonden het beste zou zijn, neemt schrijver het ontwerp K.B. van de semi-officiële commissie-Bolkestein onder handen. Art. 3 spreekt van een toelatings- commissie uit onderwijzers en leraren bestaande. Art. 5 over een

drietal onderzoeken in de loop van het jaar. De volgende art. omschrijven de te examineren stof, en de wijze van toelating. In een zeer uitvoerige toelichting verdedigt de commissie haar standpunt. Haar motivering draait om het geschiktheidsvraagstuk: het M.O. moet de leerlingen *leren werken*; van betekenis acht ze ook „werk-gewoonten” als netheid, zorgvuldigheid, gebruik van woordenboek, atlas, spoorboekje (!)

Tegelijkertijd werkte een andere commissie-Bolkestein aan het vraagstuk van de aansluiting naar boven, van M.O. en Universiteit; ze bestond uit vertegenwoordigers van beide takken van onderwijs. Op 12 Mei hield ze haar eerste vergadering; Dr. M. de Haas vertegenwoordigde „St. Bonaventura”.

Tenslotte wijs ik nog op de meest „gerucht” makende beslissing van Minister Marchant in 1934: *zijn spelling*, die op 1 September voor het onderwijs werd voorgeschreven.

Als men bedenkt, dat het H.B. aan alle bovenbeschreven of genoemde kwesties zijn aandacht moest schenken en tevens een zaak als de wachtgeldregeling ondanks alle moeite niet „onder stoom” kon krijgen, dan is het begrijpelijk, dat de secretaris in zijn jaarverslag niet overal een opgewekte toon doet horen. Tot klagen was in geen geval aanleiding wat betreft het ledental: de 500 wordt gepasseerd, het bedraagt op het einde van 1934 nauwkeurig geteld 502.

Deze groei mag zeer zeker voor een gedeelte toegeschreven worden aan de activiteit van onzen penningmeester. Het bereiken van de 500 was in wezen het beste geschenk, dat de vereniging den Heer van Megeren bij zijn aftreden als lid van het bestuur kon aanbieden. Met grote voldoening kan v. Megeren op zijn 14 jarige bestuursloopbaan terugzien. „St. Bonaventura” heeft aan dezen energieke bestuurder zeer veel te danken.

De met den penningmeester aftredende H.B.-leden Ir. Jonker-gouw, Ir. H. Hopster en Dr. J. Op de Coul werden herkozen. Aan Ir. Jonkergouw vertrouwden de leden opnieuw de leiding toe; ze wilden hem nog gaarne in een nieuwe periode volgen. 'n Soortgelijke sympathie was in September ook tot uiting gekomen bij het gouden kloosterjubileum van Pater van Everdingen.

Ik mag dit overzicht over 1934 niet besluiten alvorens in herin-nering te brengen, dat H.M. de Koningin en met Haar alle Neder-landers zwaar getroffen werden door het overlijden van Koningin Emma en Prins Hendrik. R. I. P.

De jaargang van 1935 opent de redacteur-secretaris tegen zijn gewoonte in in mineur. 't Is niet zozeer de vernieuwde verandering

van het uiterlijk van het orgaan, dat nu geen speciale omslag meer draagt, dat hem hindert, als wel het feit, dat het aantal leden waarop hij kan rekenen waar het geldt bijdragen voor het orgaan te gering is geworden. Helaas moet de geschiedschrijver erkennen, dat de red.-secr. reden had tot deze klacht, erger nog, dat ze weinig effect heeft gehad: de leden laten de „vulling” van het orgaan te veel aan de redactie over. Feitelijk is het secr. Dr. de Jong die het meest gedaan heeft om de redactie te helpen. Dit valt te meer te waarderen, omdat van het D.B. van de vereniging steeds meer werk werd gevorderd.

Dit D. B. was van gedaante veranderd, doordat *Ir. A. Hugenschatbewaarder* was geworden. De Heer H. Pröpper keerde als opvolger van den Heer van Megeren in het H. B. terug.

Zoals ik reeds terloops mededeelde trad de afdeling Arnhem dit jaar als onze gastvrouw op. Naast de herhaaldelijk voorkomende kwesties als wachtgeldregeling en salarisactie moest de voorzitter voor het eerst entameren de werkloosheid onder de intellectuelen, in het bijzonder onder hen, die de werkring van leraar ambiëren. In dit verband zag het H.B. zijn voorstel aangenomen, dat in afwijking van de contributieregeling het H.B. voor *belangstellende leden zonder betrekking* de contributie kon verlagen tot f 2.— Deze regeling had terugwerkende kracht tot Januari. Dit is de eerste stap in de richting van daadwerkelijke belangstelling van onze vereniging inzake het netelige vraagstuk van de *werkloosheid*. Het was de afd. Heerlen-Rolduc, die van het H.B. op korte termijn nog meer activiteit in deze kwestie verlangde en dato 20 Juni bij het H.B. erop aandrong, dat het bij de schoolbesturen alle mogelijke invloed zou uitoefenen om te voorkomen, dat in de nieuwe cursus aan een leraar meer dan 30 lesuren zouden worden opgedragen.

Hoe sympathiek het streven van Zuid-Limburg ook mocht zijn, om allerlei practische redenen moest de secretaris dit voorlopig van de hand wijzen: onze salarisregeling is te gecompliceerd om soortgelijke maatregelen accidenteel te bevorderen.

De Utrechtse Senaatcommissie stelde de zaak nog simplistischer: Laat elke leraar, die dit wenst, van zijn 30 lesuren 5 afstaan aan een werkloze. De leraar in functie zou hem kunnen honoreren met een bedrag van de laatste lesuren berekend; voor de overheid zou dit dus geen onkosten met zich brengen. Dat dit voorstel bij den red.-secr. geen woord kon verkrijgen, ligt voor de hand. Zo zou de overheid in alle opzichten „al te goedkoop” de zaak regelen.

Financiële bedreiging van een groep leden vormde het onderwerp van bespreking op de navergadering te Arnhem. Voorzitter Jonker-

gouw kon in het eerste nummer van het orgaan na de Algemene Vergadering de leden bedanken voor hun spontaan toegezegde hulp; tevens deelde hij mede, dat het H.B. met bekwame spoed zou gaan werken aan een plan om te komen tot een steunfonds, een plan, dat in Den Bosch reeds aan de orde was gekomen, maar dat toen „doodgepraat” scheen.

In het openbaar gedeelte van de Arnhemse vergadering, die officieus eindigde met een autotocht in de prachtige omgeving van Gelderland's hoofdstad, die er helaas zeer somber uitzag vanwege de stromende regen, voerden twee leden het woord over het rapport-Bolkestein.

Onze secr. besprak het in verband met het Nederlands, Ir. Haanappel uit Roosendaal belichtte het in betrekking tot Rekenen.

Dr. de Jong ziet drie oorzaken van het teleurstellende resultaat van het M.O.: 1) de eventueel onvoldoende schifting, 2) het L.O. brengt zijn leerlingen niet op het punt waar het V.H.M.O. begint, 3) de moeilijkheden der aanpassing. Ad. 3). De commissie wijzigt de methode van toelaten, maar neemt de aanpassingsmoeilijkheden niet weg. Een brugklasse zou deze verminderen. Ad 2) Ook in dit opzicht voldoet het rapport in geringe mate, slechts in de brugklas kan de onderwijzer de gewenste voorbereiding geven. Ad 1) Voor de schifting heeft het rapport voornamelijk belang. Natuurlijk is een centrale commissie in een land met scherpe tegenstellingen als daar zijn: plattelands-stad, tussen verschillende richtingen en typen, zeer zeker als het gaat om één soort opgaven verre van aanlokkelijk, temeer als men ook de beoordeling wil centraliseren. Het schiftings-onderzoek vraagt van den leraar, die gewoonlijk ongeveer 30 lessen te geven heeft, dat hij dit werk niet zal kunnen beoordelen zoals het moet. Ook hier wreekt zich het overbelast-zijn van den leraar. Men bedenke trouwens, dat ook de comm. zelf ontevreden is over haar conclusie: „een proefklasse zou meer voldoen”.

Ir. Haanappel is „huiverig” van dit concept K.B. met de mogelijkheid van te grote gebondenheid, en meent, dat de dagindeling op de internaten moeilijk zo te wijzigen is, dat het onderzoek in de schooltijd gepast kan worden. Spr. acht de theoretische zijde van het rapport goed. Door druk uit te oefenen op de L.S. zal de commissie het rekenonderwijs op opleidingscholen in de grote steden gunstig kunnen beïnvloeden; het platteland zal alles langs zich heen laten gaan. Spr. meent tenslotte, dat de betrouwbaarheid van het geschiktheidsonderzoek niet groter zal zijn dan dat van de gebruikelijke denksommen.

Aan het eind van de discussie kan de voorzitter vaststellen, dat

onze vereniging zich houdt aan de oude uitspraak inzake een brugklas, al sluit dit niet uit, dat het werk van de commissie waardering verdient. De vergadering stemde hiermede in, al had zij haar teleurstelling geuit over de samenstelling van de commissie en de semi-officiële uitgave van het rapport; dit geschiedde op voorstel van de afd. Den Haag-Leiden.

Bij alle verschil van mening bleek toch in één opzicht éénstemmigheid n.l. dat *intellect onmeetbaar* is. Redacteur Beuken verrichtte in de loop van het jaar uitstekend werk door in verband met dit feit een en ander te publiceren. Hij had hierbij gelegenheid te wijzen op twee in 1934 verschenen werken met name van Prof. Dr. E. Carp: *Conflicten van het kinderleven*, en van Prof. Th. van Schelven: *Psychologie van het kind*. In het bijzonder vraagt hij de aandacht voor het hoofdstuk *Schijndomheid* in Carp's studie. De commissie-Bolkestein heeft hiermede maar heel weinig rekening gehouden: met name spelen *intuïtie* en *fantasie* bij de voortstuwing van de geest een zeer grote rol en niet alleen het *combinatie- en abstraheringsvermogen*. Intelligentiemetingen op zijn Amerikaans à la Luning Prak dienen dus wel met zeer grote omzichtigheid gehanteerd te worden. Verder vergete men nooit, dat het *maatschappelijk milieu* bij talen, aardrijkskunde en geschiedenis een belangrijke factor is in tegenstelling met de zuivere intellect-vakken.

Hoe belangrijk de publicatie van het rapport-Bolkestein ook moge geweest zijn als poging om betere selectie bij toelating op onze scholen toe te passen, au fond is het m.i. een schakel in de reeks van bezuinigingsmaatregelen van 1935, wat intussen het semi-officiële van de commissie verklaart.

Bezuiniging en nog eens bezuiniging. Redacteur v. d. Broek leidt de lezers van ons orgaan door dit labyrint in een viertal artikelen naar aanleiding van het Bezuinigings-ontwerp 1935. „Duister is het”, zo begint hij, „evenals ieder behoorlijk wetsontwerp op vele plaatsen.” De ontwerpers zullen later bij K.B. de zaken nader regelen. Dit vormt zeer zeker niet het geringste bezwaar. Er wordt aangekondigd salarisverlaging, opheffing van scholen, wijziging eind-examens e.d. Maar hoe? Feitelijk wordt van alles en nog wat op losse schroeven gezet. Zeker kan men aannemen, dat de salarisverlaging onmiddellijk zal werken: we moeten naar *lager levensniveau*, zegt de regering, en dan is het eenvoudigste voor haar de ambtenaren het voorbeeld te doen geven.

Men wil een gevarieerd eindexamen H.B.S. of feitelijk drie soorten einddiploma's. In hoeverre dit bezuiniging zal brengen, staat te bezien. Het aantal leerlingen, dat een bijzondere school moet tellen,

om voor subsidie in aanmerking te komen, verhoogt het ontwerp. Zeer positief is het ontwerp in zijn voorstel om bepaalde Rijks H.B.S.en met 5-jarige cursus om te zetten in 3-jarige, om van bepaalde bijzondere scholen de twee hoogste klassen af te nemen (d.w.z. niet te subsidiëren) indien in de buurt een school van dezelfde richting bestaat, die de leerlingen van deze twee klassen kan overnemen. Ook hierom schijnen deze maatregelen niet aantrekkelijk, omdat ze genomen kunnen worden „naar onze mening” d.w.z. het Departement beslist zonder meer.

Op 22 Mei zenden de samenwerkende verenigingen aan de Tweede Kamer een adres met uitvoerige memorie van toelichting, waarin boven aangehaalde bezwaren worden naar voren gebracht. We krijgen tevens onverwachte steun in oud-inspecteur Coops, die als ambteloos burger zijn denkbeelden ten beste geeft over bezuiniging.

Niettemin verkondigt een der December-nummers van ons orgaan ons, dat met ingang van 1 Januari 1936 alle salarissen, die volgens K.B. worden uitbetaald, met 5 % zullen verminderd worden.

Dat het weekblad in 1935 zich in het bijzonder met materiële zaken heeft moeten inlaten, ligt voor den aandachtigen lezer van dit overzicht voor de hand, al wil ik hiermede niet beweren, dat de Paedagogische Kroniek onder Pater van Luyck S.J. in het niet zinkt en dat de artikelen van Wim Theunissen over „Beschaving en Cultuur” niet de moeite van het lezen en overwegen waard zijn; redacteur Beuken had trouwens herhaaldelijk op de „intellectuele” kern van de vele vraagstukken gewezen.

Tē midden van de talrijke reacties op de minder gunstige tijdsomstandigheden doet het goed, dat de penningmeester kan vaststellen, dat 1935 een gunstig jaar is én financieel én wat het leden-tal betreft; dit bedraagt nu 544. Het aantal afdelingen was 20 geworden: Tilburg was na jarenlange bewerking er bij gekomen

1935 heeft van de krachten van het H.B. veel gevergd, in het bijzonder van die van den voorzitter. Het was mij, die toen nog buiten het D.B. stond, meermalen opgevallen hoe intens Ir. Jonkergouw zich gaf aan zijn taak. Toen hij in de loop van het jaar enige malen op de H.B. vergaderingen verstek liet gaan en tenslotte de leiding neerlegde heb ik sterk de indruk gekregen, dat de voorzitter te veel van zijn krachten had gevraagd. Alleen wie weet wat er op de bijeenkomsten van de Rekencommissie uit Samenwerkende Verenigingen gezwoegd is, in de letterlijke zin bij dag en nacht, kan beseffen hoe groot de teleurstelling moet geweest zijn van iemand als Jonkergouw, toen de pogingen van de lerarenorganisaties niet

slaagden. De taak hen op vriendelijke wijze opgelegd door Min. Marchant om te komen tot een salaris-ontwerp was te zwaar gebleken. Bovendien moest Jonkergouw het meemaken, dat de meerderheid van het bestuur van zijn eigen vereniging hem niet volgde, omdat deze de beginsalarissen al te laag gefixeerd achtte. Dit gevoegd bij zijn vele andere werkzaamheden als voorzitter, om nog te zwijgen van zijn werk als leraar en examiner, doet begrijpen, dat we in de persoon van onzen voorzitter een slachtoffer mogen zien van de in onze kringen zo beruchte kwaal: het overwerkt zijn.

Dat het medisch advies tot ontslagname voor Jonkergouw als bevel moest klinken, sprak voor zich. Voor „St. Bonaventura” betekende het een gevoelige slag. Het einde van het vierde praesidium was inderdaad zeer tragisch.

Onder Voorzitter De Haas vanaf 1936

Nadat de leden door de verkiezing van Ir. J. Chr. Deuss de vacature-Jonkergouw hadden aangevuld, kozen zij uit het voltallige H.B. *Dr. M. de Haas te Tilburg* tot voorzitter. Deze kreeg de leiding in zeer moeilijke omstandigheden — het aantal „hangende kwesties” was legio —; hiertegenover stond het voordeel dat de nieuwe voorzitter, sinds de oprichting lid van de vereniging was, jarenlang de afd. Den Bosch had geleid en sinds 1931 deel uitmaakte van het H.B.

Zowel naar binnen, als naar buiten was er zeer veel werk aan de winkel. Naar binnen: het vervullen van de opdracht van de laatstgehouden Algemene Vergadering om te komen tot een steunfonds. Naar buiten: het voortzetten van de campagne inzake de regeringsmaatregelen, maatregelen, waarachter nog meer vraagtekens pasten dan vroeger, nu Minister Marchant — in de loop van '35 afgetreden toen er voor de *katholiek* Marchant geen plaats meer bleek te zijn in de Regering — definitief was opgevolgd door Zijne Excellentie *Slotemaker de Bruine*.

De Algemene Vergadering op 14 en 15 April te *Eindhoven* gehouden heeft inderdaad aan de vereniging het lang omstreden *steunfonds* gebracht. Na een langdurige discussie stelde men het reglement vast. Met zeer grote meerderheid (116 tegen 10) sprak men zich voor het principe uit. Behalve over enige redactiekwesties bestond er verschil van mening over de inkomsten van het fonds; tenslotte verenigde men zich met 82 tegen 41 met de nu vigerende redactie van art. 6(3), eventueel door de Alg. Vergadering te stellen hoofdelijke omslagen zouden geheven kunnen worden, die door de

leden van de vereniging zullen worden opgebracht; vrijwillige bijdragen en bijdragen uit de kas worden niet versmaad.

Het H.B. aanvaardde tevens de opdracht er bij de besturen van R.K. scholen voor V.H.M.O. op aan te dringen met ingang van het nieuwe schooljaar aan de leraren niet meer dan 30(36) lesuren op te dragen, indien dit mogelijk is en niet tot onbillijkheid zou leiden. Het initiatief in deze was uitgegaan van de afd. Heerlen-Rolduc. De andere Zuid-Oostelijke afdeling: Maastricht, had succes met een motie betreffende de belangen van de ongehuwde leraren. Het was Roosendaal, dat pleitte voor een „organische” wijziging in de wijze van bestuursverkiezing. Het middernachtelijke uur had de animo om hierover te gaan spreken, gedooft. Wel verenigde men zich met de gedachte van de heren uit West-Brabant om het H.B. te verzoeken enige leden aan te wijzen, die dit idee uitwerken in het verband met het gehele reglement.

Bij de rondvraag hielden enige leden ondanks het zeer late uur — 't was ongeveer 1 uur v.m. — een stevige redevoering over de brochure van Prof. Slijper, waarin hij de verhouding tussen religieus en leek bij het onderwijs behandelt. De voorzitter slaagde er tenslotte in aan de discussies een einde te maken, toen hij voorstelde met Pater van Everdingen een en ander nader te bespreken en hem te vragen persoonlijk de mening van „St. Bonaventura” aan Prof. Slijper over te brengen.

In het eerste Februari-nummer van ons orgaan had onze redacteur-secretaris de aandacht op de gewraakte brochure gevestigd. In November '35 had in „Studiën” een artikel gestaan naar aanleiding van het vierde eeuwfeest van de orde van de Ursulinen. Feitelijk besprak Prof. Slijper hierin de *tegenstelling Religieus-Leek* en wel op een manier, die irriterend geacht moet worden voor elke leek. Deze wordt immers gekwalificeerd als volgt: „Het leek-zijn alleen impliceert immers hoegenaamd geen rechten. Leek-zijn is een negatief begrip. Het is in genendele een verdienste. Leek is men vanzelf, en zonder enige praestatie en helemaal vanzelf.”

Als men zoiets leest, betreurt men deze wijze van schrijven, ook al zal een spreker ter Eindhovense vergadering, die betoogde dat Prof. Slijper bedoeld heeft, dat de *docent bij zijn onderwijs primair katholiek moet zijn*, wel gelijk gehad hebben. Het komt niet in mij op deze mening te bestrijden en als men de brochure ziet in het raam van de werklozennood en van iemand die de religieuzen bedreigd acht en hierom van zich afbijt, dan is veel van het geschreven te verklaren, ook al ware het beter, dat het niet geschreven was. Onze red-secr. deed in elk geval uitstekend werk, toen hij zijn

standpunt in deze kwestie bepaalde. Met volle instemming citeer ik hier het slot van zijn verweer: Al willen we dan ook geen enkele religieus weg eisen of wensen, toch zagen we graag: a) 'n goede verhouding tussen het aantal religieuzen en leken aan de school. Deze verhouding is niet in een getallenformule weer te geven, maar moet naar de omstandigheden beoordeeld worden. b) 'n goede rechtspositie voor de leken, waardoor wordt voorkomen, dat de leken allereerst en alleen het kind van de rekening zullen worden. c) goede openhartige benoemingspraktijken o.a. het niet maar tijdelijk benoemen van een leek in de hoop dat er wel ooit een religieus af zal studeren, waarna de leek dan, na zijn dienst gedaan te hebben, huis toe kan gaan. Dit vragen we *in het belang van het katholieke gezin*, in het belang van de *katholieke samenleving*.

Als onderdeel van onze actie in het orgaan op het gebied van jeugdlectuur, vroeg het H.B. op het openbaar gedeelte der Eindhovense vergadering de aandacht voor: *Lectuur in en buiten school voor de leerlingen der hogere klassen vooral in verband met het letterkunde-onderwijs in de moderne talen*.

Als inleiders stonden aangekondigd: Dr. B. Boerenbach van Hilversum en Pater Scheerboom S.J. van Nijmegen. Daar Pater Scheerboom ziek was, heeft alleen Dr. Boerenbach het woord gevoerd. Spr. boeide meer dan een uur lang zijn gehoor met een stylistisch zeer verzorgde, gedachtenrijke, en met warmte voorgedragen rede; een rede, die voortkwam uit innerlijke overtuiging. Hij ging uit van de rijke waarden van het litteratuuronderwijs voor allen en ontwikkelde in verband hiermede hun aandeel in beschaving, cultuur en het ware humanisme.

Uit zijn algemene beschouwingen trok spreker de conclusies, die gelden moeten voor het litteratuuronderwijs in het bijzonder. Bij de discussies bleek algemeen waardering voor het gesprokene en vooral voor het ideële, dat naar voren was gekomen, al gaf menig debater te kennen, dat hij van den spreker meer praktische normen had verwacht. Na deze beschouwingen over cultuur van vroeger en nu bood de afd. Eindhoven aan de vergadering iets aan op het gebied van de moderne techniek, dat aan de cultuur verwant is met name twee cultuurfilms.

Als antwoord op de gebruikelijke toespraak door een der gasten namens de Samenwerkende Verenigingen had de voorzitter kunnen opmerken, dat deze samenwerking altijd goed was, al waren wij het niet steeds eens. Hij doelde hierbij waarschijnlijk op de werkzaamheden in verband met het salarisontwerp door de leraren-organisaties. Met het laatste voorstel was onze vereniging n.l. niet meegegaan.

Toen bleek, dat het Departement dit voorstel der drie afwees, is men opnieuw begonnen. 'n Nieuwe rekencommissie kwam in actie, waarin Ir. Hopster ons vertegenwoordigde. Ir. Hopster wiens mandaat einde 1936 afliep, heeft zich vooral in zijn laatste bestuurs-trimester als wiskundig adviseur van ons H.B. zeer verdienstelijk gemaakt. Over de plannen inzake deze materie werden aan de afdelingen uitvoerige mededelingen gezonden. Dit leidde tot een verzoek om een buitengewone algemene vergadering te houden. Het H.B. achtte het zijnerzijds ook zeer nuttig om hier toe over te gaan, vooral in verband met de ernstige bezwaren tegen de aanvankelijk ontworpen overgangsbepalingen.

De buitengewone A.V. werd bijeengeroepen tegen 5 Januari 1937.

Voor onze *werkzoekende* collega's kon ons H.B. iets doen door de schoolbesturen aan te sporen zo mogelijk aan geen enkele leraar meer dan 30 lesuren op te dragen. Bovendien werd aan werkzoekenden verzocht zich bij het secretariaat op te geven. Zo werd het mogelijk een *werkzoekenden-lijst* te maken, die op verzoek aan schoolbesturen werd toegezonden.

In de loop van het jaar heeft Minister Slotemaker de rechten verbonden aan het einddiploma van de Middelbare Meisjesschool vastgesteld. Sindsdien kan men spreken van „erkende” M.M.S. Dit betekent voor onze vereniging, aldus besluit het H.B., dat aan de wens van de A.V. te Heerlen (1931) nu gevolg gegeven kon worden: ook zij, die uitsluitend les geven aan een erkende M.M.S. kunnen voortaan tot „St. Bonaventura” toetreden. Dit nieuwste erkend type vond een zeer bekwaam verdediger in Inspecteur Bolkestein. Met klem verdedigt hij het o.a. tegen een aanval van Pater de Vreese S.J.. Bolkestein ziet in de regeling van dit soort scholen een *eerste proeve van vrije onderwijsregeling*, dit in scherpe tegenstelling met Pater de Vreese, die meent, dat de M.M.S., nu ze erkend is, bedorven gaat worden door „H.B.S.-import”. Pater de Vreese acht het „vrouwelijke” in de vorming zeer bedreigd door de 20 (op de 160) lesuren in exacte vakken in de loop van de 5 jaar.

De Vr. acht het namelijk zeer onwaarschijnlijk, dat van deze vakken op de M.M.S. boeken zullen geschreven worden, die inderdaad geschikt zijn voor het meisje, evenmin verwacht hij, dat ze anders gegeven zullen worden dan op de H.B.S. „Wiskunde” kan bij dezen Pater in het geheel geen genade vinden, de H.B.S.-penetratie in het Gymnasiumprogram maakt hem zeer beducht. Het moet vooral een *Meisjes-*, niet te kennelijk *Middelbare School* worden. Pater de Vreese verzucht: „Men scheppe in Nederland eindelijk eens voor meisjes (en ook voor jongens) *wiskundevrije scholen*!!”

Er bestaat toch ook geen dwang voor allen om Latijn te leren! Waarom lopen er in Nederland honderden intellectuelen rond, die geen woord Latijn kennen en waarom wordt aan een ieder wiskunde opgedrongen? Red.-secre. v. d. Broek dient Pater de Vreese van antwoord, waar hij betoogt, dat elke school min of meer rekening moet houden met de maatschappij en daarin speelt techniek nu eenmaal een grotere rol dan de Oude Talen.

Naast deze strijd om het „intellect” van het meisje gaat het onderzoek naar het „intellect” in het algemeen nog steeds voort. Redacteur Beuken wijst er op in een artikel: „Nieuwe wegen bij het intelligentie-onderzoek”.

In het voetspoor van Prof. Kohnstamm wijst B. er nog eens met nadruk op, dat *intelligentie niet is een constante factor* (weg met het I.Q.) maar dat de aanleg gecultiveerd moet worden en dit speciaal is het doel van het onderwijs. Bij de practische paedagogiek komt het onderwijs in de moedertaal meer en meer op den voorgrond. Overigens slaagt het onderdeel, *de spelling*, er opnieuw in zich te doen gelden. En inderdaad na het verzoenings-rapport-v. Haeringen publiceert de Minister in 1936 een *nieuw spellingsbesluit*, waaruit Zijn Excellentie de commissie desavoueert. De regeling-Marchant komt weer op losse schroeven. Terecht kon onze secre. in „De Maasbode” schrijven, dat de spellingstrijd heropend is, niet in het minst door deze merkwaardige situatie, reeds ontstaan onder Marchant gehandhaafd blijft, dat het betreffende K.B. *alleen* geldt voor de school en niet voor de Departementen, zelfs niet voor het Departement van den Minister, die het K.B. had mede-ondertekend.

Wijziging van de wet op het M.O. Dit plan was een van de aanleidingen tot de oprichting van „St. Bonaventura”. Sinds 1918 was het bij plannen gebleven. Minister Slotemaker komt evenals zijn voorgangers met een ontwerp, een mager beestje, maar in de betreffende kringen was men er niet ontevreden mede, dat er *iets* gebeurde. Dit iets is de regeling van het *Handelsonderwijs*: het *befaaemde wettelijke dak* van het *economisch onderwijs* was in aanbouw. Men stelt zich voor in 1937 klaar te zijn. De zelfstandige H.B.S. A zal primair zijn. Staan een H.B.S. A en een H.B.S. B naast elkaar, dan zal, aldus het ontwerp, aan het begin van het vierde leerjaar de A- of B-richting gekozen moeten worden. De Hogere Handelsschool heet voortaan H.B.S. A, ze wordt dus een soort H.B.S. met alle consequenties van dien; meer aandacht aan de moderne talen dan vroeger, Rijksdeskundigen en centraal schriftelijk werk bij het examen. Het ligt voor de hand, dat speciaal

in Lyceumkringen zeer ernstige bezwaren bestonden tegen de splitsing na drie jaren; in het lyceum met tweejarige onderbouw past immers een keuze van A of B op natuurlijke wijze na het tweede studiejaar. Hier wreekt zich het „niet-bestaan” van het lyceum op zeer pijnlijke wijze.

Het Rijk kent alleen zijn 5-jarige H.B.S. en de wetgever heeft vanzelfsprekend steeds neiging in de eerste plaats met dit instituut rekening te houden.

De jaarverslagen van de verschillende functionarissen staan dit jaar, ondanks allerlei tegenslagen, niet in mineur. Geen wonder, het ledental is de 600 gepasseerd (nauwkeurig geteld zijn er 607 leden). Op het eind van het jaar kwam er numeriek één afdeling bij (totaal 21), omdat de leden in Den Haag en Leiden afzonderlijk een groep gingen vormen.

Mede in opdracht van de Algemene Vergadering heeft het H.B. contact gezocht met het Hoofdbestuur van de *St. Adelberts-vereniging*. Deze vereniging, de standorganisatie voor ons, leraren, had in haar ontwikkeling hier en daar gevoeligheid gewekt, doordat *niet alle* leraren werden uitgenodigd toe te treden. Bij de bespreking met het D.B. van St. Adelbert bleek duidelijk, dat de hoofdleiding van mening was, dat geen verschil gemaakt moest worden tussen leraar en leraar. De moeilijkheid door ons gemaakt, konden de hoofdbestuurders evenwel niet uit de weg ruimen, omdat de plaatselijke besturen in deze beslissen.

Zoals ik reeds terloops vermeldde, heeft de Heer Hopster ons aan het eind van het jaar verlaten; Dr. B. Duncker, eveneens uit Rotterdam is zijn opvolger.

Gelukkig kan de geschiedschrijver over 1936 mededelen, dat een vijf en twintig leraren zich in de Goede Week hebben afgezonderd om eens ernstig na te denken over „eeuwigheidskwesties”. De retraite had weer plaats in „St. Louis” te Oudenbosch en wel onder leiding van Pater G. van Woesik S.J.

Zonder twijfel hebben zij toen gelegenheid gehad te denken aan ons aller vriend Jonkergouw, wiens gezondheid nog altijd te wensen overliet. God heeft ons aller gebeden evenwel niet verhoord. Hij heeft anders beslist. Op het einde van de zomervacantie bereikte ons het bericht van het overlijden van onzen oud-voorzitter. Bij zijn aftreden heb ik op Jonkergouw's grote verdiensten voor onze vereniging reeds gewezen, nu kan ik mij beperken tot het aanhalen van één zin uit een herdenkingsartikel van de hand van een oud-leerling in „De Maasbode”: „Arbeidslust, plichtsbesef, strikte rechtvaardigheid en eenvoud naast warme menselijkheid als factoren

van een juiste levens- en wereldbeschouwing zijn de eigenschappen, die we broodnodig hebben en waarvan Ir. W. Jonkergouw ons een lichtend voorbeeld gaf". Vriend Jonkergouw, rust in vrede.

1937, het jaar dat door ons volk jubelend werd ingezet vanwege het huwelijk van Prinses Juliana, zag „St. Bonaventura" reeds op 5 Januari in pleno bijeen ter bespreking van het salarisontwerp der 4 samenwerkende verenigingen. Nadat het H.B. reeds de gehele dag vergaderd had, kwamen de leden te 6 uur in „Lohingrin" in Den Bosch bijeen. Ir. Hopster, juist als bestuurslid afgetreden, heeft het ontwerp aan de hand van allerlei tabellen en grafieken toegelicht.

Zolang het mogelijk was — de vergadering was te 6 uur begonnen — hebben de aanwezigen gediscussieerd. Tenslotte keurde de meerderheid het ontwerp goed. Een referendum bekrachtigde dit besluit vrijwel met dezelfde cijfers als de Algemene Vergadering: voor verklaarden zich 137, tegen 60 stemmen. Het plan kon nu ingediend worden. Tevens vroegen de leraren-vertegenwoordigers een vergadering over deze zaak aan van de Commissie van Overleg. Aan dit verzoek heeft het Departement niet voldaan. Wel hebben onze vertrouwensmannen herhaaldelijk met het Departement van gedachten gewisseld, zonder evenwel het beoogde doel te bereiken.

De voorlopige agenda van de gewone A.V., die te Amsterdam gehouden zal worden op 30 en 31 Maart in „Krasnapolsky" voorspelt het H.B. veel werk. Tal van afdelingen hebben voorstellen tot wijziging van statuten en reglement ingediend. Mede in opdracht van de A.V. te Eindhoven had het H.B. de leden Dr. A. Lucas, Ir. P. C. v. d. Heijden en Mr. H. Groot bereid gevonden om onder leiding van den voorzitter onze grondwet nader te bestuderen, in het bijzonder na te gaan of de bestuursverkiezingen meer „organisch" geregeld konden worden. Het rapport dat genoemde heren hebben uitgebracht, maakt duidelijk, dat er over de wijze van bestuursverkiezing geen advies kon gegeven wegens gebrek aan eenstemmigheid. Hoofdzakelijk geven de comm.-leden het H.B. raad ter zake van de ingekomen voorstellen, overigens dringt ze aan de redactiewijzigingen en vooral op verduidelijkingen.

In verband met de voortdurende uitbreiding van het terrein van de bemoeiingen van het H.B. licht de voorzitter in de huishoudelijke vergadering bij het beleid van het H.B. allerlei toe om zo den leden tevens een overzicht over de belangrijkste zaken te geven; hij bespreekt hier dus meer de interne aangelegenheden, op een dergelijke wijze als de algemene zaken in het officieel openingswoord.

Formeel was van veel waarde het besluit van deze A.V. het Steunfonds tot een aparte stichting te maken. Aan het formele

besteedde de vergadering noodgedwongen veel aandacht, daar ze een statuten- en reglementswijziging te verwerken kreeg. Voor de bespreking in bijzonderheden begon, kreeg het H.B. machtiging die wijzigingen in de redactie aan te brengen, die het H.B. gewenst voorkwamen om reden van duidelijkheid, volledigheid of stijl.

De voornaamste wijziging in de statuten bestond hierin, dat voor het bijeenroepen van een bijzondere algemene vergadering voortaan de instemming van minstens 10 % van de gewone leden moet blijken. Ook het huishoudelijk reglement onderging enige wijzigingen. Voortaan kan een lid van het H.B. hoogstens acht jaar achtereenvolgende zitting hebben; voor den voorzitter begint dit tijdvak met het zitting nemen als zodanig. Dat belangstellende leden zonder betrekking met f 2.— contributie kunnen volstaan, wordt nu reglementair vastgelegd. Zonder stemming verbindt de vergadering nu ook aan de uitzonderingspositie die voor de priesters en religieuzen op voorschrift van het Episcopaat geldt een financiële consequentie. Deze moge n.l. over financiële kwesties niet meestemmen. Hun contributie bedraagt voortaan f 5.—.

Pater Scheerboom S.J. die ter A.V. in Eindhoven niet had kunnen spreken, vergastte ons nu op een geestige rede over „*Lectuur in en buiten de school*”. Hoofddoel van de lectuur is het geven van vorming. „Wees bij de keuze van boeken niet te bang. Wees voorzichtig, maar niet overvoorzichtig. Durf openlijk af te keuren als het moet”. Anderzijds waarschuwt spr. tegen de opvatting alsof het boek *de medicijn* verstreken moet voor de rijpere jeugd. Bij ons Katholieken wordt de oplossing gebracht door de leiding van den levenden mens, door de Sacramenten, de genade. Het is goddelijk, menselijk en redelijk, den mens te stellen in het midden, met het boek! De Katholieke leraar heeft een grootse taak en daarom blijve zijn vraag: *God leer mij de kinderen begrijpen en geef dat ik in mijn lesgeven forse mooiheid geven en kweken mag, mannenadel en vrouweneer.*

Aan deze redevoering was een andere voorafgegaan over een niet minder actueel onderwerp. *Mej. Dr. J. Kuijer*, rector van het St. Gertrudislyceum te Roosendaal sprak over *het Middelbaar Onderwijs voor Meisjes*. De bespreking diende vooral ter oriëntering. Spr. stelde als doel van deze school voorop: *Aan de meisjes, die van de Lagere School komen zulk onderwijs te geven, dat zij zich kunnen ontwikkelen tot katholieke vrouwen, die in de tegenwoordige maatschappij een plaats kunnen innemen, overeenkomstig haar capaciteiten.*

Het kath. M.O. voor meisjes dateert van 1914, toen de Zusters

van Heythuizen te Amsterdam een 3-jarige H.B.S. openden. Spr. acht de M.M.S. het best passen in het lyceumsysteem omdat na 2-jarige onderbouw het meisje beter kan kiezen dan na de L.S. Dit ook om te voorkomen, dat het geschikte meisje à priori het gymnasium of de H.B.S. zou mijden. Aan de M.M.S. acht Dr. Kuijer het de meest gewenste toestand als het *merendeel van de docenten uit vrouwen* bestaat: „Voor de meisjes is het niet goed, wanneer zij 6 à 7 uur per dag jongensmanieren kunnen aanwennen; een man voelt dat niet zó, ergert er zich niet zo aan, verbetert het niet voldoende.” Vooral bij het meisjesonderwijs is *opvoeding doel*. Bij alle veranderingen in de samenleving, verandert de mens in zijn diepste wezeneigenschappen niet. In de verandering van nu moet het goede zoveel mogelijk beleefd worden. De M.M.S. werke eraan mee, dat de vrouw vrouw blijve; zijn docenten moeten zijn hele katholieken, die in de allereerst plaats opvoeden.

Na beide redevoeringen werden enkele opmerkingen gemaakt en tenslotte spraken de gasten een enkel woord. Insp. Elzinga sloot zich geheel en al bij het betoog van Mej. Kuijer in zake de wens, dat de vrije vorming moge opbloeien, aan. Tevens merkte de insp. op, dat *het Zuiden materiëel en cultureel in snelle opbloei is*, het is gewenst dat het Noorden dit meer moge zien.

Na een gezellig diner besloten vele aanwezigen deze belangrijke A.V. met een bezoek aan de Fordfabrieken aan het Noordzeekanaal.

De jaarverslagen van de verschillende functionarissen hoe verschillend naar den aard van den samensteller, stempelden 1937 tot een belangrijk jaar.

De redactie van het orgaan kon zich verheugen over de uitgave van een speciaal *Vondelnummer* in dit Vondel-jubeljaar, met bijdragen van Dr. L. C. Michels, Dr. Wolfgang Schmitz O.F.M., Dr. H. H. Knippenberg, Dr. W. H. Beuken, Dr. Jos. Gielen, Nemo en Dr. M. van Can. Ik durf schrijven, dat dit nummer een kostbaar nummer vormt in de lange reeks, hooggestemd, maar toch niet zonder een klacht: Hoe kan de leraar in het Nederlands *in de hem toegemeten tijd* zijn leerlingen voldoende kennis en waardering voor onzen grootsten dichter bijbrengen?

Het artikel van de hand van Dr. Michels „Vondel als opvoeder van zijn volk”, vormde ongeveer de inhoud van de inleiding, die spr. had gehouden in Augustus, toen hij Henk Schaer introduceerde op de Vondel-avond bij gelegenheid van de Paedagogische Week te Tilburg. Van wat daar verhandeld is, memoreer ik hier een en ander uit de rede van *Prof. van Ginneken*, mede in verband met het door mej. Kuijer op onze A.V. betoogde. Het onderwerp dat de

Hooggeleerde spreker behandelde droeg als titel: *De psychologische geslachtsverschillen en hun betekenis voor onderwijs en opvoeding*. Van Ginneken beweerde, dat de leraar er vaak beter in slaagt het meisjesverstand te boeien dan de lerares, vooral wanneer deze laatste, gelijk meestal geschiedt, zich geheel en al door de didactiek der handboeken laat leiden. En Mej. A. Nolte uit Amsterdam én onze red.-secre. komen in ons orgaan tegen deze stelling op, omdat spreker ze slechts door één voorbeeld nader illustreerde. Later heeft de professor laten weten, dat deze indruk onjuist is, maar dat zijn mening berust op „een levenslange ervaring”. Uit een van de 4 officieel te voren gepubliceerde stellingen, die spr. evenwel ter vergadering niet behandelde, blijkt wel eenstemmigheid met Mej. Kuijer. *Minder begaafde meisjes moeten niet verder studeren, dan beslist nodig is voor haar verdere levenstaak*.

De voorzitter had reden te over gehad de A.V. op zeer ernstige wijze te openen. Op hem rustte immers de taak te herinneren aan het sterven van twee van onze leiders. Na oud-voorzitter Jonker-gouw had Pater M. v. Everdingen S.J., onze adviseur vanaf de eerste jaren van „St. Bonaventura”, het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. „Velen zullen God danken voor de gave, die zij in dezen leidsman en docent van Zijn goedheid hebben ontvangen”, schrijf ik nogmaals het bidprentje na. En aan een In Memoriam van de hand van zijn oud-leerling collega Dr. Aug. Cuijpers ontleen ik deze zin, waarin Pater van Everdingen terecht getypeerd wordt als het lichtend voorbeeld, ik zou bijna schrijven als het ideaal van den leraar: „géén was er, voor wien wij zulk een echt en blijvend respect gevoelden als voor hem; respect en op den duur ook bewondering voor het volmaakte kunstwerk waartoe hij zijn leven had gemodelleerd in voorbeeldige zelfzucht.” Pater van Everdingen R.I.P.

In de H.B.-vergadering van October mocht de voorzitter Pater A. Wessels S.J. als Geestelijk Adviseur welkom heten. Tevens had Dr. J. Op de Coul bericht gezonden van zijn definitief besluit ons H.B. te verlaten. Het H.B. zag dezen werker zeer node gaan. Een anderen Bosschenaar Dr. W. Jacob kozen de leden tot Op de Coul's opvolger.

Dat het economisch onderwijs eerlang de lang verhoopde wettelijke bescherming zal verkrijgen, stemt tot grote voldoening, aldus de voorzitter ter A.V. Hoe het Departement deze bescherming in de practijk zou brengen kon hij toen nog niet weten. Op 27 Mei verscheen het betreffende K.B. De drie eerste jaren van de 5-jarige H.B.S. worden gemaakt tot een afgerond geheel. Natuurkunde komt in de tweede, Scheikunde en Handelswetenschappen in de derde.

H.B.S. A en B krijgen dus practisch een driejarige onderbouw, zodat de leerlingen van het lyceum ongeveer 25 % van het totaal, zeer in de knel komen, daar ze na de keuze na het tweede studiejaar nogmaals moeten kiezen na het derde, met andere woorden, dat de a.s. H.B.S. A-leerling in III zoveel exacte vakken moet bestuderen, dat dit hem makkelijk te zwaar kan worden. De pogingen van de vereniging van Lyceumrectoren en van „St. Bonaventura” in deze materie waren dus mislukt.

Deze en andere tegenslagen verklaren de mineurtoon, die in de jaarverslagen doorklinkt, maar die overigens niet gemotiveerd wordt door gebrek aan activiteit en aan groei. Groei is de titel van het eerste artikel in dit jaar. De red.-secre. zet er de getallen 100—650—1000 boven. Inderdaad de vereniging groeit en iemand als de red.-secre., die in 1925 in het H.B. kwam toen we nog geen 300 leden sterk waren, voelt het aan den lijve. Precies zijn de cijfers niet bereikt dit jaar, toch constateert men aan het einde 652, de red.-secre. bleek toch wel *bijna* een profeet te zijn. Het getal 1000 reserveert hij voor later.

Het orgaan is een duidelijk en zichtbaar bewijs van deze vooruitgang. De jaargang ligt als een dik boek van 920 bladzijden voor me. De redacteuren, Dr. Wim Theunissen, Het Puntig Mollusk, de Paedagogische Kroniek vragen onze aandacht herhaaldelijk en verdienen deze ten volle. De Rijmprent, Staatspaedagogiek. Spelling zijn enige nieuwe en oude onderwerpen. Een en ander staat in verband met het beleid van Minister Slotemaker, die op de jaarvergadering van het Genootschap zich zeer waarderend over vele kwesties, die ons leraren, ter harte gaan, uitliet.

De overlading der leraren, aldus Zijn Excellentie, houdt mij steeds bezig. Het groot aantal lessen en leerlingen per klas maakt het leraren haast onmogelijk fris te blijven werken en iets te doen om op de hoogte van hun vak te blijven. Zodra dit financieel mogelijk is, moeten we terug naar de splitsingsnormen van 1923, terwijl de volledige betrekking maximaal bij 27 uren moet liggen. De didactische en paedagogische opleiding dient wettelijk geregeld.

Inderdaad veelbelovende woorden! Toch zijn ze voor ons geen aanleiding geweest om bij de pakken te gaan neerzitten, totdat deze wensen in vervulling zijn gegaan. Ons weekblad getuigt het duidelijk en hoe kan het anders?

Het lyceum schreeuwt om erkenning als zodanig, Paedagogiek en filosofie roepen om nadere studie. Ik noem slechts enkele zaken: in de komende jaren zal „St. Bonaventura” ze op het eerste plan zetten, hierbij overleg plegend met de zusterorganisaties

in de eerste plaats, terwijl we tevens contact zoeken met vertegenwoordigers van het R.K. Onderwijs in al zijn rijkdom van vertakkingen. Intussen herleeft de klassieke sectie en menig medewerker toont in het orgaan zijn liefde voor en belangstelling in de jeugd, die belaagd als ze wordt door de stormen van onze tijd, meer dan ooit de bescherming nodig heeft van onzen patroonheilige.

1938 zou ik willen noemen het Lyceumjaar. De A.V. op 19 en 20 April te Venlo gehouden, staat geheel en al in het teken van het Lyceum. Onze vereniging mag er groot op gaan, dat zij toen een eigen Lyceum-program heeft kunnen vaststellen, een waardige viering van haar *vierde lustrum*. Ir. Deuss, die wegens de minder goede gezondheidstoestand van den voorzitter reeds geruimen tijd de leiding van de vereniging in handen had, heeft de jaarbijeenkomst uitstekend voorbereid. Het succes van Venlo is dan ook voor een zeer belangrijk deel zijn succes geweest. Ir. Deuss had tevoren een 24-tal punten geformuleerd en nadat deze aan de klassieke sectie en de afdelingen ter bespreking waren voorgelegd konden ze het voorwerp van een nuttige behandeling worden in de avondvergadering van 19 April.

Deze vergadering bestond practisch uit drie groepen: a) een klassieke, b) een wis- en natuurkundige en c) een economische. In het openbare deel der A.V. bleek het mogelijk ondanks de uitgebreide stof tot een conclusie te komen: *Het Lyceumplan van „St. Bonaventura”*. Het voornaamste volgt hier: Het is wenselijk, dat een wettelijke regeling wordt getroffen voor een *nieuw* schooltype, dat een V.H.O. karakter heeft, al moet de mogelijkheid bestaan ook afdelingen, die niet tot het V.H.O. behoren, zoals M.M.S. en M.H.S. in het verband op te nemen. De onderbouw zij tweejarig, bij voorkeur met Latijn. Dit Latijn wordt voortgezet in minstens *alle* afdelingen, die een V.H.O. karakter dragen, zodat het in al deze afdelingen tot de eindexamenvakken zal behoren. De leervakken dienen alom beperkt en geconcentreerd, ook de eindexamenvakken, zodat vele vakken moeten „aflopen” in een lagere klas. De 3 afd. van V.H.O. zijn: 1) klassieke, 2) natuurwetenschappelijke, 3) economische.

Afd 2 zij zonder Grieks. In Afd. 1 eindige het Wiskunde-onderwijs na V.

Ter vergadering, waarin Rector De Boer de Lyceumonderbouw als zeer geschikt voor een M.M.S. bepleitte, werd slechts een enkele maal gestemd. Schooltechnisch van betekenis schijnt me het gezichtspunt inzake de aflopende vakken, dat nl. het laatstbehaalde cijfer op de eindexamenlijst zou geplaatst worden.

Terloops kwam de mening tot uiting, dat *wijsgerige* verdieping gewenst is bij ons onderwijs. Werd deze opmerking geplaatst in de economische afdelingsvergadering, het was ter A.V. dat onze geestelijke adviseur de vraag inleidde of *invoering van wijsbegeerte bij het V.H.M.O. wenselijk is*. Namens het H.B. verzoekt Pater Wessels machtiging om te komen tot een commissie, die over deze kwestie rapport zou uitbrengen. De commissie zou hebben te onderzoeken of onderwijs in dit vak op de scholen *mogelijk* en indien met de nodige wijziging der programma's niet geheel onmogelijk *wenselijk* zou zijn; indien een en ander bezwaarlijk gaat, zal de commissie dienen na te gaan hoe de wijsgerige vorming meer bevorderd kan worden. Met algemene stemmen verleende de A.V. de gevraagde machtiging.

„In blijde gebondenheid” om met den voorzitter van de afd. Noord-Limburg te spreken, heeft St. Bonaventura” te Venlo zijn vierde lustrum gevierd, waartoe behalve de vergaderingen de ontvangst ten stadhuize, de excursie naar de stuwdam te Belfeld en een rondgang onder deskundige leiding langs de bezienswaardigheden van de historisch zo merkwaardige stad ten zeerste hebben bijgedragen. Aan de excursie naar buiten was ook een bezoek aan het Trappistenklooster van Ulingsheide (Tegelen) verbonden, een expeditie door den wnd. voorzitter bij voorbaat niet geheel ten onrechte „biertocht” genaamd.

Om misverstand te voorkomen mag ik er hier wel op wijzen — uit het orgaan blijkt hier en daar, dat dit niet aan iedereen duidelijk is geworden — dat de Venlose A.V. een lyceumonderwerp heeft vastgesteld als *grondslag van het te stichten lyceum*; aan het bestaan van Gymnasium, H.B.S. enz. in de tegenwoordige vorm wenste ze niet te tornen.

Naast deze toekomstmuziek drongen nog andere klanken, met name van de praktijk, door tot de oren van het H.B. 1938 ziet nl. enkele wijzigingen in de eindexamen-reglementen ingevoerd; op het Gymn. wordt Nederlands mondeling geëxamineerd, de H.B.S. A heeft een totaal nieuw experiment meegemaakt, de H.B.S. B gaat klagen over de rol van Aardrijkskunde, Geschiedenis en Staatshuishoudkunde op het eindexamen.

Het rapport-Bolkestein inzake de toelating tot het M.O. krijgt in 1938 een officieel karakter in zoverre, dat het K.B. dat het *toelatingsexamen* regelt vele sporen van het rapport draagt. Het is een compromis tussen het bestaande en de denkbeelden van het rapport. De nieuwe regeling is vooral niet op onderzoek naar geschiktheid. De scholen zelf maken uit wie toegelaten zal worden.

Het opstel voor Nederlands wordt vervangen door een schriftelijk onderzoek naar aanleiding van een stuk proza en naar de woordenschat en naar de grammaticale kennis van den candidaat. Ook de Vaderlandse Geschiedenis van 1500 behoort voortaan tot de examenstof. Door een Rijkscommissie van advies worden de opgaven samengesteld, van welke opgaven tevens gebruik gemaakt kan worden door de *toelatingscommissies, die dit wensen*.

Het K.B. treedt op 1 Januari 1939 in werking.

De samenstellers van het K.B. hebben blijkbaar met vele bezwaren tegen het concept K.B. ingebracht, rekening gehouden (zie o.a. de A.V. te Arnhem in '35).

In 1938 verschijnt weer een rapport, dat de naam van insp. Bolkestein draagt, wederom een *aansluitingsrapport*, nu van het V.H.M.O. en de Universiteit, 160 blz. groot. Dr. J. Op de Coul en Dr. M. de Haas vertegenwoordigden onze vereniging in deze commissie, die deels uit hoogleraren, deels uit leraren bestond. In 1934 was ze met haar werkzaamheden begonnen naar aanleiding van een klacht door „Utrecht, Amsterdam, Delft en Wageningen”, geuit en ter kennis van den Minister gebracht om de aandacht van Zijne Excellentie te vestigen op de „*weinig bevredigende resultaten van de H.B.S.*”, voor zover deze wordt gebezigd als vooropleiding voor de academische studie in de exacte en technische wetenschappen. Het debat met Directeurenvereniging en Avmo vormt wel als het ware de grondslag van het werk van de commissie, maar weldra heeft ze haar taak algemeen gesteld door het onderwijs, dat opleidt tot Universiteit in zijn geheel tot object van studie te maken. Men lette er evenwel nauwkeurig op, dat onze scholen alleen beschouwd worden *in zoverre ze opleidingsscholen* tot het H.O. zijn. Overigens is het duidelijk, dat de samenwerkende verenigingen geen verantwoording dragen voor de inhoud van dit rapport. De plenaire commissie vergaderde 29 maal.

Het rapport bestaat uit 5 hoofdstukken: 1) Eisen aan het V.H.O. te stellen 2) Eisen aan het aanvangende H.O. te stellen, 3) Contact tussen de docenten van het V.H. en H.O., 4) Opleiding en vorming der leraren bij het V.H.O., 5) Uitwendige organisatie van het V.H.O. in verband met een goede aansluiting bij het H.O.

De algemene eisen, waaraan *iedereen* behoort te voldoen, die H.O. verlangt, vormen de grondslag van het rapport. De commissie formuleert ze aldus: *Eerste eis*: Dat hij beschikt over een *intellect*, dat door grondige scholing is voorbereid tot het ontvangen van H.O. Evenals bij de aansluiting L.O. M.O. komt hier het grote probleem van het moderne intelligentie-onderzoek om de hoek

kijken. Tweede eis: Dat hij zekere *bekwaamheden* en *eigenschappen* bezit, die onafhankelijk van de gekozen studierichting als onmisbaar voor iedere beoefening der wetenschap moeten worden beschouwd: a) het vermogen om zich nauwkeurig rekenschap te geven van hetgeen schriftelijk of mondeling tot hem komt; b) voldoende beheersing van de moedertaal om eigen gedachten over een zakelijk onderwerp, zowel mondeling als schriftelijk in goede orde, met juiste woordenkeus en in correcte vorm te uiten; c) enige geoefendheid in het houden van korte voordrachten en het samenstellen van korte overzichten over zelfstandig bestudeerde onderwerpen; d) voldoende kennis van Frans, Duits en Engels om daarin niet te moeilijke en niet uitsluitend literaire geschriften met begrip te kunnen lezen; e) *gewoonte, om te werken met zelfkritiek en nauwgezetheid*. Feitenkennis alleen acht de commissie niet voldoende; de zuiver materialistische opvatting van het onderwijs vindt in de commissie dus geen verdedigster. Als *derde eis* stellen Bolkestein c.s. dat hij zich een zekere, door vertegenwoordigers van V.H.O. en H.O. in gemeen overleg nauwkeurig vastgestelde hoeveelheid leerstof, tot geestelijk eigendom heeft gemaakt, een hoeveelheid leerstof, die als noodzakelijk minimum moet worden beschouwd voor het volgen van H.O. in de gekozen studierichting. Een algemene ontwikkeling moet niet worden nagestreefd. De volgorde der eisen heeft de commissie met opzet zo gekozen. Wie aan deze eisen niet voldoet, behoort geen toegang tot het H.O. te verkrijgen.

Het rapport geeft voor ieder vak uitvoerig aan welke de bijzondere vakeisen zijn. Dat gedeelte biedt uitstekende „vakliteratuur” voor elken leraar.

Red. Beuken wijst in een bespreking van het rapport op enige uitspraken, die zeer de aandacht trekken. Voor *ons moedertaalonderwijs* is uitbreiding van het aantal lessen noodzakelijk. Het feit is immers onloochenbaar, „dat bij de jeugd tegenwoordig en door de algemene maatschappelijke en culturele en door de daaruit voor haar voortgevloeide psychologische toestand, meer weerstanden te overwinnen zijn om tot een bevredigend peil te geraken.” Met de opvatting van de commissie-Op de Coul en het Lyceumplan-Deuss loopt parallel het voorstel tot inkrimping van het aantal vakken op de H.B.S. B. Men bedenke evenwel, dat de commissie-Bolkestein niet tot taak had het mes te zetten in de onderwijsorganisatie in haar geheel. Het Lyceum als zodanig blijft dan ook buiten beschouwing, het Gymnasium B, het afzonderlijk staande wel te verstaan, komt wel onder de hamer en men zag het het liefst zonder

Grieks „zoals onze A.V. zich in Venlo uitsprak voor de Natuurwetenschappelijke afdeling van het Lyceum”.

De Wiskunde voor de A-leerlingen wil de commissie beëindigen vóór de vijfde klas, niet nā, zoals onze Venlose A.V.

De overgang V.H.O. naar H.O. meent de comm. te kunnen vergemakkelijken door aan de Hogeschool ambtelijke repetitoren en meer assistenten te benoemen. De docenten van beide soorten onderwijs wil ze nader bijeen brengen in geregeld plaats hebbende bijeenkomsten, ook bij te wonen door hen, die fungeren als ge-committeerde bij de eindexamens.

Voor de opleiding en vorming der leraren erkent de commissie de beginselen der comm.-Symons van 1929. Ze werkt de opvatting van haar voorgangster uit door de opleiding te splitsen in een a) algemeen theoretische deel, b) een *speciaal*-theoretisch en praktische deel. Onder a) valt de paedagogische psychologie, in het bijzonder die der puberteit en de algemene didactiek. Dit is nodig voor *alle* leraren. Bij b) komt het hospiteren ter sprake; de commissie pleit er voor de strikte eis, dat de hospitant wettelijk bevoegd is, te laten vervallen. De opleiding, aldus verbeterd, wordt uitsluitend; dan is voor M.O.-akten geen reden van bestaan meer, aldus de commissie. De onderwijsbevoegdheid van officieren heeft geen enkele reden van bestaan, evenmin die van de ingenieurs, tenzij Delft deze in didactische richting instrueert.

Bij de regeling van de eindexamens pleiten de heren voor afschaffing van de vrijstelling van het mondeling gedeelte. De parate kennis kan anders een te groot overwicht hebben. Het is mij niet duidelijk welk bezwaar er bestaat tegen beoordeling uitsluitend gegrond op schriftelijk werk bij een vak als wiskunde.

Het feit, dat Bolkestein c.s. alleen letten op de voorbereiding tot H.O. stelt hen nergens voor zo groot dilemma als het eindexamen H.B.S. B, de school met haar uitgesproken tweeledig karakter. Dat zij het voorstel van een harer leden, die twee soorten eind-diploma wil, een voor „afgestudeerden” en een voor de a.s. Universiteitsstudenten verwerpt, is wel consequent van haar standpunt, maar ze ontkent het evidente feit van de tweezijdigheid van dat schooltype en provoceert min of meer, dat de H.B.S. zich heeft te richten uitsluitend naar de Universiteit en dit lijkt me toch moeilijk vol te houden.

Met alle respect voor het werk dezer commissie, zou ik het toch gaarne afgewezen wens. Wel was de opdracht beperkt, maar tal van vraagstukken raken deze aansluitings-kwestie en ook deze zouden in het verband gepast hebben. Ik denk hier aan het

economisch georiënteerd onderwijs, de speciale meisjesscholen, het Lyceumprincipe.

Het waren in ons orgaan in de eerste plaats classici, die het rapport onder de loupe namen. Collega G. Muskens veroordeelt het reeds in de titel van zijn bespreking als „Een dor stuk”, waarin hij tracht de aannemelijkheid aan te tonen van één principieel verzet tegen de algemene strekking van het rapport. Schr. acht de algemene eisen te minimaal in verhouding tot de humanistische idealen; naast intellectuele eigenschappen dient de jonge mens, die gaat studeren ook *ethische en aesthetische geschiktheid* te bezitten. Zonder deze geschiktheid hoort de student aan de Universiteit niet thuis; de universiteit is niet alleen een wetenschappelijk centrum, maar ook en vooral een middelpunt, ja de *haard der beschaving* van een volk. Aan de praemisse van deze stelling, dat elke school van V.H.O. aan zijn leerlingen iets op ethisch en aesthetisch gebied moet meegeven, valt niet te ontkomen; de student moet immers voor deze factoren vatbaar zijn.

Dr. P. Janssens brengt verslag uit over het rapport in onze klassieke sectie en wraakt vooral haar samenstelling in verband met de oude talen.

Op heel ander terrein brengt ons het zgn. *Rapport-Bartels*, d.w.z. van de comm. inzake de *niet-gesubsidieerde scholen*. Deze comm. door de Sam. Ver. benoemd had tot taak een onderzoek in te stellen naar de toestanden aan niet gesubsidieerde bijzondere scholen van M.O. en de positie van de daaraan verbonden leraren. Zr. M. Hortense Molkenboer, rectrix van het Meisjeslyceum te Haarlem en onze red.-secre. vertegenwoordigden ons in deze commissie. Met leedwezen moest de comm. constateren, dat bij vele niet door het Rijk gesubsidieerde scholen salarissen worden uitbetaald, die de docenten niet in staat stellen in hun levensonderhoud te voorzien. Het onderzoek betrof 35 scholen. Op 4 van deze werden de docenten gehonoreerd als bij het Rijk, bij 4 andere verschilt de salariëring niet veel van de officiële Rijksregeling, bij de 27 overblijvende moet de bezoldiging onvoldoende geacht worden. Zondert men de M.M.S., die op grond van verschillende toezegging van overheidswege op Rijkssteun gerekend hadden uit, dan is het feit evident, dat vele schoolbesturen misbruik maken van het overschot van geschoolde krachten, dat in de jaren 1935/39 vastgesteld kon worden in deze verhouding: vraag 100, aanbod 260. Als een schoolbestuur iemand die 22 lessen moet geven, met f 500.— per jaar „beloont”, mag men toch wel van schromelijk misbruik spreken.

Bij het beramen van de maatregelen om verbetering aan te bren-

gen komt de Commissie tot verschillende conclusies, die ook ons H.B. behoudens enkele onderdeden heeft geaccepteerd. Met name: de Regering make zoveel mogelijk gebruik van de uitzonderingsbepaling van het „stopwetje” van 28 Juli 1924; de M.M.S. dienen gesubsidieerd te worden en aan de werkloze leraren bezorge de Overheid werk door het doorvoeren van allerlei maatregelen die tot werkverruiming leiden (ik denk hier aan verlaging der klasse-splitsingsnormen, verlaging van het max. aantal lesuren). Overigens dienen de Sam. Ver. zich tot Gemeente- en schoolbesturen te wenden om te bereiken, dat onbillijke salarisregelingen zoveel mogelijk voorkomen of beperkt worden.

Naast bovengenoemde nieuwe materiële kwestie bleef een oude — *de wachtgeldregeling* bij opheffing van bijzondere scholen — de aandacht van het H.B. trekken. Onze red.-secre., kan er op wijzen, dat de collega's bij het Christelijk M.O. in dit opzicht meer hadden bereikt dan wij: de Bond van Verenigingen voor Chr. M. en V.H.O. had zich al bereid verklaard de door den Minister verlangde wachtgeldcentrale te vormen mits 25 scholen zich hierbij aansloten. Inmiddels is het komen vast te staan, dat ook voor de docenten bij het Katholiek V.H.M.O. de algemene regeling mogelijk is gemaakt. Alle Katholieke schoolbesturen kunnen zich immers aansluiten inzake de wachtgeldregeling bij de vereniging O.M.O. in N. Brabant, die als centrale wachtgeldorganisatie fungeert. Het ligt dus in de bedoeling, dat O.M.O. het beheer voert over deze organisatie. Voor zover mij bekend heeft nog slechts een enkele school buiten O.M.O. zich hierbij aangesloten. Er valt nog heel wat te doen voor ons H.B.

Er is nog veel te doen. Onder deze titel publiceerde Pater H. Helmer C.ss.R. een boek voor zielzorgers en andere opvoeders. Een boek waarin hij de vraag stelt hoe wij de *godsdienstige ontwikkeling van de jeugd* moeten leiden, een boek, dat ons veel te denken geeft. Dit is ook het geval met een artikel in ons orgaan van de hand van Dr. Jos. Maria Drehmans C.ss.C.: *Missieactie* bij Middelbaar en V.H.O. Schr. pleit voor meer Missieactie op onze scholen vooral om de leerlingen hun godsdienst beter te doen beleven. Meer activiteit in godsdienstig opzicht is zeer zeker gewenst. Liefde voor de missie kan hiertoe zeer zeker bijdragen. Dit kan met reden ook verwacht worden van het *Vincentiuswerk*, waarvoor het oud-H.B.-lid Dr. W. Burgers bij onze leerlingen belangstelling vraagt. Het draait alles om den leerling, zoals Pater Wessels ons voorhoudt in een van zijn *Inkeerartikelen*, waar hij de vraag stelt en beantwoordt: Wie is de voornaamste persoon in de school?

Deze Inkeerartikelen en de *Sophismata Vera* van *Antilogus* verrijken de inhoud van ons orgaan in 1938 in hoge mate, waarmee ik niet wil beweren, dat een alarmerende bijdrage over de spelling-chaos zijn bekoring mist.

Inderdaad, zowel het een als het ander is nodig. De vereniging groeit, haar activiteit blijke naar alle kanten. Op 31 December telt ze 720 leden. Penningmeester en secretaris zijn tevreden over het overwinnen van financiële en andere moeilijkheden. De secretaris pleit met kracht voor interne propaganda, voor actieve leden. Zo alleen verkrijgen wij een werkelijk stevige organisatie: Een organisatie, die ook naar buiten zich geheel kan doen gelden, een vereniging, die voor de integriteit van haar leden niet behoeft te vrezen indien het *Katholieke Isolement* wordt opgeheven.

Het is collega Dr. Mr. J. van Staay, die deze woorden ons ter overweging aanbiedt in een citaat, dat hij ontleent aan een studentenspeech: „De ideale toestand zou zijn, dat alle katholieke studenten in een allen-kunnende-omvatten vereniging zouden georganiseerd zijn en voor hun katholieke vorming een eigen vereniging binnen of buiten dat verband zouden hebben.”

(Vervangt men het woord studenten door leraren of ambtenaar dan constateert men een probleem. Een probleem, dat in 1938 bestond en dat sindsdien niet is verdwenen. Integendeel, wat onze organisatie betreft, zij heeft m.i. voor deze moeilijkheid steeds een open oog gehad.)

Red.-secr. v. d. Broek begint het nieuwe jaar steeds met goede moed. In 1939 heeft hij hiervoor een zeer bijzondere reden; het orgaan, ik zou bijna schrijven zijn orgaan, zal elke week, 52 keer per jaar, verschijnen; het gaat een *echt weekblad* worden.

Het orgaan telde dit jaar 976 bladzijden, waarvan 800 tekst. In een belangrijke groep medewerkers, die vaak te veel „en bagatelle” wordt genomen, de *recensenten*, kwam veel verandering, met name door de dood van *Pater v. Luyk S.J.* leed ons weekblad een gevoelig verlies. Vanaf de allereerste tijd van de uitgave, gedurende 20 jaar, had Pater van Luyk voor ons gearbeid als beoordelaar van allerlei boeken. De Paedagogische Kroniek getuigde de laatste jaren van de vele moeite, die hij zich voor ons gegeven heeft. Niet minder dan 4 personen moesten na het overlijden van dezen trouwen medewerker zijn erfenis delen; voor één bleek deze last te zwaar. *Pater van Luyk R.I.P.*

In een sfeer, waarin het spook van de oorlog begon op te doemen — de mobilisatie der grensbewakingstroepen was juist begonnen — kwam de A.V. te *Utrecht* bijeen op 11 en 12 April.

Van het openbaar gedeelte vormde de hoofdschotel het samenvattend rapport van de studiecommissie inzake het vraagstuk van invoering der *wijsbegeerte op de scholen* voor V.H.M.O. Onze geestelijke adviseur, voorzitter van genoemde comm., leidde het rapport ter vergadering in. Het was aan de leden toegezonden. In sectievergaderingen hadden belangstellenden het de avond tevoren besproken.

De commissie was als volgt samengesteld: Drs. A. J. Wessels S.J., Drs. A. Albregts, Mej. Dr. J. Kuijer, Drs. P. van Lent en Prof. Dr. F. Sassen. Ze heeft een *drietal vragen* gesteld en beantwoord.

I. Is *enige wijsgerige* vorming van de leerlingen op de M.S. gewenst?

Ja. Onder wijsgerige vorming versta men het bijbrengen van een diepere kennis van de realiteit dan die, welke de positieve behandeling der vakken alleen, ervan kan geven.

II. Is invoering van de *wijsbegeerte* op de M.S. als *leervak* mogelijk en gewenst?

Algemeen en verplichte invoering van wijsbegeerte op de M.S. als leervak acht ze voorlopig althans *practisch onmogelijk en ongewenst*.

III. Hoe kan *enige wijsgerige vorming* op de M.S. worden bijgebracht *zonder invoering van wijsbegeerte als vak*?

Door middel van de M.S. als zodanig en van de afzonderlijke vakken nl. door vorming van het *denken* en *redeneren*, door vorming van het *geweten*, van de *smaak*, van *wil*, *karakter* en *vooral godsdienstige vorming*. De M.S. zal haar doelstelling moeten wijzigen. Ze moet algemeen vormend en voorbereidend hoger onderwijs geven, geen vakonderwijs. Hiertoe zal nodig zijn beperking van het aantal leervakken, van *lesuren* en *leerstof* en *huiswerk*, en tevens *wijziging in de methode van lesgeven*.

De vraag hoe de verschillende leervakken tot wijsgerige vorming kunnen bijdragen beantwoordt niet de commissie zelf, dit geschiedt door een aantal deskundigen voor de volgende vakken: Godsdienstleer, Klassieke Talen, Moderne Talen, Wiskunde, Natuurkunde, Scheikunde, Plant- en Dierkunde, Kerkgeschiedenis, Geschiedenis en Kunstgeschiedenis, Staatswetenschappen, Aardrijkskunde, en ten slotte Lichamelijke Oefeningen. Als bijlagen zijn aan het rapport toegevoegd een vijftal ontwerpen-leerplan voor wijsgerig onderwijs op gymnasium, H.B.S. A., H.B.S. B., M.M.S. en op alle scholen voor V.H.M.O.

Na een korte inleiding bij monde van Pater Wessels over het rapport in zijn geheel brachten Dr. P. Janssens namens de sectie

Klassieke en Moderne Talen, Ir. P. v. d. Heijden namens „Wis- en Natuurkunde” en de Heer C. v. d. Broek namens „Maatschappelijke Vakken” de verschillende meningen naar voren.

Bij de discussies kwam vast te staan, dat alle secties zich hadden uitgesproken voor de wenselijkheid van de *wijsgerige vorming van de docenten*. Sommige aanwezigen meenden op grond van ervaring, dat in de hoogste klassen met vrucht wijsgerige problemen besproken kunnen worden. In dit verband meende men, dat een 7de gymnasiumklas of een algemene wijsgerige propaedeuse aan de Hogeschool een grote verbetering zou kunnen brengen. Inzake filosofische scholing van leraren in de naaste toekomst propageerde men alom het inrichten van cursussen. Het H.B. zegde in dit opzicht medewerking toe.

Het huishoudelijk gedeelte der A.V. vroeg uit den aard der zaak voor minder ideële kwesties de aandacht der aanwezigen. In een „zomerse” temperatuur, die ook het openbare gedeelte koesterde maakte men zich geruimen tijd druk over enige agendapunten op financieel gebied gelegen. Het H.B. meende, dat de activiteit van vele afdelingen groter zou worden, indien de uitkeringen aan de afdelingen krachtens het reglement hoger gesteld zouden worden.

De afgevaardigden van de afd. Maastricht achtten het voorstel van haar afdeling om te komen tot vermindering van contributie primair. De meerderheid der A.V. stelde zich aan de zijde van het H.B., zodat met de begroting de hogere bijdrage aan de afdelingen werd vastgesteld. Dit was ook het geval bij de behandeling van het voorstel Maastricht, dat de voorzitter op tal van gronden krachtig bestreed, met name op grond van dit feit, dat het doorvoeren van dit voorstel zou betekenen, dat onze bewegingsvrijheid 20 % kleiner zou worden. Het voorstel Maastricht verwierf 20 stemmen, 106 stemmen steunden de opvatting van het H.B.

Het boven besproken rapport-Bartels over de niet-gesubsidiëerde scholen wachtte nog op de bekrachtiging door de A.V.. Na enige discussies verklaarde de vergadering zich eens met de mening van het H.B., dat de vrijheid van onderwijs onder geen voorwaarden beperkt mag worden. De regering erkenne een school, ook al is het bestuur niet in staat de leraren behoorlijk te honoreren, maar wijze zo'n school nimmer aan.

De afd. Utrecht heeft ons tenslotte op een tocht naar Hilversum en de K.R.O. studio onthaald.

Bij de rondvraag kwam een ogenblik het nieuwe wetsontwerp van het V.H.M.O. ter sprake.

Minister Slotemaker de Bruïne had nl. juist zijn wetsontwerp bij

de Tweede Kamer ingediend. Deze zoveelste poging tot regeling van het V.H.M.O. beoogt slechts interne verandering, „het mag geen geld kosten”. Ze maakt onderscheid tussen V.H. en M.O., ze streeft naar concentratie en zegt iets over het lyceum, nl. dat het een combinatie is van een gymnasium en een ander schooltype.

Verder valt op, dat de Minister de paedagogische voorbereiding tot het ambt van leraar bij algemene maatregel van bestuur wil vaststellen en dat hij de leiding van een gymnasium wil reserveren voor een „klassieken” doctor, terwijl aan een lyceum de conrector in het bezit moet zijn van deze titel, indien de rector niet zo rijk is. Bovendien verliest de stopwet haar tijdelijk karakter!

Het ontwerp lijdt aan angstwekkende magerte, het laat allerlei bij het oude. Geen wonder, dat oud-inspecteur *Bolkestein* critiek uitoefende zonder te vermoeden, dat hij zelf enige maanden later geroepen zou worden de scepter te zwaaien in het departement aan de Oostduinlaan, nadat enige dagen de ministeriële zetel bezet was geweest door *Prof. Schrieke*.

Ik meen wel te mogen schrijven, dat in het algemeen in onderwijskringen over het aftreden van Minister Slotemaker niet is getreurd. Vele kwesties heeft hij onopgelost gelaten, met name heeft hij door halve maatregelen de spellingschaos bestendigd. Boekdelen spreekt althans dat zijn naaste opvolgers het laatste spellingsbesluit van Slotemaker hebben opgeschort.

De voorzitter van onze vereniging waardeerde in zijn openingswoord ter A.V. de lyceumplannen van Minister Slotemaker o.a. om deze reden, dat het *lyceum bij wet* zou erkend worden. Inderdaad iets van betekenis, niet het minst voor de leraren die aan deze school werken. Dat de minister het „stopwetje” wil verheffen tot regel en dat onze voorzitter met nadruk pleitte voor opheffing, frappeert wel als men bedenkt dat het enige katholieke gymnasium in Rotterdam in zijn bestaan bedreigd werd en dit onder een bewindsman die zijn hart verpand had aan het aloude gymnasium!

Voor de *moeilijkheden van onze jonge collega's* vroeg de voorzitter de zeer bijzondere aandacht. Het H.B. biedt waar mogelijk steun en hulp. De oorlogsomstandigheden brengen trouwens nieuwe kwesties met zich: leraren en leerlingen zijn gemobiliseerd. „Voor Onze Gemobiliseerden” kunnen speciaal de intellectuelen prachtig werk verrichten, de rechtspositie van collega's, die in militaire dienst zijn en van hun plaatsvervangers, dient geregeld. Als de verenigingsfunctionarissen aan het einde van '39 constateren, dat het ledental de 782 heeft bereikt, hebben ze deze groei zeer zeker mede aan de inhoud van het orgaan toegeschreven. Men neme de negende

jaargang maar eens ter hand. Naast de artikelen van redacteur Beuken op paedagogisch terrein, naar de talrijke actuele bijdragen van den red.-secr., treft men de Sophismeta Vera van Antilogus, „Inkeer” van Pater Wessels, verschillende hoogstemde beschouwingen van Pater Dr. B. Naaykens, bijdragen met een zeer persoonlijk stempel van Drs. G. L. Muskens e.a.

Piëteitshalve mag hier niet onvermeld blijven een artikel over „Kennis en vorming” van de hand van *Dr. E. Jeanné*, die toen zijn gedachten onder de ogen van onze leden kwamen, het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld. Ik citeer deze zin uit dit afscheidsartikel: „Als het onderwijs er niet in slaagt het gemoed van den jongen mens te veredelen en hem voor te bereiden op het leven door in hem de grondslagen van het verantwoordelijkheidsgevoel en het vertrouwen in de hem wachtende moeilijkheden te ontwikkelen, is de taak der school mislukt.”

De eerste bladzijde van het orgaan in 1940 vertelt ons, dat de Samenwerkende Verenigingen aan een commissie hebben opgedragen het Lyceum van alle kanten te bekijken. Namens de vereniging hebben Drs. Jos. de Boer en onze vice-voorzitter zitting.

In de Tweede Kamer had men bij de behandeling van de Onderwijsbegroting *Minister Bolkestein* vrijwel van alle kanten vriendelijk begroet. De Minister stelde een definitieve regeling van de spelling in het vooruitzicht en kondigde tevens aan een wijziging van het wetsontwerp-Slotemaker inzake reorganisatie V.H.M.O. Wie de mening van insp. Bolkestein kent hoort in het nieuwe wetsontwerp vanzelfsprekend bekende klanken. Het stelt voor *drie typen* van scholen van V.H.M.O., alle genaamd *lyceum*. a) *Lyceum A* of gymnasium met een alzijdig klassiek onderwijs, toegang gevend tot de examens van alle takken van H.O. (gemiddeld aantal lesuren per klasse 32 per week), b) *lyceum B met Latijn*, toegang gevend tot de examens in de B-faculteiten, de economische en de verenigde faculteiten der universiteiten, en tot die der hogescholen, c) *lyceum C*, toegang gevend tot de examens in de economische, de verenigde faculteiten der universiteiten (behalve in die van de physische aardrijkskunde) en tot die der economische hogescholen. Bij B en C een gemiddeld aantal lesuren per week 30. Deze lycea kunnen een één- of meerjarige onderbouw hebben, en zijn alle *zesjarig*. De eerste klas draagt het karakter van *brugklasse of voorbereidende klas* (28 lesuren). Het vakkenaantal wordt enigszins beperkt, ook om meer tijd te vinden voor onderwijs van religieus en aesthetisch karakter en voor lichamelijke oefening. Verder wenst Zijne Excellentie een *vierjarige A.M.S.* (Algemene Middelbare

School); de handelswetenschappen staan bij dit type vooraan. De *Middelbare Meisjesschool* zij *vijfjarig* en worden zo mogelijk *niet* met andere typen verbonden. Ook aan de A.M.S. en M.M.S. moet een brugklasse verbonden, die gelijk staat aan de eerste Lyceumklas. Alleen in de overgangstijd zal deze regeling iets kosten.

Bovenstaande bijzonderheden ontleen ik aan een artikel van den red.secr. onder de titel „Bij het nieuwe wetsontwerp I”. Men zoekt evenwel vergeefs naar een artikel II. Wie even verder kijkt, ontdekt dat I geschreven is in een nummer waarin het Evulgetur gedateerd is *10 Mei 1940*.

Sinds deze fatale datum verschijnt het orgaan eerst enige weken niet, daarna in een „omvang” van 8 bladzijden, totdat het H.B. in zijn vergadering van 6 Aug. besloot te trachten weer op volle toeren te gaan draaien. Zo wist het orgaan de eerste oorlogsklip te omzeilen al getuigt zijn inhoud onmiddellijk van ellende bij het bericht over de getroffen collega's te Roosendaal en al vraagt de rubriek „Van het Departement” meer plaats dan ooit te voren.

Nu de oorlog over ons gekomen is, kan het weekblad ons vooreerst in herinnering brengen wat er voor 10 Mei in ons verenigingsleven is gepasseerd met name de *A.V. te Maastricht* op 26 en 27 Maart. Wat sommigen gevreesd hadden, n.l. dat op deze vergadering een min of meer onaangename woordenwisseling zou plaats hebben, bleek gelukkig niet het geval. „Dank zij de tegemoetkomende houding van beide partijen”, aldus het verslag van de afd. Maastricht dato 29 April, „en de zeer gewaardeerde bemiddeling van een vooraanstaand lid van „St. Bonaventura”, waren de afdeling en onze red.secr. tevoren verzoend. Er was een moeilijkheid minder onder de zon; ook in verband hiermede verliep het huishoudelijk gedeelte van de A.V. zeer vlot. Naast de gewone punten vermeldde de agenda slechts één voorstel van betekenis: hierbij vroeg het H.B. machtiging „tot het doen van stappen waardoor onze vereniging zodanige steun kan verlenen aan leden met T.B.C.-verlof als het Rijk eist voor het toekennen van een bijdrage in de kosten van sanatoriumverpleging”.

Het H.B. moest dit voorstel doen omdat gebleken was, dat het Rijk eerst vergoeding geeft voor de onkosten van sanatoriumverpleging, indien een andere instantie eveneens een deel van de kosten voor haar rekening neemt.

Er bestaat een Verzekering met name de „Stichting tot verzekering tegen Sanatoriumverpleging”, waarmee de vereniging of de leden individueel zich in relatie kunnen stellen. Of dit collectief of niet-collectief moest gebeuren, en op welke wijze, daarover waren

Pater Wessels, de secretaris en de voorzitter het niet helemaal eens. De vergadering vond het dan ook maar het beste, dat het H.B. de nodige stappen zou doen, en aan de leden de gewenste inlichtingen verstrekken.

Bij het beleid van het H.B. wees de voorzitter o.a. op de kwestie van de wettelijke aansprakelijkheid van den leraar en op de aangename besprekingen met de leiders van de St. Adelbert-vereniging; tevens moest hij constateren, dat aan de activiteit van vele leden, zelfs indien het hun eigen zaak betreft, nog een en ander ontbreekt.

Bij de rondvraag pleitte de Heer Muskens, afgevaardigde van de *nieuwe afdeling Amersfoort* voor meer contact tussen de weekbladen van verschillende lerarenorganisaties b.v. door het voor gereduceerde prijs beschikbaar stellen van de bladen der zusterorganisaties.

Des avonds kwam de klassieke sectie bijeen en vergaderden enige historici, terwijl anderen genoten van praestaties van het Maastrichtse Stedelijk Orkest in de Oude Dominikaner Kerk.

Voor de vergadering van de tweede dag knielden we met Pater Wessels aan het altaar van de „Sterre der Zee” en ontving de burgemeester ons in het historisch zo sterk sprekende stadhuis. Na de vergadering bezochten velen de schatkamer van de St. Servaas, waar de eerste kerstening van deze streken als het ware voor ons herleefde.

Binnen deze omlijsting van cultuur en traditie in de hoogste zin van het woord paste het onderwerp van de vergadering uitstekend: *De godsdienstige vorming op onze scholen*. Een priester, Pater H. Helmer C.s.s.R. en een leek, de Heer J. H. N. Al leidden het onderwerp in.

Pater Helmer werkte het motto dezer vergadering: „*Het godsdienstig element doordringt ons hele onderwijs*” uit in deze zin, dat het woord element niet overdrachtelijk, maar *scheikundig* dient opgevat, het is er een noodzakelijk bestanddeel van, met de andere elementen der opvoeding moet de godsdienst een verbinding aangaan. De docent moet zelf overtuigd zijn en hij moet onze jeugd overtuigen van bepaalde godsdienstige waarheden. Spr. legt de nadruk op drie waarheden: 1) Het volledige doel van de mens is Gods leven deelachtig zijn, hier en in de hemel; 2) menselijke natuur bevat geen onuitputtelijke verzameling van „slechte” neigingen, die uitgeroeid moeten worden, maar ongeregelde neigingen, die beheerst moeten worden; 3) Christus moet zoals wij Hem kennen uit het Evangelie onze jeugd nader gebracht worden. Als praktische

middelen bracht spr. naar voren: retraite, behoorlijke jeugdkerkboeken, lectuur en algemene devotie's.

Na de ervaring van den priester kwam ons de ondervinding van den leek ter ore in de rede van den Heer Al, die ons vooral sprak van zijn bevindingen als directeur van de R.K.H.B.S. te Hilversum. Al's betoog was zo rijk aan inhoud, dat het moeilijk, bijna onmogelijk, te compendiëren is. Spr. legde in het bijzonder nadruk op samenwerking tussen school en gezin; meer dan op ander gebied praevaleert het gezin in deze. Van betekenis is verder het overleg tussen moderator, directeur en leraren. Het apostolaat van het goede voorbeeld doet hier wonderen: Evenwel Nemo dat quod non habet!

'n Referaat als dat van collega Al dient door ons gelezen en herlezen te worden. Het laatste Aprilnummer van ons orgaan bevat het in extenso en bewaart het voor het nageslacht.

De redactie heeft alle recht over 1940 tevreden te zijn, al moest ze in het begin haar censor *Rector Paymans* ten grave dragen; vanaf October 1929 had Rector Paymans in de redactie zitting gehad. Hij ruste in vrede!

In de Mei-vergadering van het H.B. mocht de voorzitter *Rector P. Hamers* te Den Bosch als Paymans' opvolger installeren.

Het orgaan bevat vele artikelen van waarde van de hand van vele vroeger reeds genoemde redacteuren en medewerkers. Nieuw zijn de bijdragen op *psychologisch gebied* van Drs. *P. Calon*, assistent aan het psychologisch laboratorium te Nijmegen. De Heer Calon bespreekt in een zestal artikelen vraagstukken uit de psychologie der rijpere jeugd, vanaf haar geschiedenis en methode via praepuberteit tot en met psychische rijping.

De Inkeerschijver en Pater Naaykens brengen vele oude waarheden in nieuwe vorm onder onze aandacht, terwijl Pater Wolfgang Schmitz O.F.M. schrijft naar aanleiding van Pater Helmer's inleiding, waarop P. Helmer weer van repliek dient.

In welke omstandigheden het onderwijs is gekomen demonstreren duidelijk een lange reeks van maatregelen ondertekend door Prof. van Poelje, Reinink en Prof. J. van Dam, o.a. de rechtspositie van de ambtenaren, inzake schoolbibliotheken, het dragen van insignes, betreffende afstamming, orde en rust op onze scholen, verklaring af te leggen door te benoemen docenten, het verbod van insignes.

Het H.B. had zich van begin Augustus af te beraden over vele en velerlei concentratieplannen. De Samenwerkende Verenigingen waren er zich van bewust, dat haar reeds jaren bestaande samenwerking in feite een bijzonder sterke concentratie van het grote

lerarencorps is. In het laatste trimester van 1940 waren de besturen bezig maatregelen te nemen om aan de bestaande samenwerking een officiële en juridische basis te geven. Ook met enkele nauwverwante Katholieke onderwijzersorganisaties was het bestaande contact groeiende.

Op dit „concentratieterrein” ontwikkelde onze secretaris zeer veel activiteit. Het behoorde tot het laatste werk, dat hij in deze mocht verrichten. Hij, Dr. A. C. de Jong, moest ons H.B. verlaten, zijn achtjarige zittingsperiode was afgesloten. Wat „St. Bonaventura” hem dankt, valt moeilijk onder woorden te brengen. Genoeg zij, dat hij zich in ijver niet zal laten overtreffen. De leden kozen *Drs. H. van Woerden* tot De Jong's opvolger. Ook voor penningmeester Hugen was het uur van scheiden geslagen. Hugen's verdiensten voor de vereniging liggen op een heel ander terrein. Ook hem komt veel dank toe: zijn weg als penningmeester is zeker niet over rozen gegaan. *Dr. P. Janssens*, de ziel van de klassieke sectie, nam Hugen's plaats in het H.B. in.

Het eerste oorlogsjaar heeft van de Nederlandse onderwijswereld in de maand December een zeer groot offer gevraagd n.l. *het verscheiden van Dr. Hendrik Moller*. Het Katholiek onderwijs in N.Brabant verloor in hem een van zijn pioniers. De omstandigheden waarin we het stoffelijk overschot ter kerke begeleidden, deed een van de aanwezigen opmerken: „Nu begraven we het Katholiek M.O. in Nederland”. En al klonken me deze woorden wel wat al te pessimistisch in de oren, ook ik kan het feit niet wegdeneren, dat onze volksgemeenschap een zeer gevoelig verlies leed in dit sterfgeval. Maar, we zouden blijk geven wel heel slecht geprofiteerd te hebben van Moller's voorbeeld, indien we ons door de moeilijkheden uit het veld lieten slaan. Zo iemand dan heeft deze voorganger ons geleerd hoe men tijden van tegenspoed moet doorworstelen. Laten we Dr. Moller in onze gebeden blijven gedenken.

Het woord waarmede de voorzitter op 16 April 1941 de *Algemene Vergadering te 's-Hertogenbosch* opende was in wezen niet anders als een uitwerking van bovenstaande woorden over de grote verdiensten van Dr. Moller. De voorz. had gelegenheid te wijzen op het grote aandeel dat Moller heeft gehad in de ontwikkeling van het onderwijs in ons vaderland. Evenwel doet men Moller tekort indien men hem alleen zo ziet, Moller heeft zijn leven lang gestreden voor een andere *geest* in het onderwijs. Die geest was hem alles. Vandaar dat hij dan ook van de leraren aan de O.M.O. scholen

vóór alles vergde een echt katholieke geest, blijkend uit een echt katholiek leven, m.a.w. dat zij *apostelwerk* zouden verrichten.

Voor de A.V. had het H.B. Den Bosch gekozen in strijd met het besluit, dat te Maastricht genomen was, toen men Alkmaar had uitverkoren. Nu men al heel blij mocht zijn op één dag bij elkaar te kunnen komen moest men met een vergadering in zo'n excentrisch gelegen plaats als Alkmaar wachten tot meer normale omstandigheden van verkeer, logies e.d.

De voorz. kon den vergaderden mededelen, dat de *Raad van Leraren* voortaan namens de 4 algemene lerarenverenigingen naar buiten zal treden en dat het jaarboekje namens deze Raad zal verschijnen. De Nationale R.K. Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Oefening zal wat de Leraren betreft een sectie gaan vormen van „St. Bonaventura”. De verhouding tussen de Schoolraad is nu zo geregeld, dat in het bestuur van deze raad steeds iemand namens „St. Bonaventura” zal zitting hebben. De Bond van R.K. Schoolbesturen herleeft.

Inzake verzekering tegen onkosten van sanatoriumverpleging kon de voorz. nu vertellen, dat was komen vast te staan, dat onze vereniging kan bemiddelen bij een verzekeringsmaatschappij; een zeker aantal leden moet dan de wens hiertoe te kennen geven. Het H.B. zal nu de nodige stappen doen.

Drs. P. Calon, bekend om zijn artikelen van psychologische aard in ons orgaan, hield in het openbare gedeelte een rede over: *De ontwikkeling der liefde bij den jongen man, in puberteit en adolescentie*. Doel der ontwikkeling is de harmonische vereniging van twee strevingen, die in zekeren zin contrair zijn, nl. van de liefde en de sexualiteit. Die liefde vindt uiteraard haar bevrediging in het geluk van een ander, de sexualiteit schijnt daarentegen juist een bevrediging van het subject zelf te geven. Deze beiden moeten in den volwassen mens tot een harmonische eenheid samengroeien. In de jeugd, waarin beide strevingen zich nog in een aanvangsstadium bevinden, is dit echter nog niet het geval, maar staan ze onafhankelijk van elkaar. Zij groeien langzaam naar elkander toe, doch deze groei gaat met conflicten gepaard. Worden deze conflicten niet normaal opgelost, dan ontstaan er z.g. fixaties, waarvan het latere liefdesleven de gevolgen ondervindt.

Na de Algemene Vergadering kwamen vele classici in hun sectie bijeen, terwijl historici van gedachten wisselden over Heemkunde. Een nieuw vak „Heemkunde” vond geen enkele verdediger, wel waren alle aanwezigen van mening, dat school en leven dichter tot

elkaar gebracht moeten worden en het bijbrengen van kennis van eigen woonplaats en streek hierbij een uitstekend hulpmiddel is.

Vanzelfsprekend meer nog dan in 1940 draagt de inhoudsopgave van het orgaan in '41 het stempel van de tijd. De rubriek „Van het Departement” beslaat een respectabele ruimte: Het dragen van insignes, handhaving van rust en orde. Hospitantenregeling, Ambtenaren en de N.S.B., Benoeming van onderwijzend personeel, Inspectie, Afbeeldingen van levende leden van het Huis van Oranje-Nassau, Anti-Duitse opschriften, Onderwijs aan leerlingen van Joodse bloede, Regeling voor den Inspecteur van het Onderwijs in algemenen dienst. Gewijzigde splitsingsnormen: Normen voor de Handelsscholen, Gewijzigde eindexameneisen.

Voor zover deze besluiten van Prof. van Dam toelichting nodig hebben, merk ik op, dat *ons orgaan een officieel cachet krijgt*. Dato 8 April nl. vaardigt de Secr.-Generaal van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming een besluit uit betreffende benoeming en ontslag van onderwijzend personeel aan gemeentelijke en bijzondere scholen. Voortaan zullen besturen van bedoelde scholen een voordracht moeten opmaken van drie personen en deze voordracht ter goedkeuring opzenden aan het departement. Een oproep dient hiertoe geplaatst te worden, indien het een Rooms-Katholieke school betreft, althans in het *Weekblad van de Katholieke Lerarenvereniging St. Bonaventura* (uitg. L. C. G. Malmberg, 's-Hertogenbosch), aldus de beschikking van Prof. van Dam dato 21 April.

Dit benoemingsbesluit was het vierde in de *reeks van maatregelen*, die, aldus de secr.-generaal voor de microfoon der Nederlandse Omroep, „vele Nederlanders met enig wantrouwen ontvangen”. Het zijn: 1) korting van het salaris der religieuzen, 2) niet-benoembaarheid van religieuzen tot hoofd van een onderwijsinrichting die niet door religieuzen of geestelijken wordt beheerd, 3) het instellen van de Commissie-Van der Ent voor het onderwijs in het Nederlands, 4) het benoemingsbesluit.

Laatstgenoemd besluit heeft ten doel, aldus een later gepubliceerde officiële toelichting, er voor te zorgen, dat slechts zij, die zich loyaal ten aanzien van de bezettende macht zullen gedragen, de school zullen betreden; bij herbenoeming in dezelfde betrekking dient voor de eerste maal goedkeuring van den secretaris-generaal gevraagd.

De salariskorting van de religieuzen was van kracht geworden op 1 Maart. Deze korting van 40 % zal gebruikt worden voor verbetering van de leerlingenschaal. De Haagse redacteur van „De Tijd” meldt, dat ook bij het V.H.M.O. de splitsingsnormen

zullen gewijzigd worden, deze zullen worden teruggebracht tot 24 (20).

Inderdaad zijn met ingang van 1 Januari 1942 de normen zo gewijzigd dat voortaan de eerste en tweede klas gesplitst kunnen worden bij meer dan 32, en de andere klassen bij meer dan 30 leerlingen; een bepaald klassegemiddelde wordt niet meer vereist. Ter adstructie van de maatregelen inzake de religieuzen neemt ons orgaan een artikel uit de „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” over, waarvan ik de laatste alinea citeer: „Wenn wir hier einer Reform des niederländischen Schulwesens das Wort reden, die sich aus den Zeitverhältnissen ergibt, so wissen wir uns eins mit weiten Kreisen der Bevölkerung. Von den protestantischen Kreisen ist schon seit langen gegen den übermächtigen Einfluss der katholischen Kirche auf das Schulwesen gekämpft worden, ohne dass es gelang diesen Einfluss zu brechen. Im Bunde mit allen Parteien oder Gruppen, die ihr als Bundesgenossen wert schienen, hat sich die Katholische Kirche eine Bastion ausgebaut, für deren Fall die Zeit nun reif ist”.

Op 1 Mei moesten sommige geestelijken en kloosterlingen de leiding uit handen geven. Terecht schreef onze red-secr.: „Zij gaan heen naar een mindere plaats, waar zij, geoefend in christelijke nederigheid, met een blij en opgeruimd gemoed hun opvoedend werk in nationale zin zullen voortzetten, overtuigd van Gods zegen bij hun arbeid. Zij zullen niet klagen, zij zullen niet morren, zij zullen bidden en werken, vol vertrouwen op God”.

De *Commissie-Van den Ent* krijgt als opdracht voor zover het onderwijs in de Nederlandse taal betreft advies te geven omtrent leerplannen en urentabellen. Onze red. Dr. W. H. Beuken is lid van deze commissie. Voordat de heren hun mening hebben kunnen kenbaar maken over het leerplan zijn de urentabellen gewijzigd. Reeds in Sept. wordt deze nieuwe tabel van kracht. Het betekent een vermeerdering van het aantal uren les in de moedertaal van 14 op 19. Tevens neemt het onderwijs in het Duits een grotere plaats in. Een en ander geschiedt vooral ten koste van het Frans. Van deze gelegenheid maakt het S.G. ook gebruik om voor Geschiedenis het aantal uren iets te vermeerderen, terwijl VI B dit vak voortaan zal missen, V A ontvangt geen les meer in Natuurwetenschappen.

Het Dagelijks Bestuur is in het begin van het jaar grotendeels gewijzigd. Dr. W. Jacob fungeert nu als secretaris en Dr. B. Duncker als penningmeester. Het D.B. hield vele besprekingen onderling, met de overige leden van het H.B., met de redactie en niet het

minst in de Raad. Hierbij vielen allerlei moeilijkheden te overwinnen, afgezien nog die van het verkeer.

In de October H.B.-vergadering installeerde de voorzitter den nieuwen censor *Drs. M. v. d. Heyden* te Den Bosch. Zijn voorganger, *Drs. P. Hamers* had het onderwijs verlaten.

Door allerlei omstandigheden kwam het H.B. in December 1941 inplaats van in Januari 1942 bijeen. Het orgaan vermeldt de bespreking van vele praktische kwesties o.a. het besluit om een kort en krachtig schrijven te richten aan schoolbesturen, rectoren en directeuren in verband met het onnodig prolongeren van tijdelijke betrekkingen.

Uit den aard der zaak zijn de algemeen technische kwesties steeds meer uitsluitend afgedaan in de vergaderingen van de Raad, die regelmatig bijeen kwam. Ondanks zeer moeilijke omstandigheden of misschien juist daarom viel er nog veel te doen. Intussen werden de salarissen verhoogd d.w.z. de zgn. 5 % aftrek werd ingetrokken. De eindexameneisen mitigeerde men enigszins, al werd deze eisenvermindering min of meer illusoir door de bepaling, dat het schriftelijk eindexamen in 1942 reeds in de Paasyacantie zou afgenomen worden; dit laatste in verband met de arbeidsdienst.

Temidden van de vele economische problemen, die de oorlogstoestand met zich bracht, rezen rondom de papierschaarste in de loop van het jaar voor ons orgaan vraagstukken, die in de gegeven omstandigheden onoplosbaar waren.

Als we weten, dat de uitgave van het Jaarboekje namens de Raad, een langgekoesterde wens, niet doorgaat en als op blz. 853 van de 11e jaargang van ons weekblad laconiek vermeld staat: *Met ingang van 1 Januari a.s. zal ons blad niet meer verschijnen*, dan beseffen we wat er zich rondom de papierschaarste heeft afgespeeld. Afscheid nemen doet de redacteur V. d. Broek niet. Hij roept den lezers tot ziens toe. Alle redenen tot tevredenheid over het blad en de vereniging bestonden er inderdaad. Einde 1941 telde St. Bonaventura 869 leden.

Reeksen van „Bezinningen”, van artikelen van Geertruid van Brabant, van Polutropos over „de Katholieke kerk in de branding” zijn van blijvende waarde.

Ik meen mijn beschouwingen over het veel bewogen jaar 1941 niet beter te kunnen besluiten dan met deze woorden uit de encycliek *Quadregesimo Anno*, woorden die voor leraren wel een heel bijzondere waarde hebben: „*Als Gods genade ons terzijde staat, ligt het lot der mensheid in onze handen*”.

Als einde 1941 vaststaat, dat het orgaan vanaf 1 Januari 1941 niet

meer in de gebruikelijke vorm zal verschijnen, stelt het H.B. de redactie onder hartelijke dankzegging voor het gepresteerde op non-actief, behalve de red.secr., die voortaan de leiding zal krijgen van het bureau van de vereniging. De taak van onze administrator zal hoofdzakelijk bestaan in het verzorgen van de werkzoekendenlijst, het geven van allerlei adviezen op het uitgebreide terrein van onze rechtspositie en last not least het verzorgen van „Mededelingen”.

Voor me liggen drie nummers van deze Mededelingen, waarvan, als ik me niet vergis, slechts no. 1 en no. 2 zijn verschenen.

No. 1 herinnert de leden aan de A.V., die op 11 April zal gehouden worden. Op de voorlopige agenda prijkt als voorstel: Het H.B. stelt voor een collectieve verzekering aan te gaan tegen de wettelijke aansprakelijkheid.

De A.V. heeft evenals in 1942 in *Den Bosch* plaats, evenzeer is het een ééndags bijeenkomst geweest en wel in het Oranjehotel. Namens den voorzitter, die einde Maart in zijn functie van rector geschorst was, hield Ir. Deuss een rede, hoofdzakelijk gewijd aan het rapport-Van den Ent over onze moedertaal. In het officiële gedeelte sprak *Prof. Gerard Brom* een zeer originele beschouwing over *Leraar en leerling*.

Het uitgebreide H.B. kwam volgens gewoonte bijeen, evenwel onder leiding van den vice-voorzitter, omdat de voorzitter sinds 4 Mei geïnterneerd is.

Van de beschikkingen door Rijkscommissaris en Secretaris-Generaal van O. W. en K. genomen, memoreer ik die over benoeming en ontslag van onderwijzend personeel. De befaamde benoemingsbesluiten van 1941 worden nu zo geïnterpreteerd, dat de bevoegdheid tot *benoeming overgaat op de Secr.-Generaal*, indien ook bij de tweede aanbeveling geen geschikte sollicitant aanwezig is; deze kan dit benoemingsrecht aan een andere instantie overdragen.

Tegelijkertijd stelt de Rijkscommissaris vast, de leerkrachten en hoofden van onderwijsinstellingen van elke soort, met uitzondering van universiteiten en hogescholen, kunnen, wanneer zij op de hun toevertrouwde leerlingen een invloed uitoefenen, welke *in strijd is met het belang van een voorspoedige ontwikkeling van het Nederlandse schoolwezen*, worden ontslagen; aan zo'n ontslag kan een schorsing voorafgaan. Ontslagenen mogen op een andere school hun beroep weer uitoefenen, indien de Secr.-Generaal meent, dat de voorwaarden voor het ontslag zijn komen te vervallen.

Bovenvermelde beschikking werd in Juni in zoverre gemitigeerd, dat, in minder ernstige gevallen de leerkrachten en hoofden voor bepaalde tijd kunnen *geschorst* worden.

In November wordt het benoemingsbesluit verscherpt door de toevoeging, *dat een benoeming slechts van kracht is wanneer de in het besluit genoemde voorschriften in acht genomen zijn; onderwijs geven is aan een informeel benoemde verboden.*

Bij beschikking van de S.G. van 14 April is ingesteld een Commissie van Voorlichting voor Leerboeken, die belast is met de controle van school- en leerboeken in de ruimste zin des woords en van schoolprogramma's en prospecti en tevens met de uitgaven ter verkrijging van de vergunning tot het drukken en uitgeven. Prof. van Dam is voorzitter van deze commissie, tot de leden behoort o.a. Inspecteur W. v. d. Ent.

Dato 16 September verbiedt de Commissaris-Generaal voor Bestuur en Justitie het gebruik van *alle* boeken van Joodse schrijvers op onze scholen. Even te voren heeft bovengenoemde commissie-Van Dam bericht, dat zij in samenwerking met de uitgevers een catalogoog samenstelt bevattende de titels van alle school- en leerboeken, verdeeld naar de onderscheidene leervakken.

Evenals het vorig jaar werden wijzigingen in de eindexameneisen en de leerplannen aangebracht en trof men maatregelen om een nieuwe kolenvacantie te voorkomen, wat intussen dank zij de zachte winter bijna overal gelukt is.

Met de belangen van onze leerlingen zal zoveel mogelijk rekening gehouden worden door den Commandant van de Arbeidsdienst, indien hun schoolbelangen in het gedrang komen, als zij voor deze dienst worden opgeroepen.

De S.G. stipuleert in October nadrukkelijk, dat bij het onderwijs alle boeken verboden zijn, die ontbreken in bovenbedoelde catalogoog of in de rubriek „Nieuwe uitgaven van schoolboeken” van de Departementsuitgave „Opvoeding”.

Aan de Mededelingen afzonderlijk vanwege „St. Bonaventura” uitgegeven was slechts een kort bestaan beschoren. Toen het Departement van Volksvoorlichting tegen onze uitgave bezwaar ging maken, bestond er voor het V.H.M.O. enigen tijd feitelijk geen ander orgaan dan de officiële halfmaandelijksche uitgave van het Departement. Later slaagde het Avmo-bestuur erin machtiging tot uitgave van Mededelingen te verkrijgen.

De Voorzitter van de Raad van Leraren verkreeg tenslotte toestemming deze Avmo-machtiging om te zetten in een machtiging aan de Raad, zodat dato 27 Juni opnieuw *Mededelingen* konden *verschijnen*, maar nu als *uitgave van de Raad van Leraren bij het V.H. en M.O.* Deze mededelingen houden de lezers op de hoogte

van de werkzaamheden van de Raad en dienen tevens als verenigingsorgaan van de 4 lerarenorganisaties.

Van de besluiten van de Raad vermeld ik het verzoek om de gymnastiekleraren in maximum-salaris gelijk te stellen met andere leraren. De Raad constateerde tevens met genoegen, dat tijdelijke diensttijd niet meer in dezelfde betrekking behoeft doorgebracht te worden indien de ambtenaar pensioen wil inkopen. Als onderbreking geldt bij deze berekening niet den tijd korter dan twee maanden. In dit verband zij ook vermeld de uitgave van een *gids van pensioenzaken*. In October dringt de Raad bij de S.G. van Binnenlandse Zaken erop aan te willen bevorderen, dat de salariskorting van 10 %, die ingevoerd is op 1 Jan. 1934, per 1 Jan. '43 wordt afgeschaft, waarop de S.G. in November heeft geantwoord, dat nopens de salariëring van het overheidsperoneel overleg gaande is tussen de bevoegde instanties. Zeer belangrijk is het tot stand komen van een *verzekering tegen de gevolgen van wettelijke aansprakelijkheid voor alle leden van Avmo, Genootschap en „St. Bonaventura“*.

Ik besluit mijn verslag over de vele werkzaamheden van de Raad met de mededeling, dat de heren een adres aan den S.G. van Binnenlandse Zaken hebben gezonden inzake ongehuwdenaftrek.

Van de interne aangelegenheden van de vereniging valt weinig te vermelden. Het ledental bedroeg ultimo December plm. 894. Het bestuur van de klassieke sectie heeft de leden in Augustus bijeengeroepen. In deze maand vierde Pater A. J. Wessels, onze geestelijke hoofdadviseur zijn zilveren priesterfeest.

Penningmeester Dr. B. Duncker heeft aan het einde van het jaar zijn functie neergelegd. *Drs. H. van Woerden* volgt Dr. Duncker op; een niet geringe opdracht aan den Heer van Woerden, Dr. Duncker laat zich immers in accuratesse moeilijk overtreffen.

Gezien de zeer bijzondere omstandigheden, hebben er geen H.B. verkiezingen plaats.

Met de Bond van Schoolbesturen heeft het H.B. thans zeer goed contact. De bond staat nu onder leiding van Pater Gooyer O.Carm. Pater Gooyer is Prof. Titus Brandsma opgevolgd. Titus Brandsma is dezen zomer overleden.

Ik kan 1942 niet beter eindigen dan de leden te wijzen op de betekenis van dezen voortreffelijken mens voor het katholiek V.H.M.O. in Nederland. Tot in het uiterste hulpvaardig is Prof. Brandsma steeds voor ons de personificatie geweest van het *Ik dien*. Hij ruste in vrede.

Al ziet het er niet naar uit dat in 1943 een A.V. zal plaats hebben met veel feestvertoon, toch kondigt het H.B. in het eerste nummer

van de Mededelingen in het nieuwe jaar reeds de voorlopige agenda van de 25ste Algemene Vergadering aan. Plaats en datum zullen nog nader bekend gemaakt worden. Het H.B. zal in haar vergadering van 7 Maart in deze wel een beslissing nemen. Intussen heeft het *Dr. A. M. J. Chorus*, privaat-docent aan de Katholieke Universiteit bereid gevonden een zeer actueel onderwerp in te leiden: *De betekenis van het moderne intelligentie-onderzoek*.

In de loop van Februari bedanken Dr. W. Jacobs en Dr. P. Janssens als H.B.-lid.

De Raad heeft bericht ontvangen, dat de Heer S.G. van Binnenlandse Zaken geen reden aanwezig ziet de ongehuwden belasting aftrek niet meer toe te passen.

Dato 15 Januari heeft de S.G. van O.K.W. het geschrift van Prof. Dr. *Jan de Vries* over „Onze Voorouders” (het leven der Germanen) als handleiding bij het onderwijs in de geschiedenis en als leerboek van de klassen I en II van de Rijksscholen voorgeschreven. Tot gemeente- en bijzondere scholen is soortgelijk verzoek gericht.

Nu is ook officiëel in het leerplan van openbare gymnasia en H.B.S. opgenomen *het verzoek van tentoonstellingen, waardoor de ontwikkeling der leerlingen wordt bevorderd*.

Bijlage I.

Geestelijke adviseurs.

† M. A. van Everdingen S.J.	1919—1937
Drs. A. Wessels S.J.	1937—

Voorzitters.

Th. H. M. van den Donk	1918—1925
H. C. M. Wijffels	1925—1929
† Dr. J. Vriens	1929—1931
† Ir. W. Jonkergouw	1931—1936
Dr. M. de Haas	1936—

Leden van het Hoofdbestuur.

		<i>Functie in het Dagelijks Bestuur</i>
Th. H. M. van den Donk	1918—1925	voorzitter
L. P. M. Steen	1918/19—1920	secretaris
Dr. A. Michels	1918/19—1925	penningmeester
Dr. H. H. Knippenberg	1918/19—1922	
W. H. C. van Heek	1918/19—1921	secretaris
Mej. J. Bergé	1918/19—1925	secretaresse
A. van Kalmthout	1920—1923	
J. W. F. van Meegeren	1921—1935	secre.-penningmeester
Dr. J. Gerritsen	1922—1923	
Dr. Jos. de Boer	1922—1923	
J. C. F. Motké	1923—1925	secretaris
H. C. M. Wijffels	1923—1929	voorz.-secretaris
C. J. M. Colette	1923—1925	
Drs. J. v. d. Bouwhuysen	1925—1927	secretaris
Dr. J. Vriens	1925—1931	
C. v. d. Broek	1925—1933	secretaris
Mej. Th. de Poorter	1925—1927	
Ir. W. Jonkergouw	1925—1936	voorzitter
H. J. A. Otten	1927—1930	
H. Th. Pröpper	1927—1931; 1935—	
Dr. J. Op de Coul	1929—1938	
Dr. W. Burgers	1930—1933	
Dr. M. de Haas	1931—	voorzitter
Ir. H. Hopster	1931—1937	
Ir. A. Hugén	1933—1941	penningmeester
Dr. A. C. de Jong	1933—1941	secretaris
Ir. J. Chr. Deuss	1936—	
Dr. B. Duncker	1937—	penningmeester
Dr. W. Jacob	1938—1943	secretaris
Drs. H. v. Woerden	1941—	penningmeester
Dr. P. Janssens	1941—1942	

Redacteuren van het orgaan.

Dr. H. H. Knippenberg	25 Maart 1920—1923	redacteur-secretaris
H. C. M. Wijffels	1923—1925, 1929—	redacteur-secretaris
H. Kitselaar S.J.	1924—1925	
J. H. Al	1924—1925, 1927—1929	
Th. H. M. van den Donk	1925—1927	
Dr. Jos. de Boer	1925—1929	redacteur-secretaris
W. S. Jurgens O.E.S.A.	1925—1929	
H. Th. E. Pröpper	1929—1933	redacteur-secretaris
J. Paymans †	1929—1940	
Dr. W. Beuken	1930—	
C. v. d. Broek	1933—	redacteur-secretaris
Drs. P. Hamers	1940—1941	
Drs. M. van der Heyden	1941—	

Aantal leden.

Op 25 Maart 1920	84	
„ 1 Oct. 1921	146	
„ 31 Dec. 1922	288	(195 individuele leden, 93 convictleden)
„ 1 April 1924	280	
„ 1 April 1925	282	
„ 31 Dec. 1925	285	
„ 31 Dec. 1926	331	
„ 31 Dec. 1927	317	
„ 31 Dec. 1928	328	
„ 31 Dec. 1929	380	
„ 31 Dec. 1930	413	(o.w. 294 leken)
„ 31 Dec. 1931	467	
„ 31 Dec. 1932	441	
„ 31 Dec. 1933	454	
„ 31 Dec. 1934	502	
„ 31 Dec. 1935	544	
„ 31 Dec. 1936	607	
„ 31 Dec. 1937	652	
„ 31 Dec. 1938	720	
„ 31 Dec. 1939	782	
„ 31 Dec. 1940	846	
„ 31 Dec. 1941	869	
„ 31 Dec. 1942	894	

Bijlage II.

Onze algemene vergaderingen.

23 Juni 1918 — Den Bosch	De vereniging opgericht.
29 Mei 1919 — Den Bosch	De Statuten vastgesteld.
5 Jan. 1920 — Den Bosch	Huishoudelijk Reglement vastgesteld; besloten tot de uitgave van een orgaan.
29 Juni 1920 — Utrecht	Bespreking voorstellen van de eerste afdeling (Den Bosch).
20 Oct. 1920 — Tilburg	Dr. Moller spreekt over het Lyceum- ontwerp. Minister de Visser aanwezig.
4 April 1921 — Den Bosch	Pater Slijpen S.J. spreekt over retraite in Hoger Licht. Statuten gewijzigd; priesters en religi- euzen kunnen nu ook gewoon lid worden. Voorstel om collega's aan openbare scholen verbonden toe te laten, ver- worpen.
3 Sept. 1921 — Tilburg	Pater van Well. S.J. spreekt over „St. Bonaventura”. Bespreking over salarismensen en over wijzigingen in H.B.
24 April 1922 — Nijmegen	Het nieuwe Huishoudelijk-Reglement vastgesteld.
23 Dec. 1922 — Den Bosch	Bespreking moeilijkheden tussen H.B. en de afd. Den Bosch en Eindhoven.
28 Jan. 1923 — Den Bosch	Bespreking wijzigingen in H.B. door de afd. Den Bosch en Eindhoven.
najaar 1923 —	Geen A.V. wegens financiële toestand van de vereniging.
28 April 1924 — Breda	Bespreking aansluiting L.O. M.O. en Rechtspositie van de leraren bij het bij- zonder V.H.M.O.
7 Sept. 1924 — Den Bosch	„De dreigende bezuiniging” (aangevraagd door de afd. West-Brabant).
20 April 1925 — Nijmegen	Pater Dr. Beuns S.J. over de rechten van de H.B.S. A. Bespreking salarisregeling en aansluiting L.O. M.O.
12 April 1926 — Venlo	Directeur Thesingh over verzekering tegen onkosten van ziekten.
19/20 April 1927 — Rotterdam	Prof. A. Pompe O.F.M.: „Over de voor- opleiding der studenten in verband met de eisen voor hogere studiën”. Pater Stein S.J. „Cosmogonie”. Tweede lustrumviering in het Gymnasium Augustinianum.
15/16 April 1928 — Eindhoven	Th. v. d. Donk over „Onze Oost”. Voorstel om collega's van neutr. scholen als lid toe te laten, weer verworpen.

3/4 April 1929 — Den Haag	Dr. Th. Rutten: „Leerlingentypen en onderwijsmethoden”.
Aansluiting L.O. M.O.
23/24 April 1930 — Hilversum	Prof. Titus Brandsma O.Carm.: „De betekenis van de studie van de paedagogiek voor docenten bij het V.H.M.O.”
Bespreking Rapport-Brandsma over paedagogiek en Rapport-Symons over de opleiding van den leraar.
8/9 April 1931 — Heerlen-Rolduc	Kwestie v. d. Burgt.
Collega's van neutrale scholen kunnen lid worden.
„Aan elke school van V.H.M.O. zij een voorbereidende klas verbonden”.
Drs. J. Schöteler S.J.: „Wesen und Aufgaben der Kath. Pädagogik in unserer Zeit”.
30/31 Maart 1932 — Haarlem	Rapport Commissie-Op de Coul.
Commissie v. d. Broek inzake contributie ingesteld.
30/31 Juli 1933 — Den Haag	Derde lustrumviering gecombineerd met het Tweede Internationale Congres voor Kath. V.H.M.O.
Conclusies vastgesteld in verband met rapport-Op de Coul.
9 April 1934 — Den Bosch	Rapport Economisch Onderwijs aangenomen.
Subsidie-rapport aangehouden.
„Het Jeugdvragestuk” door C. v. d. Broek en Drs. J. J. M. Feldbrugge.
23/24 April 1935 — Arnhem	Belangstellende-leden contributie à f 2.—.
Inleidingen van Dr. A. C. de Jong en Ir. Haanappel over het rapport-Bolkestein (toelating tot M.O.)
14/15 April 1936 — Eindhoven	Steunfonds opgericht.
Dr. B. Boerebach: „Lectuur in en buiten de school voor de leerlingen der hogere klassen.
5 Jan. 1937 — Den Bosch	Bespreking Salarisontwerp der Samenwerkende Verenigingen.
30/31 Maart 1937 — Amsterdam	Wijziging Statuten en H.R.
Pater Scheerboom S.J. over: „Lectuur in en buiten de school”.
Mej. Dr. Kuijer: „Het M.O. v. Meisjes”.
19/20 April 1938 — Venlo	Lyceumontwerp-Deuss.
Pater Wessels leidt de vraag in of invoering van wijsbegeerte bij het V.H.M.O. wenselijk is.

11/12 April 1939 — Utrecht

Bespreking Rapport-Wessels inzake invoering wijsbegeerte op de scholen van V.H.M.O.

Voorstel-Maastricht tot contributieverlaging verworpen.

Rapport-Bartels aangenomen.

26/27 Maart 1940 — Maastricht

Pater J. Helmer C.s.s.R. en J. H. N. Al over: „De godsdienstige vorming op onze scholen”.

16 April 1941 — Den Bosch

Drs. P. Calon: „De ontwikkeling der liefde bij den jongen man in puberteit en adolescentie”.

11 April 1942 — Den Bosch

Prof. Gerard Brom: „Leraar en leerling”.

30 April 1943 — Utrecht

Drs. A. Chorus: „De betekenis van het moderne intelligentie-onderzoek”.

INHOUD:

Onder Voorzitter van den Donk	blz. 7— 32
„ „ Wijffels	„ 32— 48
„ „ Vriens	„ 48— 57
„ „ Jonkergouw	„ 57— 83
„ „ De Haas	„ 83—117

BIJLAGEN:

I Geestelijke adviseurs

Voorzitters

Leden van het Hoofdbestuur

Redacteuren van het Orgaan

Aantal leden

II Onze algemene vergaderingen

